

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden zoekt bondgenoten

Scriptie onderzoek naar de motivatie om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Bachelor scriptie

20 april 2011

Sophie Maarleveld

Studentnummer: 3276570

Universiteit Utrecht

Bestuurs- en Organiseringswetenschap (USBO)

Bachelorleerkring Governance, democratie en verantwoording USG3160

Scriptie begeleider: Ank Michels

Voorwoord

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) wil een interactief beleidsvormingsproces opzetten voor de schouw. De schouw is controle op de naleving door grondbeheerders van de onderhoudsplicht voor watergangen. Het waterschap wil een interactieve relatie aangaan met de onderhoudsplichtigen en hen betrekken bij het ontwikkelen van een nieuwe visie op de schouw. HDSR ziet de onderhoudsplichtigen als bondgenoten in de schouw. Het veranderingsproces bood de kans om onderzoek te doen en riep bij mij vragen op. Het waterschap wil burgers betrekken, willen de onderhoudsplichtigen wel betrokken worden en zijn zij wel gemotiveerd om deel te nemen? Deze vragen zijn in de afgelopen maanden uitgewerkt tot een onderzoek. Ik heb onderzoek gedaan naar de redenen voor Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden om interactieve beleidsvorming in te zetten en wat onderhoudsplichtige inwoners motiveert om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming over de schouw. De resultaten van dit onderzoeksproces staan in deze bachelorscriptie.

Onderzoek doen is een veranderlijk proces, door alle veranderingen tijdens mijn onderzoeksproces heb ik ervaren heb wat onderzoek doen is en heb ik geleerd om zelfstandig het onderzoeksproces te leiden. Trots en tevreden lever ik het eindstuk van mijn bachelor in. Voor hun bijdragen aan mijn scriptie wil ik een aantal mensen bedanken. Ik wil de respondenten bedanken voor hun medewerking aan het onderzoek. Mijn scriptiebegeleider Ank Michels wil ik bedanken voor haar begeleiding tijdens het onderzoeksproces en haar feedback op mijn onderzoeksrapport. De medestudenten uit mijn focusgroep wil ik bedanken voor het meedenken over mijn onderzoek. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) wil ik bedanken voor de medewerking aan mijn onderzoek en het aanbieden van een stageplek. Ik bedank mijn stagebegeleider Anne Heins voor zijn enthousiasme over mijn scriptie en Margriet Evers voor haar aanmoedigingen. Mijn familie en vrienden bedank ik voor de ondersteuning en het vertrouwen in mij.

Ik wens de lezer veel plezier met het lezen van mijn bachelor scriptie.

Sophie Maarleveld

Houten, april 2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding	5
1.1 Probleemstelling.....	6
1.2 Maatschappelijke relevantie.....	7
1.3 Wetenschappelijke relevantie.....	7
1.4 Context van het onderzoek.....	8
1.5 Leeswijzer	9
2. Theoretisch kader	10
2.1 Interactieve beleidsvorming	10
2.2 Redenen voor overheden om interactieve beleidsvorming in te zetten	13
2.3 Motieven voor burgers om te participeren.....	16
2.3.1 Demografische gegevens	16
2.3.2 Motieven	17
3. Methoden	21
3.1 Onderzoekstrategie	21
3.2 Onderzoeksmethoden	22
3.2.1 Interviews	22
3.2.2 Enquête	23
3.3 Betrouwbaarheid en validiteit	25
3.4 Operationalisering	28
<i>Empirisch deel</i>	
4. Het waterschap	32
4.1 Taken van het waterschap	32
4.2 Waterschapswet	32
4.3 Het waterschapsbestuur	33
4.4 Interactieve beleidsvorming bij waterschappen	34
5. Interactieve beleidsvorming bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	36
5.1 Kenmerken van interactieve beleidsvorming bij De Stichtse Rijnlanden	36
5.2 Redenen voor De Stichtse Rijnlanden om interactieve beleidsvorming in te zetten ...	38
6. Motieven voor deelname aan interactieve beleidsvorming over de schouw	40
6.1 Beschrijving steekproef.....	40
6.2 Schouw	42

6.3 Samenhang van inhouds- en procesdimensie	43
6.4 Motieven	44
6.4.1 Inhoudsdimensie	45
6.4.2 Procesdimensie	46
6.5 Samenhang demografische gegevens en deelname	48
6.6 Resultaten	49
7. Conclusies	51
8. Discussie	53
8.1 Aanbevelingen	55
Bijlagen	56
Bijlage 1: Literatuur lijst	56
Bijlage 2: Interviewhandleiding	59
Bijlage 3: Respondenten lijst en interviewverslagen	61
Bijlage 4: Enquête	78
Bijlage 5: Begeleidende brief	82
Bijlage 6: Grafieken van de motieven	83
Bijlage 7: Tabellen van de motieven	85
Bijlage 8: Opmerkingen uit de enquête	96

1. Inleiding

'Overheden kunnen wel van alles verlangen van burgers, maar de vraag is of burgers ook willen meewerken' (Bekkers & Meijer, 2010, p. 156).

Steeds meer overheidsinstellingen maken gebruik van interactieve beleidsvorming. Interactieve beleidsvorming is een interactieve manier van beleidsvorming waarbij in een vroeg stadium, burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en/of andere overheidsinstellingen betrokken worden om in openheid en op basis van gelijkwaardigheid deel te nemen aan de voorbereiding, de uitvoering en/of de evaluatie van beleid. Overheidsinstellingen verwachten dat interactieve beleidsvorming bijdraagt aan draagvlak voor het beleid, kwaliteit van het beleid en de democratische legitimiteit van het beleid. Waterschappen maken ook gebruik van interactieve beleidsvorming. Bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) wordt onder andere interactieve beleidsvorming ingezet bij de ontwikkeling van watergebiedsplannen. Ik onderzoek de redenen voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten. Interactieve beleidsvorming wordt op initiatief van waterschappen ingezet en belanghebbenden worden gevraagd om deel te nemen. De term interactieve beleidsvorming veronderstelt interactie, voor die interactie is deelname van burgers vereist. De overheden kunnen burgers wel de mogelijkheden en instrumenten aanbieden om deel te nemen maar de burgers beslissen zelf of ze deelnemen (Callahan, 2007, p. 950). De burgers hebben wel de wil en motivatie nodig om deel te nemen. De vraag is wat burgers motiveert om deel te nemen.

De afdeling Vergunningverlening en Handhaving (V&H) wil een interactief beleidsproces op zetten om een nieuwe visie op de schouw te ontwikkelen. HDSR draagt zorg voor de waterkwaliteit binnen haar werkgebied. Doorstromende watergangen zijn van belang voor een goede waterkwaliteit. Het waterschap houdt daarom toezicht op schone watergangen, dit wordt schouwen genoemd. De afdeling Vergunningverlening & Handhaving (V&H) is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de schouw. Tijdens de schouw controleert het waterschap of grondbeheerders hun onderhoudsplicht voor watergangen hebben volbracht. De grondbeheerder van een perceel is wettelijk verplicht de watergang te onderhouden. Het waterschap wil onderhoudsplichtige burgers uitnodigen om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming over de schouw, maar om de interactie met de onderhoudsplichtige burgers aan te gaan is deelname van de burgers nodig. Wat motiveert de onderhoudsplichtige burgers om deel te nemen? De motivatie van onderhoudsplichtige burgers om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming over de schouw wordt onderzocht.

De deelname van burgers hangt van hun individuele motivatie af, die motivatie kan per individu verschillend zijn. Binnen het academische debat over burgerparticipatie en democratie

wordt gesproken over participatie als individueel gedrag (Michels, 2006, p. 332). Voor het opzetten van een interactief beleidsproces over de schouw kan HDSR een inventarisatie van en inzicht in de motivatie van onderhoudsplichtige burgers om deel te nemen gebruiken om het interactieve beleidsvormingsproces daarnaar in te richten. De niche van dit onderzoek is de inventarisatie van de motieven voor de onderhoudsplichtige burgers om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming. Bovendien is het uniek dat het burgers met een wettelijke onderhoudsplicht betreft.

1.1 Probleemstelling

De doelstelling is onderzoeken wat de redenen zijn voor het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden om interactieve beleidsvorming in te zetten en welke motieven onderhoudsplichtige burgers hebben om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming over de schouw. De centrale vraagstelling luidt:

Wat zijn redenen voor Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden om interactieve beleidsvorming in te zetten en welke motieven hebben onderhoudsplichtige burgers om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming over de schouw?

De nadruk van het onderzoek ligt op het tweede deel. De beantwoording van de centrale vraagstelling zal stapsgewijs plaatsvinden door middel van het opstellen en beantwoorden van deelvragen. Om alle belangrijke elementen uit de centrale vraagstelling te behandelen zijn een aantal deelvragen opgesteld. Eerst worden deelvragen beantwoord aan de hand van theorie. De empirische vragen worden beantwoord met empirische data die verzameld is binnen de onderzoekscasus. Aan de hand van de deelvragen kan er een antwoord geformuleerd worden op de centrale vraagstelling.

Theoretische deelvragen:

1. Wat is interactieve beleidsvorming?
2. Wat zijn redenen voor overheden om interactieve beleidsvorming in te zetten?
3. Wat zijn motieven voor burgers om te participeren?

Empirische deelvragen:

1. Wat is een waterschap?
2. Wat zijn redenen voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten?
3. Wat zijn motieven voor onderhoudsplichtige burgers om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming over de schouw bij HDSR?

1.2 Maatschappelijke relevantie

HDSR zoekt de burger op om meer bekendheid te krijgen als organisatie en om haar taken beter uit te kunnen voeren. Waterschappen zijn voor veel burgers onbekende organisaties. De burger heeft weinig interesse in waterschappen, dit wordt geïllustreerd door de lage verkiezingsopkomst (Dicke & Meijerink, 2006, p. 6). HDSR wil haar visie op de schouw veranderen en wil de inwoners met een onderhoudsplicht uit haar werkgebied daarbij betrekken. HDSR wil de onderhoudsplichtigen vragen om deel te nemen aan de ontwikkeling van een nieuwe visie, voor HDSR is het relevant om te weten wat de onderhoudsplichtige zal motiveren om deel te nemen. Een inventarisatie van de motivatie van de burgers om deel te nemen draagt bij aan de organisatie van de bijeenkomsten. Met inzicht in de motieven van burgers voor deelname kan het waterschap inspelen op die motivatie om de participatie te stimuleren (Pröpper & Steenbeek, 2001, p. 20). Onderzoek naar de motieven voor deelname is voor HDSR relevant omdat HDSR in gesprek wil met de onderhoudsplichtigen over een nieuwe visie op de schouw.

Het onderzoek draagt bij aan inzicht in de interactieve beleidsvorming bij HDSR vanwege haar praktijk gerichte karakter. Het onderzoek draagt bij aan een betere samenwerking tussen het waterschap en haar belanghebbenden. Het integraal waterbeheer vraagt om meer samenwerking met andere partijen. Interactieve beleidsvorming maakt HDSR in staat samen te werken.

1.3 Wetenschappelijke relevantie

De bestuurlijke organisatie en het bestaansrecht van waterschappen staan regelmatig ter discussie. Waterschappen zijn interessant voor bestuurskundig onderzoek omdat ze een merkwaardige vorm van democratie hebben. Maar een beperkt aantal bestuurskundigen houdt zich bezig met het waterschapsbestel (Meijerink, 2009, p. 60). Waterschappen vinden soms weinig aansluiting in de discussies over bestuurlijke vernieuwing en democratische legimitatie. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar interactieve beleidsvorming bij waterschappen. Dit onderzoek kan een toevoeging zijn aan de discussie over interactieve beleidsvorming bij waterschappen. Daarnaast kan inzicht in interactieve beleidsvorming bij een waterschap bijdragen aan de discussie over de organisatie van het waterschapsbestel.

Dit onderzoek kan een bijdrage leveren aan een breder inzicht in interactieve beleidsvorming, de brede benadering van participatie en interactieve beleidsvorming in dit onderzoek belicht ook de kant van de participant. Er worden twee issues uit het academische debat over burgerparticipatie en democratie benaderd, zowel participatie als individueel gedrag en interactieve beleidsvorming (Michels, 2006, p. 332-333). Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant

omdat het bijdraagt aan kennis over motieven voor deelname aan interactieve beleidsvorming. Naar de motieven om te participeren in interactieve beleidsvorming is nog weinig empirisch onderzoek gedaan, zeker niet bij waterschappen. De analyse van de motivatie van deelnemers om te participeren bij waterschappen kan een bijdrage vormen voor de bestuurskundige kennis over vernieuwing van waterschapsbesturen. Het kan een bijdrage zijn aan het wetenschappelijk debat over het bestaansrecht van waterschappen (Dicke & Meijerink, 2006, p. 2).

1.4 Context van het onderzoek

Waterschap Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) zorgt voor veilige dijken, schoon oppervlaktewater en droge voeten in Midden-Nederland. Het werkgebied van HDSR bestaat uit het zuidelijk deel van de provincie Utrecht en een klein deel van de provincie Zuid-Holland (zie figuur 1). Het waterschap zorgt ervoor dat de dijken langs Rijn en Lek, van Amerongen tot Schoonhoven, in goede conditie zijn. Het werkgebied beslaat 83.021 hectare binnen twee provincies, heeft 750.000 inwoners en bestaat uit 22 gemeenten. Voor de waterschapsverkiezingen van 2008 was het opkomstpercentage 21,44%. Het waterschap is net als de gemeente een lokale overheid. De missie van HDSR luidt *'Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden zorgt als waterautoriteit voor veilige dijken, droge voeten en schoon water. Kernwaarden bij onze aanpak zijn duurzaamheid, kwaliteit, resultaatgerichtheid, 'innovativiteiten' en efficiency. We zijn zichtbaar en bereikbaar voor de inwoners en bedrijven in ons gebied. We werken intensief met andere partijen samen, want waterbeheer kan niet los gezien worden van de samenleving. De Stichtse Rijnlanden stemt waterbeheer af op de eisen van de toekomst en werkt daartoe actief mee aan de totstandkoming van het waterbeleid.'*¹

Figuur 1 Werkgebied HDSR. Bron: www.hdsr.nl

¹ http://www.hdsr.nl/bestuur_en

Voor beleidsvorming en projecten wordt door HDSR steeds een afweging gemaakt of en in hoeverre participatie van betrokkenen (inwoners, bedrijven en/of functionele relaties) gewenst is. In het communicatiebeleidskader 2010-2013 staat dat participatie de betrokkenheid bij het werk van HDSR kan vergroten en kan bijdragen aan draagvlak voor uit te voeren werkzaamheden en maatregelen. Het algemeen doel van de communicatie van HDSR is: *'Het bevorderen van het realiseren van de taakstelling van het waterschap, door middel van het vergroten van bekendheid, legitimatie en draagvlak'*. HDSR wil zichtbaar zijn en blijven als waterautoriteit en waterbeheerder en intensiever in contact staan met de samenleving: *'het wensbeeld is dat het waterschap in 2013 midden in de samenleving staat.'* Participatie wordt als zinvol gezien bij HDSR als er grote belangen op het spel staan en/of als er verschillende oplossingen zijn.

De schouw is controleren of derden (ingelanden) watergangen onderhouden en schoonmaken. Op de afdeling Vergunningverlening & Handhaving (V&H) van het waterschap wil men een nieuw interactief beleidsproces starten om een nieuwe visie op de schouw te ontwikkelen. De afdeling wil in gesprek met de inwoners uit het werkgebied van HDSR die een onderhoudsplicht hebben voor een watergang. In het werkgebied van HDSR zijn 9500 kilometer watergangen. Ongeveer 1400 kilometer onderhoudt het waterschap zelf. Voor de overige kilometers zijn eigenaren van aangrenzende percelen onderhoudsplichtig. De eigenaren kunnen particulieren (agrariërs), andere overheden (gemeenten) of instituten (ProRail) zijn. Grondbeheerders van percelen die grenzen aan een watergang zijn verantwoordelijk voor het schoon houden van de watergang. Nu bepaalt het waterschap de onderhoudseisen die gesteld worden tijdens het schouwen. Om de manier van werken te verbeteren wil het waterschap een gesprek aangaan met de onderhoudsplichtigen hoe het anders of beter kan. De afdeling V&H wil de onderhoudsplichtigen benaderen als bondgenoten van het waterschap.

1.5 Leeswijzer

In dit hoofdstuk kwamen de inleiding, de probleemstelling, de maatschappelijke relevantie, de wetenschappelijke relevantie en de context van het onderzoek aan bod. Hoofdstuk 2 bestaat uit het theoretisch kader, op basis van de theorie worden de theoretische deelvragen beantwoord. Hoofdstuk 3 verantwoordt de methoden van het onderzoek, het is de brug van theorie naar empirie. In hoofdstuk 4 worden waterschappen beschreven. In hoofdstuk 5 wordt beschreven wat de redenen zijn van HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten aan de hand van de resultaten uit de interviews. In hoofdstuk 6 komt aan bod wat onderhoudsplichtigen motiveert om deel te nemen aan een interactief proces over de schouw. In hoofdstuk 7 wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag

van het onderzoek. In hoofdstuk 8 volgt de discussie over de onderzoeksresultaten. In hoofdstuk 9 zijn alle bijlagen van het onderzoek te vinden.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk heeft als doel een antwoord te geven op de deelvragen aan de hand van theorie. Eerst beschrijf ik interactieve beleidsvorming aan de hand van kenmerken en definities. Daarna volgt een overzicht van de redenen voor overheidinstellingen om interactieve beleidsvorming in te zetten. Tenslotte worden de motieven van burgers om te participeren beschreven.

2.1 Interactieve beleidsvorming

'Vraag niet wat de gemeente Nieuwegein voor jou kan doen. Vraag wat jij kunt doen voor de gemeente Nieuwegein' (quote van John F. Kennedy geparafraseerd in Bekkers & Meijers, 2010, p. 156).

Interactieve beleidsvorming is een bestuurlijk proces waarbij tijdens alle fasen van beleidsvorming burgers, bedrijven en belangengroepen in staat zijn om op gelijke voet mee te praten over de gewenste richting van het beleid (Bovens, 't Hart & Van Twist, 2007, p. 354). Voorheen werd alleen overleg gevoerd met bestuurders en vertegenwoordigers. Nu worden belanghebbenden betrokken, deze verbreding van het overleg zorgt voor meer openheid (Pröpper & Steenbeek, 2001, p. 21). De overheid zoekt partners voor het vormen van beleid (Pröpper & Steenbeek, 2001, p. 15). Overheden proberen het contact met burgers in de ontwikkeling en besluitvorming van beleid te stimuleren (Bekkers & Meijer, 2010, p. 9). In Nederland vervult de burger een belangrijke rol in de totstandkoming van beleid, omdat de burger de gevolgen van het beleid ervaart (Bovens et al., 2007, p. 134). Ontwikkelingen in interactieve beleidsvorming vinden plaats binnen de gehele publieke sector (Barnes, 1999, p. 60). Bij interactief beleid worden burgers, bedrijven (vertegenwoordigers of leden), onafhankelijke deskundigen, maatschappelijke organisaties en andere overheidsinstellingen betrokken bij het proces (De Graaf, 2007, p. 1; Pröpper & Steenbeek, 2001, p. 102).

Interactieve beleidsvorming kenmerkt zich door participatie in een vroeg stadium van het beleidsvormingsproces, mogelijkheden van beïnvloeding voor deelnemers, meerszijdige communicatie en deelname van participanten op basis van gelijkwaardigheid (Van De Peppel, 2001, p. 34). Op basis van deze kenmerken kan interactieve beleidsvorming worden gedefinieerd als: *'het vroegtijdig betrekken van burgers en andere belanghebbenden bij de vormgeving van beleid, waarbij in openheid en op basis van gelijkwaardigheid en onderling debat problemen in kaart worden gebracht en oplossingen worden verkend die van invloed zijn op het uiteindelijke politieke besluit'* (Edelenbos, 2000, p. 39). In deze paragraaf zal ik interactieve beleidsvorming beschrijven aan de hand van die vier kenmerken.

Ten eerste is participatie in een vroeg stadium van het beleidsvormingsproces kenmerkend voor interactieve beleidsvorming (Van De Peppel, 2001, p. 34; Michels & de Graaf, 2010, p. 481). In een vroeg stadium van het proces worden gebruikers, omwonenden en andere belanghebbenden op een actieve manier betrokken bij onder andere het definiëren van problemen, het kiezen van oplossingsrichtingen en het uitwerken van plannen (Bovens et al., 2007, p. 352). Bij interactieve beleidsvorming worden belanghebbenden betrokken bij de agendavorming en de probleemdefinitie (Van De Peppel, 2001, p. 35). Interactieve beleidsvorming is het direct betrekken van belanghebbenden in de voorbereiding, de bepaling, de uitvoering en/of evaluatie van beleid op een open wijze (Boedeltje & De Graaf, 2004, p. 2; Pröpper & Steenbeek, 1999, p. 15).

Het tweede kenmerk voor interactieve beleidsvorming is de mogelijkheden van beïnvloeding voor deelnemers. De mate van invloed van participanten wordt vaak aangeduid aan de hand van een participatieladder (Van De Peppel, 2001, p. 35). De participatieladder rangschikt vormen van participatie op basis van invloed en macht van de deelnemer (Arnstein, 1969, p. 217). Bovenaan de ladder is de invloed van de participant het grootst, bij elke lagere trede neemt dit af (Pröpper & Steenbeek, 2001, p. 47). Participatie is 'erop gericht de invloed van belanghebbenden binnen en buiten de overheid op het beleid te vergroten en kennis te delen' (Pröpper & Steenbeek, 2001, p. 16). Interactieve beleidsvorming is een open proces waarin geprobeerd wordt de waarden en wensen van actoren op te nemen in de oplossingen die geformuleerd worden tijdens het proces (Edelenbos & Klijn, 2006, p. 420).

Het derde kenmerk is de meerzijdige communicatie tijdens het interactieve beleidsvormingsproces. Interactieve beleidsprocessen hebben een dialoogkarakter, de overheidsinstellingen gaan een gesprek aan met de belanghebbenden. De open wisselwerking is essentieel voor interactieve beleidsvorming. De meerzijdige communicatie van interactieve beleidsvorming komt uitdrukking in de communicatiemiddelen als werkgroepen, klankbordgroepen, panels en ronde tafelbijeenkomsten (Van De Peppel, 2001, p. 35).

Deelname op basis van gelijkwaardigheid is het vierde kenmerk van interactieve beleidsvorming. Formele posities en bevoegdheden spelen geen rol in de mate van invloed van een partij op het verloop van een interactief beleidsproces (Van De Peppel, 2001, p. 36). De betrokkenen worden gezien als gelijkwaardige gesprekpartners. De partijen debatteren in openheid en op basis van gelijkwaardigheid.

Op basis van de hiervoor beschreven kenmerken gebruik ik de volgende definitie van interactieve beleidsvorming in dit onderzoek: *een interactieve manier van beleidsvorming waarbij in een vroeg stadium, burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en/of andere overheden betrokken worden om in openheid en op basis van gelijkwaardigheid deel te nemen aan de*

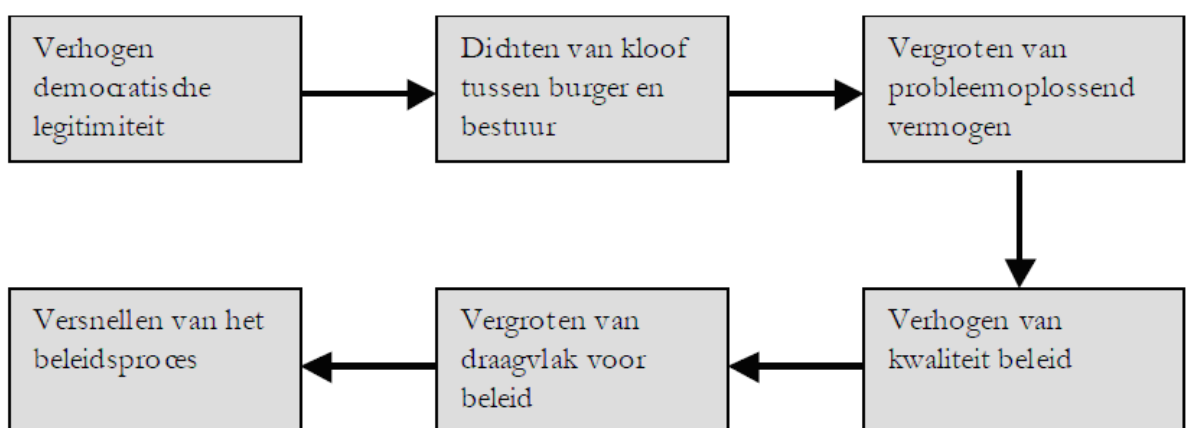
voorbereiding, de uitvoering en/of de evaluatie van beleid. De redenen om interactieve beleidsvorming in te zetten worden beschreven in de volgende paragraaf.

2.2 Redenen voor overheden om interactieve beleidsvorming in te zetten

In de vorige paragraaf zijn de kenmerken van interactieve beleidsvorming beschreven. Overheidsinstellingen zoeken in een vroeg stadium van het beleidsproces contact met partijen uit de samenleving om samen beleid te ontwikkelen in een open communicatie proces op basis van gelijkwaardigheid. Op alle overheidsniveaus wordt interactieve beleidsvorming ingezet op initiatief van de overheidsinstelling. In deze paragraaf worden de redenen aan de hand van literatuur beschreven.

Interactieve beleidsvorming kan een oplossing zijn voor een aantal problemen in complexe besluitvormingsprocessen (Edelenbos & Klijn, 2006, p. 420). Overheden introduceren interactieve beleidsvorming omdat de verwachting is dat het de democratische legitimiteit vergroot, het gat tussen overheid en burgers verkleint, het probleem oplossend vermogen vergroot, de kwaliteit van beleid verbetert, de steun voor het beleid vergroot en het beleidsproces versnelt (Edelenbos, 2000, p. 89; Edelenbos & Klijn, 2006, p. 420-421). Motieven voor interactieve beleidsvorming zijn divers maar liggen vaak wel in elkaars verlengde (Bekkers & Meijer, 2010, p. 19; De Graaf, 2009, p. 53). Figuur 1.1 toont de motieven keten van interactief beleid (Edelenbos, 2000, p. 89). Zes redenen om interactieve beleidsvorming in te zetten worden hieronder toegelicht. Daarna worden nog een aantal andere redenen benoemd.

Figuur 1.1 De motievenketen van interactief beleid

Een eerste reden om interactieve beleidsvorming in te zetten is het verhogen van de democratische legitimiteit. Het opkomstpercentage bij (lokale) verkiezingen is sinds begin jaren negentig van de vorige eeuw afgenomen (De Graaf, 2009, p. 52). Overheidsinstellingen hebben daardoor problemen met de legitimatie van hun beleid. De overheid zoekt naar samenwerking met

de samenleving in de vorm van interactieve beleidsvorming om directe legitimatie te krijgen voor het beleid. Interactieve beleidsvorming biedt burgers nieuwe mogelijkheden tot contact met en beïnvloeding van het bestuur (Edelenbos, 2000, p. 89). Interactieve beleidsvorming betreft meer actoren en met name burgers in het beleidsvormingsproces, hierdoor ontstaat een minder gesloten karakter van de overheidsinstelling en meer democratische legitimiteit (Edelenbos & Klijn, 2006, p. 421; Van De Peppel, 2001, p. 39).

Het dichten van de kloof tussen burger en bestuur is een tweede reden om interactieve beleidsvorming in te zetten. Het kan bijdragen aan het verbeteren van de relatie tussen burgers en bestuur (Van De Peppel, 2001, p. 39). De deelname van burgers aan interactief beleid kan zorgen voor hernieuwd vertrouwen in de publieke sector (Callahan, 2007, p. 954). Gemeenten hebben interactief beleid ingezet voor ontwikkeling van lokaal beleid omdat de afstand tussen burger en bestuur daar het minst groot is (De Graaf, 2009, p. 53). Burgerparticipatie kan gunstig zijn voor de responsiviteit van overheden omdat ze bewuster worden van wat er speelt in de samenleving (Bekkers & Meijers, 2010, p. 24). Interactieve beleidsvorming betreft burgers bij de overheid, waardoor de kloof tussen burger en bestuur wordt verkleind (Edelenbos & Klijn, 2006, p. 419).

Een derde reden (om interactieve beleidsvorming in te zetten) is het vergroten van het probleemoplossend vermogen. Gemeenten krijgen via belanghebbenden meer input om het probleem te analyseren en oplossingen uit te werken, wat het probleem oplossend vermogen van beleid kan vergroten (De Graaf, 2009, p. 56). De betrokken actoren hebben verschillende perspectieven op het probleem en verschillende informatie en ideeën over oplossingen (Edelenbos & Klijn, 2006, p. 419). Deze inbreng van actoren is waardevol voor het analyseren van het probleem en het zoeken naar een oplossing. Interactieve beleidsvorming maakt het mogelijk om gebruik te maken van de inzichten, creativiteit en expertise van de actoren waardoor problemen vanuit een ander perspectief en innovatiever benaderd worden. Met de informatie en expertise van burgers kan een betere analyse van het probleem gemaakt worden waardoor ook een betere oplossing gecreëerd kan worden (Edelenbos & Klijn, 2006, p. 421). Er is meer kennis en informatie beschikbaar tijdens het proces, daardoor kan het probleem oplossend vermogen vergroot worden.

De vierde reden voor (het inzetten van interactieve beleidsvorming) is het verhogen van de kwaliteit van beleid (Bekkers & Meijer, 2010, p. 24; Edelenbos & Klijn, 2006, p. 421). Naar verwachting leiden interactieve beleidsprocessen tot inhoudelijke verrijking omdat deelnemende partijen informatie, kennis en expertise bezitten die de overheid niet kan missen (Van de Peppel, 2001, p. 38; Bovens et al., 2007, p. 353; Pröpper & Steenbeek, 2001, p. 23). 'Standpunten van deelnemende partijen worden verhelderd, plannen worden beter onderbouwd, nieuwe ideeën worden gegenereerd en kennis wordt gemobiliseerd' (Van De Peppel, 2001, p. 38). Nieuwe ideeën, andere deskundigheid en andere ervaringen van belanghebbenden kunnen leiden tot een verrijking

van de probleemdefinitie (Bekkers & Meijers, 2010, p. 19). Een betere analyse en een betere oplossing verhogen de kwaliteit van het definitieve beleid (Edelenbos & Klijn, 2006, p. 421). Als de overheid openstaat voor de inbreng van de deelnemers dan kan de kwaliteit van het beleid toenemen (Van De Peppel, 2001, p. 38).

Een vijfde reden (om interactieve beleidsvorming in te zetten) is het vergroten van draagvlak voor het beleid. Overheden zetten interactief beleid in uit verwachting meer draagvlak te creëren in de samenleving voor het beleid (De Graaf, 2010, p. 4; Edelenbos, 2000, p. 89; Pröpper & Steenbeek, 2001, p. 152). Er wordt verondersteld dat door het betrekken van partijen in een vroeg stadium weerstand wordt weggenomen, er meer draagvlak en steun ontstaat voor het beleid (Boedeltje & De Graaf, 2004, p. 1; Edelenbos, 2000, p. 85). Door deelname aan het beleidsproces kunnen burgers de uitkomst meer ondersteunen (Callahan, 2007, p. 954; Verba, 1976, p. 57). Overleg en onderhandelingen met partijen over het beleid kunnen leiden tot vergroting van het draagvlak voor het beleid (Van De Peppel, 2001, p. 37). Draagvlak krijgen voor het gemaakte beleid of draagvlak voor beslissingen en plannen vergroten is een belangrijke reden om interactieve beleidsvorming in te zetten (Boedeltje & De Graaf, 2004, p. 2).

De zesde reden (voor het inzetten van interactieve beleidsvorming) is het versnellen van het beleidsproces. Weerstand tegen het beleid in een vroegtijdig stadium behandelen voorkomt vertraging van het beleidsproces, waardoor de beleidsuitvoering kan worden versneld (De Graaf, 2009, p. 55). Bovendien zijn actoren in het bezit van bronnen die bruikbaar zijn om beleidsdoelen en uitkomsten te behalen (Edelenbos & Klijn, 2006, p. 419). Interactieve beleidsvorming kan tijdens de voorbereiding vertraagd worden door verschillende meningen, maar het betrekken van burgers is een investering omdat het weerstand wegneemt waardoor de beleidsuitvoering sneller verloopt (Van De Peppel, 2001, p. 39).

In de motivatie keten ontbreken nog een aantal redenen (om interactieve beleidsvorming in te zetten). Interactieve beleidsvorming draagt ook bij aan de verbetering van de samenwerking met externe partijen, omdat er nieuw leven in de samenwerking wordt geblazen of een samenwerkingsverband wordt opgezet (Pröpper & Steenbeek, 2001, p. 35). Daarnaast wordt interactieve beleidsvorming ingezet om bezwaarschriftprocedures te voorkomen (Van De Peppel, 2001, p. 34). Interactieve beleidsvorming kan ook nadelige effecten hebben (Barnes, 1999, p. 62; Pröpper & Steenbeek, 2001, p. 25), maar die liggen buiten de focus van dit onderzoek.

De bovengenoemde redenen staan met elkaar in verbinding (De Graaf, 2009, p. 54). Op den duur kan interactieve beleidsvorming leiden tot betere beleidsvoorstellen die vanwege het grotere draagvlak makkelijker geïmplementeerd kunnen worden waardoor het beleidsproces sneller verloopt en de democratische legitimiteit van de besluiten wordt verhoogd (Edelenbos & Klijn, 2006, p. 421). De belangrijkste redenen om interactieve beleidsvorming in te zetten zijn verhogen van

democratische legitimiteit, dichten van de kloof tussen burger en bestuur, vergroten van het probleemoplossend vermogen, verhogen van de kwaliteit van beleid, vergroten van draagvlak voor beleid en het versnellen van het beleidsproces. De operationalisering van de redenen staan in 3.4. Naast motieven voor overheidsinstellingen om interactieve beleidsvorming in te zetten, hebben burgers ook verschillende motieven om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming (Van De Peppel, 2001, p. 34). Deze motieven worden in de volgende paragraaf beschreven.

2.3 Motieven voor burgers om te participeren

Deze paragraaf zal op basis van literatuur antwoord geven op de volgende deelvraag: *‘Wat zijn motieven voor burgers om te participeren?’* In wetenschappelijke literatuur is voornamelijk geschreven over politieke participatie en motieven voor politieke participatie. Politieke participatie staat voor stemmen, campagne voeren, maatschappelijke activiteiten en particulier contact met de overheid (Verba, Nie & Kim, 1978, p. 53). Verba (1976, p. 53) definieert participatie als acties die bedoeld zijn om invloed uit te oefenen op degene die beslissingen neemt. Bij politieke participatie verloopt de beïnvloeding van buiten af. Bij interactieve beleidsvorming verloopt de beïnvloeding binnen uit. De deelnemers mogen immers deelnemen aan het beleidsvormingsproces. Op basis van de vakliteratuur beschrijf ik algemene motieven voor participatie. In dit onderzoek wordt empirisch onderzocht of deze motieven ook gelden voor interactieve beleidsvorming. Allereerst komen de achtergrond variabelen aan bod die de participatie van burgers kunnen beïnvloeden. Ten tweede komen motieven om te participeren aan bod. In het empirisch deel van dit onderzoek ga ik na of deze algemene motieven voor politieke participatie ook gelden voor deelname aan interactieve beleidsvorming over de schouw bij het waterschap De Stichtse Rijnlanden.

2.3.1 Demografische gegevens

De verschillen en ongelijkheid in politieke participatie zijn in de politieke wetenschap vooral verklaard aan de hand van demografische gegevens (Van Der Meer, Van Deth & Scheepers, 2009, p. 1426; Salisbury, 1975, p. 331). Uit onderzoek blijkt dat de beslissing om te participeren afhankelijk is van gegevens als leeftijd, geslacht, sociaal economische status en opleidingsniveau (Callahan, 2007, p. 951; Jankowski & Strate, 1995, p. 90; Milbrath, 1965, p. 68; Boedeltje, 2005, p. 11). Onderzoek heeft aangetoond dat burgers van middelbare leeftijd meer participeren dan jongere burgers (Jankowski & Strate, 1995, p. 90), dat mannen meer participeren dan vrouwen (Verba et al., 1978, p. 234), dat burgers met een hogere sociale economische status meer participeren dan burgers met een lagere sociaal economische status (Verba et al., 1978, p. 159) en dat hoogopgeleiden meer participeren dan laag opgeleiden (Verba et al., 1978, p. 8; Milbrath, 1965, p. 42). De achtergrond

variabelen zijn geen motieven om te participeren, het is wel van belang ze te bespreken omdat de variabelen een verklaring kunnen zijn voor participatie en de relatie tussen motivatie en participatie beïnvloeden. Bovendien zijn demografische gegevens controle variabelen.

2.3.2 Motieven

Participatie is afhankelijk van de individuele motivatie van burgers. De burger bestaat niet, burgers die participeren kunnen niet als een homogene groep gezien worden (Boedeltje, 2005, p. 11). Voor het gemak wordt wel over burgers geschreven. Om burgers te mobiliseren is een prikkel vereist, een moment of een aanleiding waardoor mensen besluiten in actie te komen (Crossley, 2002, p. 9). In de literatuur over sociale bewegingen bestaat al lang een discussie over wat mensen beweegt om zich te verzetten tegen een (ongewenste) situatie (Wagenaar & Specht, 2010, p. 198). De motieven van burgers om te participeren kunnen uiteenlopen (Pröpper & Steenbeek, 1999, p. 33). In deze paragraaf beschrijf ik negen motieven voor burgers om te participeren, namelijk: interesse in het beleid hebben, kritiek op het beleid hebben, invloed willen uitoefenen door participatie, betrokkenheid bij een deel belang, opkomen voor het eigen belang, het beschermen van de directe leefomgeving, gevoel van plicht om te participeren, contact met anderen hebben en persoonlijke ontwikkeling.

Het eerste motief is interesse hebben in het beleid. Burgers kunnen participeren uit persoonlijke interesse voor het onderwerp (Van De Peppel, 2001, p. 34). Volgens Milbrath (1965, p. 40) zullen burgers met veel interesse in en kennis van politiek waarschijnlijker participeren. Uit onderzoek is gebleken dat burgers met voorkeur voor een politiek issue waarschijnlijker zullen participeren (Milbrath, 1965, p. 53). Volgens Verba et al. (1978, p. 160) veroorzaakt de beleidsvoorkeur een motivatie voor politieke participatie. De burger kan een voorkeur hebben voor het thema of de inhoud van het beleid. Burgers kunnen gemotiveerd zijn om te participeren omdat het specifieke thema van het beleid hen aanspreekt. Het beleid kan de burger inhoudelijk aanspreken of de burger kan interesse hebben in de ontwikkelingen van het beleid. Als de burger geïnteresseerd is in het beleid dan wil de burger geïnformeerd blijven over het onderwerp van interactieve beleidsvorming. Op basis van het bovenstaande veronderstel ik dat burgers die een voorkeur hebben voor een beleidsissue eerder gemotiveerd zijn om te participeren in interactieve beleidsvorming. Daarnaast veronderstel ik op basis van het bovenstaande dat burgers met interesse in en kennis van beleid zullen participeren (in interactieve beleidsvorming).

Het tweede motief is kritiek hebben op het beleid. Burgers kunnen participeren omdat zij kritiek hebben en een 'waakhond' functie willen vervullen (Van De Peppel, 2001, p. 34). Als burgers gefrustreerd zijn over beleid hebben zij een motief om te participeren (Milbrath, 1965, p. 56). Burgers zijn gemotiveerd om te participeren wanneer zij in contact komen met beleid waar ze het

niet mee eens zijn (Hibbing & Theiss-Morse, 2002 geparafraseerd in Van Der Meer et al., 2009, p. 1432). Als gevolg van de toename van kennis onder burgers is de capaciteit om kritiek uit te oefenen en de wil om kritiek uit te oefenen toegenomen. Burgers controleren en leveren kritiek op het handelen van politici om na te gaan of politici zich wel aan hun belofte houden of om politici onder druk te zetten zodat ze het algemeen belang niet uit ogen verliezen (Verhoeven, 2010, p. 191). Op basis van het bovenstaande veronderstel ik dat burgers participeren omdat zij kritiek hebben op het beleid.

Het derde motief is invloed willen uitoefenen op het beleid. Burgers kunnen participeren omdat zij een besluit dat genomen zal worden willen beïnvloeden (Van De Peppel, 2001, p. 34). Burgers die participeren hebben de intentie om de besluitnemer of het besluit te beïnvloeden (Verba, 1976, p. 55). Volgens Verba (1976, p. 59) betreft participatie een intentie om effect te hebben op de besluitnemer. Daar leid ik van af dat invloed uit oefenen op het beleid of het besluit een motief kan zijn om te participeren.

Het vierde motief is betrokkenheid bij een deelbelang. Burgers kunnen participeren om voor een deel belang op te komen (Bekkers & Meijers, 2010, p. 25). Burgers zijn gemotiveerd om te participeren indien er belangen op het spel staan (Bekkers & Meijers, 2010, p. 26). Motivatie om te participeren kan zijn een belang onder de aandacht te brengen (Frissen et al., 2008, p. 27). Burgers kunnen in actie komen als ze twijfelen of een plan het belang dient dat de burger belangrijk vindt en als het plan dit belang dient maar burgers het niet eens zijn met de invulling van de plannen. Burgers zijn gemotiveerd om te participeren wanneer belangen in het geding komen waar de burger zich mee verbonden voelt (Boedeltje, 2005, p. 12). Ik veronderstel dat betrokkenheid bij een deelbelang een motief kan zijn voor deelname.

Het vijfde motief is opkomen voor het eigen belang. Het is waarschijnlijk dat de deelnemer besluiten zal beïnvloeden die effect hebben op belangen van de individuele deelnemer (Verba, 1976, p. 59). Over politieke participatie veronderstelt Verba (1967, p. 64) dat hoe meer betrekking overheidsactiviteiten hebben op de wensen van het individu, des te meer het individu zal participeren. Burgers zijn gemotiveerd om te participeren om het eigen belang te dienen (Bekkers & Meijers, 2010, p. 25). Burgers zijn vooral gemotiveerd deel te nemen aan interactieve beleidsvorming als een persoonlijk belang in het geding komt (Boedeltje, 2005, p. 12). Ik veronderstel dat hetzelfde geldt voor deelname aan interactieve beleidsvorming. Ik verwacht dat wanneer het persoonlijk belang van een burger betrokken is bij het beleid de burger meer gemotiveerd zal zijn om te participeren.

Het zesde motief is beschermen van de directe leefomgeving. Burgers maken zich sterk voor thema's die hen direct raken, zoals de kwaliteit van hun directe leefomgeving (Bovens et al., 2007, p. 134). Burgers participeren vooral als de persoonlijke situatie in het geding komt (Boedeltje, 2005, p.

12). Burgers komen in actie wanneer het beleid betrekking heeft op de directe leefomgeving, ook bekend als Not In My Back Yard (NIMBY). De directe leefomgeving is de buurt, wijk of stad. Mensen komen in actie wanneer alledaagse levensvormen worden verstoord of als de alledaagse levenssfeer wordt bedreigd. Burgers willen de buurt, wijk of stad beschermen, de kwaliteit van de leefomgeving behouden of problematiek in de omgeving oplossen. Wanneer het beleid betrekking heeft op de directe leefomgeving van de burger kan dat een motief zijn om te participeren.

Het zevende motief is het plichtsgevoel om te participeren. De burger kan participatie zien als een plicht (Lawrence, 1981, p. 335). Het plichtsbesef ten opzichte van de gemeenschap kan een motivatie zijn voor participatie (Boedeltje, 2005, p. 12). Onderzoek heeft aangetoond dat mensen die een plicht voelen meer kans hebben politiek actief te zijn (Milbrath, 1965, p. 61). Een deel van de burgers voelt de plicht, maar het gevoel is niet universeel en wordt niet door iedereen gedeeld (Milbrath, 1965, p. 60). Burgers kunnen vinden dat participatie een plicht is of het voelen als een plicht, tegenover zichzelf of ten opzichte van de maatschappij. Het participatie proces geeft voldoening aan het plichtsbesef. Ik veronderstel dat burgers die de plicht voelen om te participeren gemotiveerd zijn om te participeren.

Het achtste motief is in contact komen met anderen. Het maken van contacten kan een motief zijn om te participeren (Boedeltje, 2005, p. 3). Het participatie proces biedt kansen voor sociale interactie (Boedeltje, 2005, p. 12). Tijdens het participatie proces komt men door samenwerking in contact met anderen. Ik veronderstel dat burgers gemotiveerd zijn om te participeren omdat men voldoening haalt uit samen werken en contact hebben met anderen.

Het negende motief om te participeren is persoonlijke ontwikkeling. Men is gemotiveerd te participeren omdat het participatie proces kansen biedt om ervaring op te doen, om te leren en om zijn/haar perspectief te verbreden. Burgers kunnen ook gemotiveerd zijn te participeren om nieuwe vaardigheden of kennis op te doen. Daarnaast kunnen burgers participeren om gedachten uit te wisselen waardoor hun perspectief verbreed wordt. Het participatieproces kan ook uitdagend zijn waardoor men ervaringen ontwikkelt. Deze motieven kunnen gezien worden als immaterieel eigen belang (Boedeltje, 2005, p. 12).

De belangrijkste motieven om deel te nemen zijn interesse in het beleid hebben, invloed willen uit oefenen op het beleid, kritiek op het beleid hebben, betrokkenheid bij een deel belang, opkomen voor eigen belang, bescherming van de eigen omgeving, contact met anderen en persoonlijke ontwikkeling. Deze motieven kunnen tegenstrijdig zijn, het opkomen voor een deel belang en bescherming van de directe leefomgeving kunnen met elkaar in strijd zijn. Daarnaast kan er overlap zijn tussen motieven, bijvoorbeeld het eigen belang en de directe leefomgeving beschermen. Burgers kunnen meerdere en verschillende motieven hebben om deel te nemen.

De bovenstaande motieven onderscheid ik in twee dimensies voor motivatie, een inhoudsdimensie en een proces dimensie. Interactief beleid is te onderscheiden in het beleidsproces en de inhoud van het beleid (De Graaf, 2009, p. 11). Ik stel dat motivatie om deel te nemen bestaat uit een inhoudelijke en een proces dimensie, de motieven voor deelname aan interactieve beleidsvorming zijn te verdelen in procesgerichte motieven en op inhoud gerichte motieven (Boedeltje, 2005, p. 3).

Onder de inhoud dimensie vallen de motieven die gerelateerd zijn aan de inhoudelijke punten waar het interactief beleid over gaat en de uiteindelijke beleidsuitkomsten (De Graaf, 2009, p. 11; Boedeltje, 2005, p. 15). Wanneer burgers deelnemen om op te komen voor belangen dan wil men inhoudelijk iets realiseren. Deelname vanwege kritiek op het beleid heeft ook betrekking op de inhoud (Boedeltje, 2005, p. 13). De motieven hebben betrekking op de inhoud als de burgers wat willen toevoegen, veranderen of verbeteren aan het beleid. Ik verwacht dat de volgende motieven onder de inhoudelijke dimensie vallen: interesse in het beleid hebben, kritiek op het beleid hebben, invloed willen uit oefenen op het beleid, betrokkenheid bij een deel belang, opkomen voor het eigen belang en het beschermen van de directe leefomgeving.

Een motief met betrekking tot het participatie proces valt binnen de proces dimensie. Het proces van interactief beleid verwijst naar de inrichting van de interactieve benadering (De Graaf, 2009, p. 11). Het participatie proces kan intrinsieke waarden opwekken die burgers motiveren om te participeren (Van der Meer et al., 2009, p. 1431). Het participatie proces kan mensen motiveren om deel te nemen omdat het belonend, bevredigend en/of plezierig is (Lawrence, 1981, p. 334; Verba, 1976, p. 64). Het participatie proces is bevredigend omdat het de kans biedt voor contact met anderen en persoonlijke ontwikkeling (Lawrence, 1981, p. 334). Deelnemen aan het participatie proces vervult de plicht om te participeren (Lawrence, 1981, p. 334). Onder deze dimensie vallen de volgende motieven: het plichtsgevoel om te participeren, contact met anderen maken en persoonlijke ontwikkeling.

In de empirie wordt onderzocht of deze motieven ook gelden voor interactieve beleidsvorming. De onderzoeksmethoden komen aanbod in het volgende hoofdstuk.

3. Methoden

Om empirische data te verzamelen, te ordenen en te analyseren zijn onderzoeksmethoden en technieken nodig. Dit hoofdstuk beschrijft de methoden van onderzoek om verantwoording af te leggen voor de keuzen die gemaakt zijn en om stil te staan bij de gevolgen daarvan voor de onderzoeksresultaten. De onderzoeksstrategie, de onderzoeksmethoden, de betrouwbaarheid en de validiteit van dit onderzoek worden in dit hoofdstuk besproken. Als brug naar de empirie worden in paragraaf 3.4 de theorie geoperationaliseerd. Met behulp van onderzoeksmethoden is data verzameld om antwoord te kunnen geven op de volgende empirische deelvragen:

1. Wat is een waterschap?
2. Wat zijn redenen voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten?
3. Wat zijn motieven voor onderhoudsplichtige burgers om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming over de schouw bij HDSR?

De nadruk van het onderzoek ligt op de deelvraag 3. Deelvraag 1 schets de context van het waterschap. Deelvraag 2 is bedoeld om helder te maken hoe interactieve beleidsvorming is ingebed binnen HDSR.

3.1 Onderzoekstrategie

In deze paragraaf beschrijf ik de globale aanpak van het onderzoek. Het onderzoek bestaat uit enkelvoudige en praktijkgerichte casusstudie van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. De casus is praktisch ingegeven, HDSR wil een interactief beleidsproces op gaan zetten voor de schouw. Voor het opzetten van dit proces wil HDSR weten wat de onderhoudsplichtigen motiveert om deel te nemen. Zo ontstond de gelegenheid om onderzoek te doen naar interactieve beleidsvormingsprocessen bij HDSR. Om een beeld te krijgen van interactieve beleidsvorming bij HDSR is waterschapsbreed onderzocht wat de redenen zijn voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten. De casus is onderscheidend omdat het gaat om de motivatie van burgers met een wettelijke plicht, in andere gevallen gaat het om motivatie zonder dat er sprake is van een wettelijke plicht. De wetenschappelijke consequentie van de enkelvoudige praktijkgerichte casus is dat de onderzoeksresultaten niet geldend zijn voor andere waterschappen.

Het onderzoek is deductief, in het theoretisch kader zijn voorlopige antwoorden op de onderzoeksvraag geformuleerd op basis van theorie. Deze theoretische antwoorden zijn onderzocht in de empirie. De antwoorden op de theoretische deelvragen vormen de brug naar de empirische meting. De redenen om interactieve beleidsvorming in te zetten zijn in het theoretisch kader beschreven. Op basis daarvan is onderzoek gedaan bij HDSR naar de redenen om interactieve beleidsvorming in te zetten. Interviews zijn een informatieve onderzoeksmethode, dit maakt het

geschikt om te onderzoeken wat redenen zijn voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten. Op basis van motieven voor participatie uit de literatuur onderzoek ik de motieven van onderhoudsplichtigen om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming over schouw. Voor beantwoording van deelvraag 3 zijn gegevens verzameld met behulp van een enquête. In de literatuur worden verschillende motieven voor deelname beschreven, een enquête is een geschikte methode om veel gegevens te verzamelen over het onderzoeksobject. Voor de twee onderzoeksmethoden zijn verschillende data analyses uitgevoerd. Van de interviewdata is een kwalitatieve analyse gemaakt. De motieven van burgers om te participeren zijn kwantitatief geanalyseerd aan de hand van beschrijvende statistiek.

Individuele motieven om te participeren staan centraal in dit onderzoek. Dat maakt de individuele burger de eenheid van analyse (Milbrath, 1965, p. 3). De vraag waarom burgers participeren benadrukt een analyse op micro niveau. In deze casus wordt een eenmalige meting in de tijd gemaakt. Voor het onderwerp is het niet relevant om meerdere meetmomenten gedurende het onderzoek in te zetten. Het onderzoeksobject kan wel veranderen, maar dat ligt buiten de focus van dit onderzoek. Meer dan een eenmalige meting is gezien de menskracht en beschikbare tijd in dit onderzoek bovendien niet haalbaar.

3.2 Onderzoeksmethoden

In dit onderzoek worden twee onderzoeksmethoden gebruikt. Aan de hand van interviews heb ik gegevens verzameld om deelvraag 2 te beantwoorden: *‘Wat zijn redenen voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten?’* Met een enquête zijn gegevens verzameld voor het beantwoorden van deelvraag 3: *‘Wat zijn motieven voor burgers om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming bij HDSR?’* Eerst beschrijf ik de interview methode en daarna de enquête. Deze paragraaf beschrijft hoe in dit onderzoek de data verzameld, geordend en geanalyseerd is (Van Thiel, 2010, p. 135).

3.2.1 Interviews

Interviews zijn een informatieve onderzoeksmethode en daarom geschikt om in kaart te brengen om welke redenen interactieve beleidsvorming wordt ingezet binnen HDSR (Van Thiel, 2010, p. 108). Ik heb vijf interviews gehouden met medewerkers die in aanraking komen met interactieve beleidsvorming in hun functie. Vijf medewerkers met verschillende functies binnen de organisatie zijn geïnterviewd om een breed beeld te krijgen van de redenen voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten. De respondenten werden geselecteerd door middel van de sneeuwbal methode. Met de eerste respondent is vanaf het begin van het onderzoek al contact, dit is de

sleutelfiguur. Deze sleutelfiguur is gevraagd een naam te geven van de volgende respondent met kennis over het onderzoeksonderwerp. De daarop volgende respondent werd ook weer om een naam gevraagd tot er vijf interviews zijn afgenomen. Bij de selectie van respondenten is gelet op verschillende functies (zie bijlage 2).

De semigestructureerde interviews duurden ongeveer een uur. In het onderzoek is gebruik gemaakt van theorie gestuurde data verzameling, voor het interview werd een vragenlijst opgesteld aan de hand van de operationalisering van redenen voor het inzetten van interactieve beleidsvorming. Om het gesprek te structureren is een interviewhandleiding opgesteld (zie bijlage 2), hierin staat de introductie, de vragenlijst en de afsluiting (Van Thiel, 2010, p. 109). In de introductie zijn het doel van het interview genoemd en de werkwijze tijdens het interview en bovendien werd de respondent op zijn gemak gesteld. In de interviews zijn een aantal inleidende vragen gesteld om een goede sfeer te creëren, dit verkleint de kans op sociaal wenselijke antwoorden (Van Thiel, 2010, p. 110). De interviewhandleiding is voorafgaand aan het interview naar de respondenten gestuurd.

De interview data is op een systematische wijze geanalyseerd voor navolgbare en geloofwaardige resultaten. De interviews zijn in overleg met de respondenten opgenomen en uitgewerkt tot interviewverslagen. De interviewverslagen zijn met codes kwalitatief geanalyseerd. Ik heb een codeerschema opgesteld met de acht redenen voor interactieve beleidsvorming uit het theoretisch kader als codes (zie operationalisering in 3.4). Door het coderen zijn de gegevens overzichtelijk per reden ingedeeld. In het communicatie beleidskader is vastgesteld waarom men participatie wil inzetten, dit document is gebruikt om de resultaten uit de interviews mee te controleren. Het communicatiebeleidskader is op dezelfde manier gecodeerd, dat maakt het mogelijk om de gegevens uit interviews en uit het beleidskader te vergelijken. Door zeven codes te gebruiken is de data hanteerbaar en inzichtelijk gebleven, wat het vinden van verbanden tussen redenen voor interactieve beleidsvorming makkelijker maakte. De redenen van interactieve beleidsvorming kunnen met elkaar in verband staan (zie theoretisch kader). Het vinden van verbanden is een belangrijke stap op weg naar het beantwoorden van de empirische deelvraag. In de analyse ben ik nagegaan of redenen vaker genoemd werden. Voor het antwoord op de deelvraag ben ik in de data op zoek gegaan naar patronen en samenhang in redenen van HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten. De laatste fase van de analyse bestond uit het interpreteren van de gecodeerde data en het formuleren van een antwoord op de empirische deelvraag.

3.2.2 Enquête

Er is gekozen een enquête te gebruiken voor verzameling van gegevens over de motivatie van onderhoudsplichtige inwoners om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming van HDSR over de schouw. Enquêtes zijn geschikt om empirisch te meten wat motivatie en achtergrond variabelen

zijn van burgers om te participeren, omdat enquêtes een groot aantal variabelen kunnen meten onder een grote groep burgers (Van Thiel, 2010, p. 86). Motivatie is een houding van burgers, dit onderzoeksonderwerp leent zich goed voor een survey onderzoek. Onderzoek naar de motivatie van individuele burgers om te participeren is een microanalyse. Een enquête is een geschikte methode om individuen te ondervragen.

De enquête is opgesteld aan de hand van de motieven en de achtergrond variabelen uit het theoretisch kader. Voor enquêtes moeten metingen gestandaardiseerd worden, daarom is het geschikt voor dit theorie gestuurde onderzoek. Van de motieven uit de theorie zijn geoperationaliseerd tot stellingen voor de enquête, dit maakt de motieven concreet en meetbaar in de empirie. De respondenten konden op een Likert vijf puntschaal hun mening geven over de stelling. In de vragenlijst werd ook gevraagd naar sociaal economische status, opleidingsniveau, beroep, geslacht en leeftijd. Bovendien is er aan de respondenten gevraagd of zij onderhoudsplichtig zijn voor een watergang, dit maakte controle van de steekproef mogelijk. Naast inzicht in de motivatie is het voor HDSR ook relevant om te weten of mensen willen deelnemen aan een bijeenkomst, dit is ook gevraagd aan de respondenten.

Ik onderzoek de motivatie onder burgers met een onderhoudsplicht voor een watergang. Gekozen is voor een gebied waar het onderhoud te wensen over laat. Vanwege beperkte tijd heb ik me beperkt tot het Kromme Rijn gebied. De onderzoekspopulatie bestaat uit alle onderhoudsplichtigen uit het betreffende gebied. De onderhoudsplicht van watergangen is gekoppeld aan het grondeigendom. De meeste grond is in eigendom van fruittelers, veehouders, landgoedeigenaren en gemeenten. De gemeenten blijven in dit onderzoek buiten beschouwing, het zijn immers geen burgers. Uit de kadaster registratie valt geslacht niet te achterhalen. De sociaal economische status van deze populatie is te omschrijven als middenklasse. Het gemiddelde opleidingsniveau is MBO. In het gebied ligt de gemiddelde leeftijd tussen de 50 en 60 jaar. De eigenaren van landgoed zijn veelal hoog geschoold (academisch), ouder dan 60 en komen uit hogere milieus (veel adel). De gegevens over de onderzoekspopulatie afkomstig van mondelinge mededelingen uit het waterschappen.

Uit de onderzoekspopulatie is een steekproef getrokken omdat de hele populatie te groot is om te onderzoeken in het tijdsbestek van dit onderzoek. Om de gevolgen van non respons voor mijn onderzoek te beperken wordt de steekproef van respondenten vergroot. De onderzoeksorganisatie beschikt niet over een data bestand waarin de gegevens van alle onderhoudsplichtigen staan. De enige manier om op een nauwkeurige manier onderhoudsplichtigen een enquête toe te sturen was via het adressenbestand waarin onderhoudsplichtigen staan die een brief hebben ontvangen omdat zij hun onderhoudsplicht niet zijn nagekomen. Naast deze praktische reden, is deze selectie van respondenten gebruikt omdat het de meeste garantie bood dat ik inwoners benaderde met een

onderhoudsplicht. Deze onderhoudsplichtigen zijn bovendien bekend met het proces van de schouw, zij hebben een brief ontvangen van het waterschap. Uit het brievenbestand zijn willekeurig 300 adressen getrokken. In het brievenbestand staan de namen en de adresgegevens van de eigenaren van de percelen, de enquête is dus verstuurd naar de eigenaar van het perceel. De enquête is met een begeleidende brief en een portvrije envelop verstuurd aan de respondenten. In de brief heb ik geprobeerd het vertrouwen van de respondent te wekken door een persoonlijke aanhef, uitleg te geven over de enquête en anonimiteit te waarborgen. De respondenten heeft tien dagen de tijd gekregen om de enquête terug te sturen. Ik beoogde de respons te verhogen door de begeleidende brief en de ruimte reactie tijd.

De data is geanalyseerd met beschrijvende statistiek in SPSS. De numerieke waarden van de variabelen zijn vastgesteld in een codeboek, dit maakt het invoeren van data en interpreteren van data beter navolgbaar en controleerbaar. Ik heb beschrijvende statistiek gebruikt om het data bestand te verkennen en te controleren op representativiteit van de populatie. Voor de onderzoeksresultaten is het van belang om te weten of de steekproef representatief is voor de populatie. In het theoretisch kader stelde ik dat een aantal motieven betrekking hebben op de inhoud en een aantal motieven betrekking hebben op het proces. In de analyse ben ik nagegaan of een deel van de motieven onderling samenhangt met inhoud en een deel van de motieven onderling samenhangt op proces. De beschrijvende statistiek heb ik ook toegepast voor het analyseren van alle motieven.

3.3 Betrouwbaarheid en validiteit

Een beschrijving van de onderzoeksmethoden maakt het onderzoek herhaalbaar, dit draagt bij aan de controleerbaarheid en betrouwbaarheid van het onderzoek. De betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek en de conclusies zijn belangrijk. De keuzen die tijdens het onderzoeksproces gemaakt zijn worden in dit hoofdstuk verantwoord omdat ze gevolgen kunnen hebben voor de controleerbaarheid, betrouwbaarheid en validiteit van de onderzoeksresultaten. De onderzoeksmethoden, de onderzoeker en de onderzoekseenheden kunnen een storingsbron zijn voor de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek. Deze paragraaf beschrijft de betrouwbaarheid en validiteit van de casus, daarna de interviews, de enquête, de onderzoekseenheden en ten slotte de onderzoeker.

Het praktijkgerichte en het enkelvoudige karakter van de casus hebben gevolgen voor de betrouwbaarheid en validiteit van de onderzoeksresultaten, de organisatie en de context zijn van invloed op de resultaten waardoor de resultaten niet gegeneraliseerd kunnen worden voor andere waterschappen. De casus is praktisch ingegeven omdat HDSR de behoefte had aan onderzoek naar

de motivatie van onderhoudsplichtigen. De enkelvoudige HDSR casus beperkt de externe validiteit van de onderzoeksresultaten voor andere waterschappen. De context van en de onderzoeksorganisatie zelf zijn bepalend voor de onderzoeksresultaten, hierdoor zijn de onderzoeksresultaten alleen verklarend en relevant voor HDSR. De uitgebreide diepte studie van de casus maakt de onderzoeksresultaten rijk van informatie voor HDSR. Het gevolg van een enkelvoudige casestudy bij deductief onderzoek is dat hypothesen niet statistisch getoetst kunnen worden (Van Thiel, 2010, p. 106). Tijdens dit onderzoek is er veel contact geweest tussen de onderzoeksorganisatie en de onderzoeker, dit kan gevolgen hebben voor de subjectiviteit van de onderzoeker.

Het gebruik van interviews als onderzoeksmethode is een storingsbron voor de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek en de onderzoeksresultaten, tijdens de gegevens verzameling en de data analyse is deze methode gevoelig voor interpretaties van de onderzoeker. De onderzoeker is in het afnemen van interviews het belangrijkste meetinstrument, de onderzoeker bedenkt de vragen en interpreteert de antwoorden. Een onderzoeker is nooit volledig objectief, de subjectiviteit van de onderzoeker speelt een rol in de vragen en de interpretatie van de antwoorden. De betrouwbaarheid van de interviews neemt af wanneer de interviews verschillend verlopen. De onderzoeker en de respondent kunnen het verloop van het interview beïnvloeden, beiden zijn een storingsbron binnen deze methode. In dit onderzoek zijn semigestructureerde interviews gehouden met een interviewhandleiding (zie bijlage 2) zodat dezelfde onderwerpen besproken werden tijdens de interviews en de interviews op dezelfde manier werden afgenomen. Gestructureerde interviews verbeteren de betrouwbaarheid en validiteit. Er zijn vijf respondenten geselecteerd met verschillende functies, dat draagt bij aan de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.

In de analyse van de interviewdata is de onderzoeker een storingsbron voor de betrouwbaarheid en validiteit. De interpretatie van resultaten en subjectiviteit van de onderzoeker kunnen de betrouwbaarheid en validiteit van de kwalitatieve data analyse aantasten. Mijn subjectiviteit speelt mee in de interpretatie van data gegevens, dat is een gevaar voor de navolgbaarheid van analyses en de overdraagbaarheid en aannemelijkheid van conclusies. Het gebruik van een codeerschema met redenen voor interactieve beleidsvorming uit de theorie hebben bij gedragen aan een objectieve analyse van de data. Door de stapsgewijze systematische analyse maak ik de herhaalbaarheid van analyse mogelijk. Het communicatie beleidskader wordt ook geanalyseerd om vast te stellen welke redenen voor interactieve beleidsvorming op papier zijn gezet door HDSR. Dat draagt bij aan de navolgbaarheid en de aannemelijkheid van conclusies. De externe validiteit van de resultaten uit vijf interviews is beperkt omdat ik medewerkers van HDSR ondervraagd heb en omdat ik vijf interviews gehouden heb zijn de resultaten niet representatief.

De drie belangrijkste storingsbronnen voor de betrouwbaarheid en validiteit van enquêtes zijn: de operationalisering, non-respons en antwoordtendenties. Om de interne validiteit te versterken heb ik in acht genomen dat de operationalisering goede weergaven zijn van de theoretische motieven. De juiste operationalisering is van belang voor de validiteit van dit onderzoek omdat de stellingen in de enquête gebaseerd zijn op de operationalisering van de motieven. De items in de enquête heb ik getest door een pilot van de enquête te houden. Bovendien heb ik in SPSS de betrouwbaarheid en validiteit van de dimensies voor motivatie geanalyseerd.

De antwoordtendenties van de respondent zijn een storingsbron voor de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek (Van Thiel, 2010, p. 61). Bij enquêtes over de motivatie om te participeren bestaat de kans op sociaal wenselijke antwoorden, onvolledig ingevulde enquêtes en oneerlijke antwoorden. Wat respondenten zeggen dat ze doen komt niet altijd overeen met wat ze daadwerkelijk doen (Salisbury, 1975, p. 324). Bij de antwoorden van de respondenten moet rekening gehouden worden met sociaal wenselijkheid. Op de enquête is het makkelijk om in te vullen wat de motivatie is voor deelname en dat men zal deelnemen. Bij de bijeenkomst kan de opkomst toch lager uitvallen. De anonimiteit van respondenten is gewaarborgd om sociaal wenselijke antwoorden te beperken. Om verwarring onder respondenten voorkomen en minder oningevulde enquêtes te ontvangen, zijn eenduidige antwoordcategorieën in de enquête opgenomen. Daarnaast is een pilot enquête uitgezet om de enquête te testen zodat onduidelijkheden en andere problemen naar boven kwamen voordat de data verzameling uitgevoerd werd. Door het manipuleren van antwoorden zijn respondenten storingsbronnen voor de betrouwbaarheid en validiteit.

Non-respons is een storingsbron voor de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek (Van Thiel, 2010, p. 87). Door non-respons vermindert de representativiteit van de steekproef, dit is een gevaar voor de externe validiteit omdat er weinig respondenten meedoen aan het onderzoek (Van Thiel, 2010, p. 95). In dit onderzoek is rekening gehouden met een lage non-respons door een grotere steekproef uit te zetten. Er zijn 46 enquêtes teruggestuurd door respondenten, de respons is 15,3%. De steekproef bestaat uit 43 respondenten, omdat er drie oningevulde enquêtes zijn teruggestuurd. Bij een kleine steekproef is de representativiteit van de resultaten beperkt en de conclusies zijn niet sterk onderbouwd.

Ten slotte is de onderzoeker ook een storingsbron voor de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek. De rol van de onderzoeker heeft gevolgen voor de betrouwbaarheid, de onderzoeker was het meetinstrument in de interviews en heeft de enquêtes opgesteld. Voor de validiteit van het onderzoek heeft de rol van de onderzoeker ook gevolgen, de onderzoeker maakt de operationalisering van de theorie. De rol van de onderzoeker is een storingsbron omdat de onderzoeker niet volledig objectief is, de interpretatie van de onderzoeker spelen mee in de analyse,

de resultaten en de conclusie. Bovendien kan de objectiviteit van de onderzoeker beïnvloed zijn door veel contact met de onderzoeksorganisatie.

De onderzoeksresultaten zijn gebaseerd op een selecte steekproef, bestaande uit onderhoudsplichtige uit het Kromme Rijn gebied die hun plicht niet zijn nagekomen, dit heeft tot gevolg dat de resultaten van dit onderzoek niet gegeneraliseerd kunnen worden over de populatie. Er is vanwege beperkte tijd en mankracht een steekproef van 300 adressen getrokken uit het brievenbestand van onderhoudsplichtigen die hun onderhoudsplicht niet zijn nagekomen. De respondenten zijn hun onderhoudsplicht niet nagekomen, dit kan van invloed zijn op hun motivatie voor deelname. De onderzoekspopulatie in het Kromme Rijn gebied bestaat daarnaast uit onderhoudsplichtigen die hun onderhoudsplicht wel zijn nagekomen, over deze groep kunnen geen uitspraken gedaan worden.

3.4 Operationalisering

In dit deel volgen de operationalisering van de theoretische begrippen, eerst de redenen voor interactieve beleidsvorming en daarna de motieven voor deelname aan interactieve beleidsvorming.

De operationalisering van de redenen voor interactieve beleidsvorming staan in het onderstaande tabel. De operationalisering is gebruikt voor de interviews (zie bijlage 2 voor interviewhandleiding) en deze tabel is gebruikt voor het coderen van de interviews, zowel de redenen voor interactieve beleidsvorming als de operationalisering zijn gebruikt als codes.

Reden	Operationalisering
1. Verhogen democratische legitimiteit	Daadkracht bestuur, directe legitimatie, invloed van burgers, contact tussen bestuur en burgers
2. Dichten van de kloof tussen burger en bestuur	Burgers betrekken, doorzichtigheid organisatie, contact met de samenleving
3. Vergroten van probleemoplossend vermogen	Probleem analyse, betere analyse, kennis verzamelen
4. Verhogen van kwaliteit beleid	Betere plannen ontwikkelen, inhoudelijke verrijking van het beleid, openstaan voor nieuwe inbreng, informatie & expertise verzamelen
5. Vergroten draagvlak voor beleid	Weerstand wegnemen, ondersteuning krijgen, partijen betrekken
6. Versnellen van het beleidsproces	Snellere & makkelijkere uitvoering, investering in het proces
7. Verbetering samenwerking met externe partijen	Nieuw leven in samenwerking blazen, samenwerkingsverband opzetten
8. Bezwaarschrift procedure voorkomen	Minder of geen bezwaarschriften

De motieven uit het theoretisch kader zijn geoperationaliseerd om ze te meten in de empirie. Daarvoor is deels gebruik gemaakt van het Nationaal Kiezersonderzoek (www.dpes.nl). Binnen de casus over de schouw wordt onderzocht wat de onderhoudsplichtigen motiveert om deel te nemen aan een interactief proces over de schouw van het waterschap. De motieven zijn aangepast aan de casus om ze meetbaar te maken. De inhoudelijke motieven die spelen binnen de schouw zijn interesse hebben in de schouw, kritiek hebben op de schouw, invloed willen uit oefenen op de schouw, opkomen voor een deel belang in de schouw, opkomen voor het eigen belang in de schouw en schouw heeft betrekking op de directe leefomgeving. De proces motieven zijn deelname vanwege een burgerlijke plicht, deelname om in contact te komen met anderen en deelname voor persoonlijke ontwikkeling. Per dimensie komen de operationaliseringen van motieven voor deelname aan interactieve beleidsvorming over de schouw aan bod.

Inhoudelijke dimensie

Burgers kunnen gemotiveerd zijn om te participeren omdat zij interesse hebben in de schouw. Interesse in de schouw meet ik door te vragen of de burger informatie opzoekt over de schouw op de website van het waterschap. De resultaten van deze vragen maken niet duidelijk wat de motivatie is maar het is wel een relevant item om interesse te meten. Het motief interesse hebben in de schouw meet ik aan de hand van de volgende items:

1. De burger zal deelnemen omdat hij interesse heeft in de ontwikkelingen van de schouw.
2. De burger zal deelnemen om geïnformeerd te blijven over de schouw.
3. De burger zal deelnemen omdat schouw hem inhoudelijk aanspreekt.

Burgers kunnen gemotiveerd zijn om te participeren omdat zij kritiek hebben op de schouw. Het motief kritiek op de schouw bestaat uit de volgende items:

4. De burger zal deelnemen om zijn mening te geven over de schouw.
5. De burger zal deelnemen omdat hij kritiek op de schouw wil uiten.

Burgers kunnen gemotiveerd zijn te participeren omdat zij invloed uit willen oefenen op de schouw. De items van dit motief zijn:

6. De burger zal deelnemen omdat hij invloed wil uitoefenen op de manier van uitvoering van de schouw.
7. De burger zal deelnemen om invloed uit te oefenen op de eisen die worden gesteld aan de watergang.
8. De burger zal deelnemen om invloed uit te oefenen op het aantal schouwvoeringen.

9. De burger zal deelnemen om invloed uit te oefenen op de periode van de schouw.
10. De burger zal deelnemen om invloed uit te oefenen op het doel van de schouw.

Burgers kunnen gemotiveerd zijn deel te nemen om op te komen voor een deelbelang in de schouw.

Dit motief meet ik met de volgende items:

11. De burger zal deelnemen om op te komen voor een agrarisch belang.
12. De burger zal deelnemen om op te komen voor een natuur belang.

Er kan tegenstrijdigheid bestaan tussen de bovenstaande deelbelangen.

Burgers kunnen gemotiveerd zijn deel te nemen om op te komen voor het eigen belang. De items voor dit motief zijn als volgt:

13. De burger zal deelnemen omdat hij onderhoudsplichtig is.
14. De burger zal deelnemen omdat hij belang heeft bij de uitvoering van de schouw.
15. De burger zal deelnemen omdat hij belang heeft bij een doorstromende watergang.
16. De burger zal deelnemen om zijn problemen met de schouw onder de aandacht te brengen.

De burger is gemotiveerd deel te nemen omdat de schouw betrekking heeft op zijn/haar directe leefomgeving. Dit motief is gemeten met het volgende item:

17. De burger zal deelnemen omdat hij aan een watergang woont.

Proces dimensie

Burgers kunnen gemotiveerd zijn te participeren omdat participatie een burgerlijke plicht is.

De operationalisering van burgerlijke plicht is als volgt:

18. De burger zal deelnemen omdat hij zich ten opzichte van zijn directe leefomgeving verplicht voelt.
19. Burger zal deelnemen omdat hij zich betrokken voelt bij de schouw.
20. Burger zal deelnemen omdat hij zich een bondgenoot van het waterschap voelt.

Burgers kunnen gemotiveerd zijn te participeren om in contact te komen met anderen. Dit motief bestaat uit met:

21. De burger zal deelnemen om contacten te leggen met anderen.
22. De burger zal deelnemen om samen te werken met anderen.
23. De burger zal deelnemen om te netwerken.

Burgers kunnen gemotiveerd zijn deel te nemen om zich persoonlijk te ontwikkelen. Dit motief meet ik met de volgende items:

24. De burger zal deelnemen om kennis op te doen over de schouw.
25. De burger zal deelnemen om professionele vaardigheden op te doen.
26. De burger zal deelnemen om zijn ervaringen over de schouw te delen.
27. De burger zal deelnemen om ervaringen met de schouw van anderen te horen.
28. De burger zal deelnemen om zijn kennis over het gebied te delen.
29. De burger zal deelnemen omdat hij het nuttig vindt.

De items zijn gebruikt in de enquête om de motivatie van onderhoudsplichtigen te meten. In de enquête wordt ook gevraagd naar demografische gegevens, om samenhang met deelname te toetsen en om de representativiteit van de steekproef te controleren. Het operationaliseren van de motieven is de brug van theorie naar empirie.

4. Het waterschap

Dit hoofdstuk is bedoeld als context beschrijving voor de onderzoeksvraag. Het beantwoordt deelvraag 1: 'Wat is een waterschap?' Allereerst komen de taken van het waterschap aan de orde. Vervolgens komt het karakter van het waterschapsbestuur aan bod. Ten slotte de ontwikkelingen in en rondom de waterschappen.

4.1 Taken van het waterschap

Meer dan de helft van Nederland zal onder water staan zonder de dijken, pompen en gemalen van de waterschappen. Waterschappen houden zich sinds hun oprichting in de 12^e eeuw al bezig met de het beheersen van de hoeveelheid water en het buiten houden van water (Hijum, 2001, p. 19). Vanaf twintigste eeuw houden waterschappen de kwaliteit van water in de gaten. Sinds de Waterschapwet uit 1992 is de controle van de waterkwaliteit op regionaal niveau in handen van de waterschappen. Samen met Rijkswaterstaat, provincies en gemeenten regelen waterschappen het waterbeheer in Nederland. Regionaal en lokaal waterbeheer is in handen van 26 waterschappen. Waterschappen dragen zorg voor veilige dijken, oppervlaktewaterpeil, rioolwaterzuivering en schoon oppervlakte water in hun werkgebied. De specifieke taak van een waterschap is de zorg voor waterveiligheid, voor droge voeten en voor een goede waterkwaliteit binnen het werkgebied.

4.2 De Waterschapswet

Artikel 133 van de Grondwet vereist voor de waterschappen een aparte organieke wet, de Waterschapswet. De in 4.1 genoemde Waterschapswet is een kaderwet waarin de opheffing en instelling van waterschappen zijn vastgelegd. In de Waterschapswet zijn regels vastgelegd over de taken, de inrichting van waterschappen en de samenstelling van waterschapsbesturen. Bovendien regelt de Waterschapswet de verordenende bevoegdheden van de waterschapsbesturen, de openbaarheid van vergaderingen en het toezicht op de besturen.

In de grondwettelijke bepaling staat dat de provinciale staten de bevoegdheden hebben voor de opheffing en instelling van waterschappen, de regeling van hun taken en inrichting en de samenstelling van hun besturen. Het reglement van een waterschap kan per provincie of zelfs per waterschap verschillen, omdat de taken van ieder waterschap kunnen verschillen (Burkens, Kummeling, Vermeulen & Widdershoven, 2006, p. 305). De provinciale staten zijn de toezichthouders van de waterschappen, het werkgebied van een waterschap kan in meerdere provincies vallen waardoor het te maken kan hebben met meerdere provinciale toezichthouders.

4.3 Het waterschapsbestuur

Een waterschap is een gedecentraliseerd functioneel bestuur, omdat een waterschap gericht is op een beperkt aantal samenhangende taken binnen een regionaal werkgebied (Boogers & Tops, 2000, p. 4). Het waterschapsbestuur bestaat uit een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter. De bestuursorganen van sommige waterschappen dragen nog de historische namen. De voorzitter is een dijkgraaf of watergraaf. Het dagelijks bestuur kan College van Dijkgraaf en Heemraden genoemd worden. HDSR heeft een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en commissies van advies. Het dagelijks bestuur bestaat uit hoogheemraden en wordt voorgezeten door de dijkgraaf. De bestuursleden hebben ieder een portefeuille met onderwerpen en een geografisch aandachtsgebied.

Het waterschapsbestuur richt zich op de uitvoering van operationele taken binnen de beleidskaders die door de Europese Unie, het Rijk en provincie zijn vastgesteld. Een onderscheidend kenmerk van het waterschap als functioneel bestuur is de heffing van eigen belastingen, de waterschapsomslag en de zuiveringsheffing (Meijerink, 2009, p. 61). Een waterschap heeft een bestuur vanwege het principe 'no taxation without representation', bij belastingheffing is democratische controle door een gekozen vertegenwoordiging van belang (Boogers & Tops, 2000, p. 2; Meijerink, 2009, p. 61). Het bestuur en de belastingheffing maken waterschappen bestuurlijk en financieel autonoom (Schaap, 2006, p. 10).

Het bevoegde bestuursorgaan is het algemeen bestuur, het houdt zich bezig met algemene beleidsvorming. De verordende bevoegdheid rust bij het algemeen bestuur, daaronder valt het vaststellen de keur. De keur is de strafverordening van het waterschap (Burkens et al., 2006, p. 306). Het algemeen bestuur kan gezien worden als de volksvertegenwoordiging van het waterschap. Leden van het algemeen bestuur worden voor vier jaar gekozen. Het waterschapsbestuur is monistisch, uit de leden van het algemeen bestuur wordt het dagelijks bestuur gekozen (Burkens et al., 2006, p. 306). Het algemeen bestuur draagt een voorzitter voor en die wordt benoemd bij Koninklijk Besluit. Het dagelijks bestuur is belast met de dagelijkse aangelegenheden van het waterschap en voorbereidingen van de vergaderingen van het algemeen bestuur (Burkens et al, 2006, p. 306).

Het waterschap heeft bij de uitvoering van taken te maken met verschillende belanghebbenden. Het algemeen bestuur is samengesteld uit vertegenwoordigers van de categorieën van belanghebbenden (Burkens et al., 2006, p. 306). De categorieën die in het waterschapsbestuur vertegenwoordigd worden, zijn vastgesteld in de Waterschapswet. Het algemeen bestuur bestaat uit vier categorieën belanghebbenden: 'ongebouwd' (landbouwers en terreinbeheerders), 'gebouwd' (woningbezitters), 'ingezetenen' (alle volwassen inwoners in het waterschapsgebied) en 'bedrijfsgebouwd' (bedrijven) (Boogers & Tops, 2000, p. 2). Het waterschap

kan getypeerd worden als een belangengroependemocratie, de trits 'belang-betaling-zeggenschap' categoriseert de belanghebbenden (Meijerink, 2009, p. 61). Degenen die belang hebben in de taken van het waterschap betalen belasting en krijgen zeggenschap, in de vorm van stemrecht.

Het bestaansrecht van waterschappen heeft op verschillende momenten ter discussie gestaan maar het waterschapsbestel is overeind gebleven (Hijum, 2006, p. 27). Gezien verschillende bestuurlijke vernieuwingen hebben waterschappen bewezen in staat te zijn mee te veranderen met ontwikkelingen in de omgeving, dat heeft bijgedragen aan de politieke acceptatie van de waterschappen (Hijum, 2006, p. 29). Interne of externe ontwikkelingen bij waterschappen worden aangegrepen om het bestaansrecht van waterschappen ter discussie te stellen (Dicke & Meijerink, 2006, p. 3). Voor de beschrijving van de context van waterschappen is het van belang om de discussie over het bestaansrecht van waterschappen te noemen, in dit onderzoek gaat verder niet in op het bestaansrecht van waterschappen.

4.4 Interactieve beleidsvorming bij waterschappen

Waterschappen zijn steeds meer op zoek naar samenwerking met andere overheden, belanghebbenden en maatschappelijke organisaties (Schaap, 2006, p. 10). Nu de doelstelling van integraal waterbeheer is ingevoerd, onderkennen waterschappen dat waterbeleid geen los staand beleidsterrein is, er moet rekening gehouden worden met landbouw, recreatie, natuur, ruimtelijke ordening en milieu. Nu waterschappen betrokken zijn in integraal waterbeheer is de behoefte aan samenwerking met medeoverheden en belanghebbenden toegenomen. Om de legitimiteit van het handelen van waterschappen te vergroten, kunnen waterschappen uitvoeringsprojecten interactiever vormgeven (Dicke & Meijerink, 2006, p. 8; Meijerink, 2009, p. 67).

Een vernieuwing in de relatie tussen waterschap en burger is te realiseren, het concrete onderwerp van het waterbeheer leent zich prima voor een meer participatieve aanpak (De Jong & Meijerink, 2006, p. 40). Het waterschap kan burgers betrekken voor lokaal beleid, zaken die spelen in de straat, wijk of buurt raken burgers immers direct (De Jong & Meijerink, 2006, p. 38). Door het betrekken van belanghebbenden wordt lokaal maatwerk gewaarborgd (Hijum, 2006, p. 30). 'Voor de oplossing van tal van waterproblemen is de medewerking van burgers gewenst' (De Jong & Meijerink, 2006, p. 35). De belanghebbenden die betrokken kunnen worden in het interactieve proces bij waterschappen zijn agrariërs, grondbeheerders, belangenorganisaties (bv. natuur of milieu), inwoners, ondernemers, bedrijven, instituties (bv. ProRail) en andere overheden. De groep belanghebbenden verschilt per project. Voor het integraal waterbeheer, waar steeds meer algemeen belang bij komt kijken, is de samenwerking met burgers cruciaal (De Jong & Meijerink, 2006, p. 35).

Waterschappen kunnen processen organiseren waarin op projectniveau organisaties en inwoners intensiever worden betrokken bij waterschapswerk (Meijerink, 2009, p. 67).

Volgens de vakliteratuur kunnen ook waterschappen interactieve beleidsvorming inzetten voor het vergroten van de legitimiteit van het beleid en voor het creëren van draagvlak. Interactieve beleidsvorming is een alternatief om het waterschapswerk democratisch te verankeren (Meijerink, 2009, p. 67). Door open te staan voor belangen van burgers kan de democratische legitimiteit van het beleid worden vergroot en kan draagvlak worden gecreëerd (De Jong & Meijerink, 2006, p. 35).

5. Interactieve beleidsvorming bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

De volgende deelvraag wordt in dit hoofdstuk beantwoord: *‘Wat zijn redenen voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten?’* In vijf interviews met medewerkers van HDSR is besproken om welke redenen HDSR interactieve beleidsvorming in zet. Eerst geef ik een korte beschrijving van interactieve beleidsvorming bij HDSR. In de tweede paragraaf beantwoord ik de deelvraag aan de hand van vijf interviews (respondenten 1 t/m 5 respectievelijk R1 t/m R5).

5.1 Kenmerken van interactieve beleidsvorming bij De Stichtse Rijnlanden

De Stichtse Rijnlanden heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld op het gebied van participatie. Uit de interviews blijkt dat het waterschap verschillende interactieve processen inzet, alle respondenten hebben voorbeelden genoemd. Bij het waterschap wordt zowel gesproken over interactieve beleidsvorming als interactieve planvorming. Voor de Europese kaderrichtlijn water en voor het waterbeheerplan 2010-2015 zijn interactieve beleidsprocessen opgezet (R1 en R3). Vanwege het abstractie niveau van beleidsvorming, voelen inwoners uit het werkgebied zich daar minder bij betrokken (R2). Met name functionele relaties zoals andere overheden, belangenorganisaties en maatschappelijke organisaties worden betrokken bij interactieve beleidsvorming (R1). Bij watergebiedsplannen zet het waterschap interactieve planvorming in. Daar worden alle belanghebbenden uit de streek betrokken bij de planvormingfase. Het ontwikkelen van het watergebiedsplan staat dicht bij de burgers omdat het concrete maatregelen betreft (R1 en R2).

Uit de interviews blijkt dat vier respondenten betrokken zijn geweest bij watergebiedsplannen. Interactieve planvorming is ingezet in 2006 voor het ontwikkelen van het watergebiedsplan tussen Kromme Rijn en Amsterdam-Rijnkanaal. Het waterschap heeft met belangenorganisaties, andere overheidsinstellingen en bewoners gesproken. Het waterschap heeft drie gebiedsavonden georganiseerd om bewoners te informeren en om knelpunten te inventariseren. Het waterschap verdeelde de betrokken partijen in twee groepen, de zogenaamde begeleidingsgroep en de informatiegroep. De begeleidingsgroep stond uit partijen die grote belangen hadden in het plan en dicht bij het proces betrokken wilde worden, deze groep werd actief betrokken bij de plan ontwikkeling. De informatiegroep, bestaande uit inwoners, stond iets verder van het proces maar werd wel op de hoogte gehouden over ontwikkelingen in het plan. Daarnaast is er in 2007 een burgerpanel opgezet voor het stedelijk waterplan Utrecht. Deze groep burgers werd gevraagd om een advies uit te brengen. Een burgerpanel is maar eenmalig ingezet, het was vooral

praktisch ingegeven omdat een onderzoeker vanwege subsidies een proeflocatie zocht voor een burger panel. Volgens respondent 4 had het burgerpanel geen meerwaarde voor het stedelijk waterplan Utrecht omdat het advies van de burgers niet vernieuwend was.

In het theoretisch kader heb ik vastgesteld dat interactieve beleidsvorming wordt gekenmerkt door het betrekken van belanghebbenden in een vroeg stadium van het beleidsvormingsproces, mogelijkheden van beïnvloeding voor deelnemers, meerzijdige communicatie tussen de overheid en de deelnemers en deelname op basis van gelijkwaardigheid.

HDSR betreft burgers in een vroeg stadium. Op basis van een actoren analyse kiest HDSR de partijen en belanghebbenden uit. Echter bij de watergebiedsplannen komen de deelnemers pas in de planvormingsfase in beeld.

HDSR biedt deelnemers de mogelijk invloed uit te oefenen. Deelnemers denken en praten mee over de wijze waarop het beleid gemaakt wordt (R1). HDSR verwacht dat de deelnemers een duidelijke inbreng hebben in het plan in de vorm van kennis uit het gebied (R1). Samen met de deelnemers worden knelpunten vastgesteld, worden problemen gedefinieerd en worden oplossingen bedacht (R1). Interactieve besluitvorming is niet mogelijk omdat het mandaat ligt bij het democratisch gekozen waterschapsbestuur (R2). In interactieve processen bij een waterschap kan de rol van deelnemers alleen informerend, raadplegend of adviserend zijn. Bij de watergebiedsplannen hadden de deelnemers een adviserende rol (R1 en R2). Tijdens de interactieve processen wordt een voorkeursvariant voor een plan ontwikkeld, deze wordt voorgelegd aan het bestuur.

Er is sprake van meerzijdige communicatie, tijdens het proces is er sprake van een dialoog tussen HDSR en de deelnemers, en de deelnemers onderling. De deelnemende partijen worden ingedeeld in een informatie groep en een begeleidingsgroep (R1, R2 en R3). De begeleidingsgroep wordt ingezet als klankbordgroep voor de communicatie. Bij het watergebiedsplan Kromme Rijn zijn verschillende communicatievormen ingezet, er zijn rollenspellen gespeeld, er is een carrousel gedaan van wisselende groepjes en er is een evaluatie spel gespeeld (R1 en R2). Met deze communicatiemiddelen brengt HDSR het gesprek op gang. Volgens respondent 2 ontstonden er waardevolle discussies. HDSR verwacht een actieve inbreng van de deelnemers tijdens het interactieve proces. HDSR maakt voor ieder project een communicatieplan (R1).

HDSR benadert de deelnemers op een gelijkwaardige manier. In de actoren analyse gaat HDSR na hoe zij de deelnemers wil betrekken bij het proces (R4). Bij het watergebiedsplan wilde het waterschap met belanghebbenden om de tafel om het dilemma op te lossen (R1 en R2).

5.2 Redenen voor De Stichtse Rijnlanden om interactieve beleidsvorming in te zetten

In deze paragraaf beschrijf ik de redenen voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten. In het onderstaand schema staat het aantal respondenten dat de reden genoemd heeft. De redenen uit de tabel licht ik toe aan de hand van illustraties en voorbeelden uit de interviews.

Reden voor interactieve beleidsvorming bij HDSR	Aantal en respondent nummers
Vergroten van draagvlak voor het beleid	5 (R1 t/m R5)
Vergroten van probleemoplossend vermogen	4 (R1, R2, R4, R5)
Verhogen van kwaliteit beleid	4 (R1, R2, R3, R5)
Dichten van de kloof tussen burger en bestuur	3 (R1, R4, R5)
Verbetering samenwerking met externe partijen	1 (R1)
Bezwaarschrift procedure voorkomen	1 (R5)
Democratische legitimiteit verhogen	0
Versnellen beleidsproces	0

Het creëren van draagvlak is voor HDSR een belangrijke reden om interactieve beleidsvorming in te zetten, draagvlak voor maatregelen en werkzaamheden is nodig als het waterschap deze moet uitvoeren op gronden van derden of inwoners (R1 en R3). HDSR verwacht dat het draagvlak zich doorzet richting de uitvoering zodat die ook sneller verloopt (R3). HDSR vindt het belangrijk om interactieve beleidsvorming in te zetten bij projecten met directe impact op de leefomgeving van inwoners (R1 en R2).

Het vergroten van het probleemoplossend vermogen is een reden voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten. Inwoners uit het gebied hebben veel kennis van het gebied, het betrekken van inwoners levert veel informatie en kennis op die het waterschap zelf misschien niet in huis heeft (R1 en R2). Door met betrokkenen dilemma's te bespreken komt naar voren wat knelpunten en mogelijke oplossingen zijn (R1). De adviezen van burgers kunnen beleidsmakers van nieuwe ideeën voorzien (R4).

HDSR zet interactieve beleidsvorming in om de kwaliteit van beleid te verhogen. Informatie en kennis van inwoners uit de streek kunnen het beleid of de plannen inhoudelijk verrijken (R1, R2, R3 en R5). Door interactieve beleidsvorming zijn plannen en besluiten zorgvuldiger en beter opgesteld (R2).

Het dichten van de kloof tussen burger en bestuur is een reden voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten. Het waterschapsbestuur hecht waarde aan communicatie met de streek en vindt het belangrijk dat plannen zorgvuldig gemaakt zijn met betrokkenheid van de streek (R2 en R5). HDSR zet interactieve beleidsvorming in om de erkenning voor het waterschapswerk te

vergroten (R1 en R4). Deze reden wordt ook genoemd in het communicatiebeleidskader. Respondent 4 is wel sceptisch over het bereik van deze erkenning omdat niet iedereen deelneemt aan interactieve beleidsvorming.

De volgende redenen zijn maar door één respondent genoemd: het verminderen van het aantal bezwaarschriften en het verbeteren van de relatie met andere overheidsinstellingen. Respondent 1 verwacht door interactieve beleidsvorming minder bezwaarschriften te krijgen. Het stedelijk waterplan werd ontwikkeld in een samenwerkingsverband met andere waterbeheerders en overheden, het project was opgezet om de relatie met de gemeente Utrecht en andere overheidsinstellingen te verbeteren (R4).

HDSR zet geen interactieve beleidsvorming in om de democratische legitimiteit te verhogen of om het beleidsproces te versnellen. Beide redenen zijn wel in twee interviews genoemd maar worden door de respondenten niet gezien als directe reden om interactieve beleidsvorming in te zetten. Het versnellen van het beleidsproces wordt niet als reden gezien door de respondenten alhoewel de drie respondenten wel opmerken dat het beleidsproces en de uitvoering sneller kunnen verlopen door interactieve beleidsvorming. Interactieve beleidsvorming kost iets meer tijd in de planvorming maar er wordt winst gemaakt in de uitvoering (R2 en R3). Door het draagvlak verloopt de uitvoering sneller (R2). Uit de interviews blijkt dat het verhogen van de democratische legitimiteit geen reden is voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten. Op een hoger niveau legt het bestuur verantwoording af voor het belastinggeld (R1 en R3).

Concluderend, de belangrijkste redenen voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten zijn het creëren van draagvlak, het vergroten van het probleemoplossend vermogen, het verhogen van de kwaliteit van beleid en het dichten van de kloof tussen burger en bestuur. Bij HDSR bestaat het bewustzijn dat interactieve beleidsvorming het beleidsproces kan versnellen en de democratische legitimatie kan verhogen, maar worden niet gezien als reden om interactieve beleidsvorming in te zetten. Het creëren van draagvlak is een belangrijke reden, HDSR heeft draagvlak nodig voor maatregelen die zij uit moet voeren op het grondgebied van derden. HDSR zet interactieve beleidsvorming in om het probleemoplossend vermogen te verhogen, met extra informatie, kennis en inzicht uit het gebied kan HDSR een betere analyse van het probleem maken en geschikte oplossingen ontwerpen. HDSR zet interactieve beleidsvorming ook in om de kwaliteit van het beleid te verhogen, de kennis van betrokken partijen en burgers draagt bij aan de inhoudelijke verrijking van het beleid. HDSR zet interactieve beleidsvorming in om de kloof tussen burger en bestuur te verkleinen, interactieve beleidsvorming draagt bij aan het contact met de samenleving.

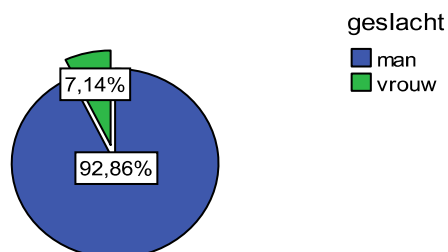
6. Motieven voor deelname aan interactieve beleidsvorming over de schouw

Met de resultaten uit de enquête beantwoord ik deelvraag 3: 'Wat zijn motieven voor onderhoudsplichtige burgers om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming over de schouw bij HDSR?' Allereerst geef ik een beschrijving van de steekproef. Vervolgens komen de resultaten over informatie zoeken over de schouw en deelname aan een bijeenkomst over de schouw aan bod. Daarna analyseer ik de samenhang van de motieven op een inhoudsdimensie en een procesdimensie. Per dimensie beschrijf ik de hoogste en de laagste gemiddelde score en de geef ik een korte beschrijving van de scores van de andere items. Ten slotte beschrijf ik de samenhang tussen demografische gegevens en deelname aan een bijeenkomst.

6.1 Beschrijving steekproef

Voor het onderzoek zijn 300 enquêtes verstuurd en ik heb 46 ingevulde enquêtes ontvangen. De respons is 15,3%. Door 3 blanco enquêtes kunnen er maar 43 enquêtes opgenomen worden in het data bestand (N = 43).

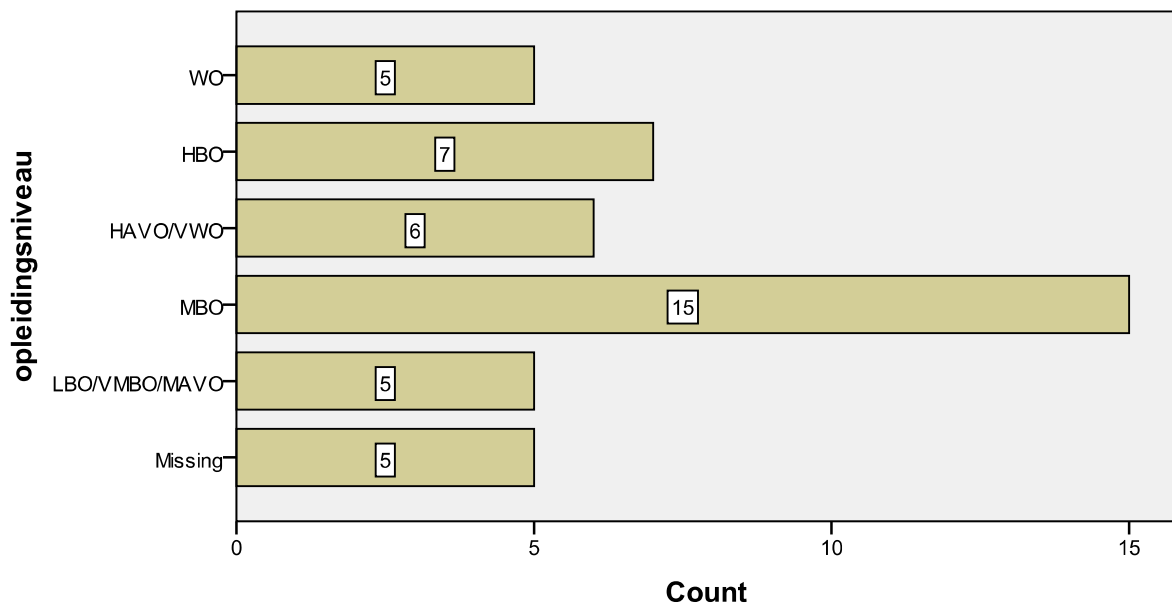
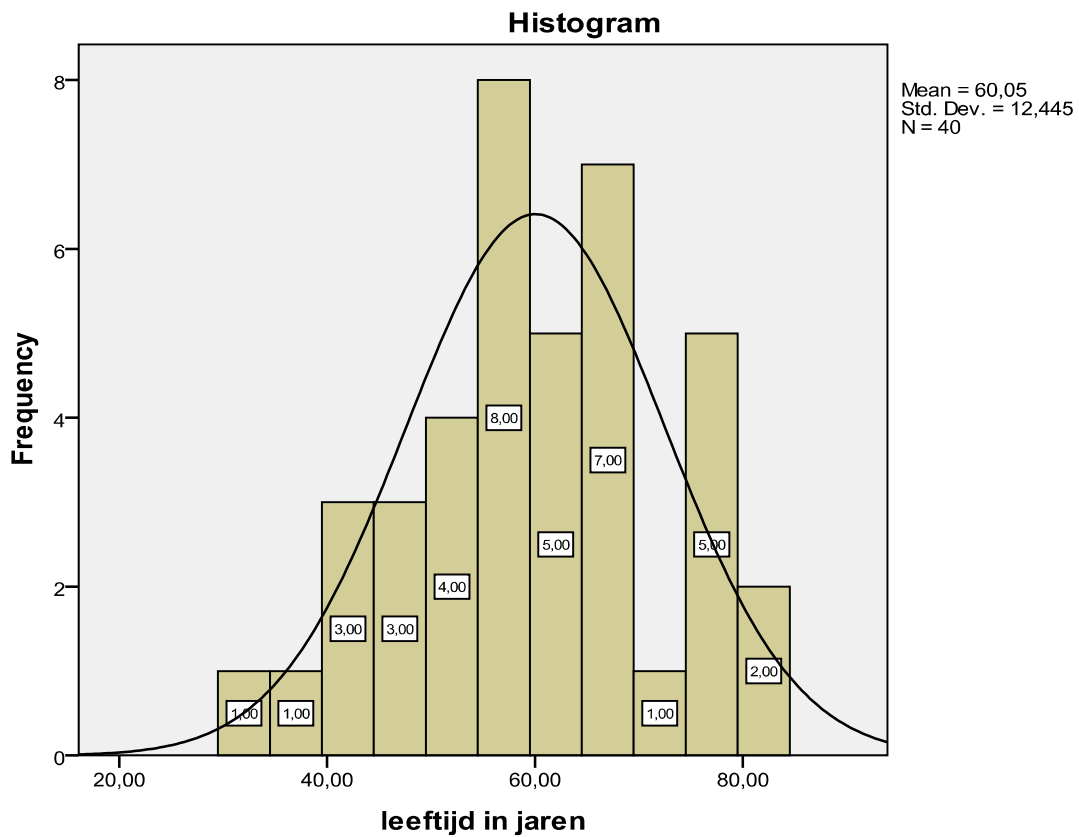
De steekproef is representatief wat betreft de verdeling van gemiddelde leeftijd, opleidingsniveau, sociaal economische status en de beroepen. De verdelingen in de steekproef komen overeen met de beschrijving van de onderzoekspopulatie. De verdeling van geslacht was niet te achterhalen uit de gegevens van de onderzoeksorganisatie. Over de representativiteit van de man/vrouw verdeling in de steekproef kunnen geen uitspraken gedaan worden. De steekproef bestaat uit 39 mannen en 3 vrouwen (n = 42). De steekproef bestaat voor 93% uit mannen en voor 7% uit vrouwen.

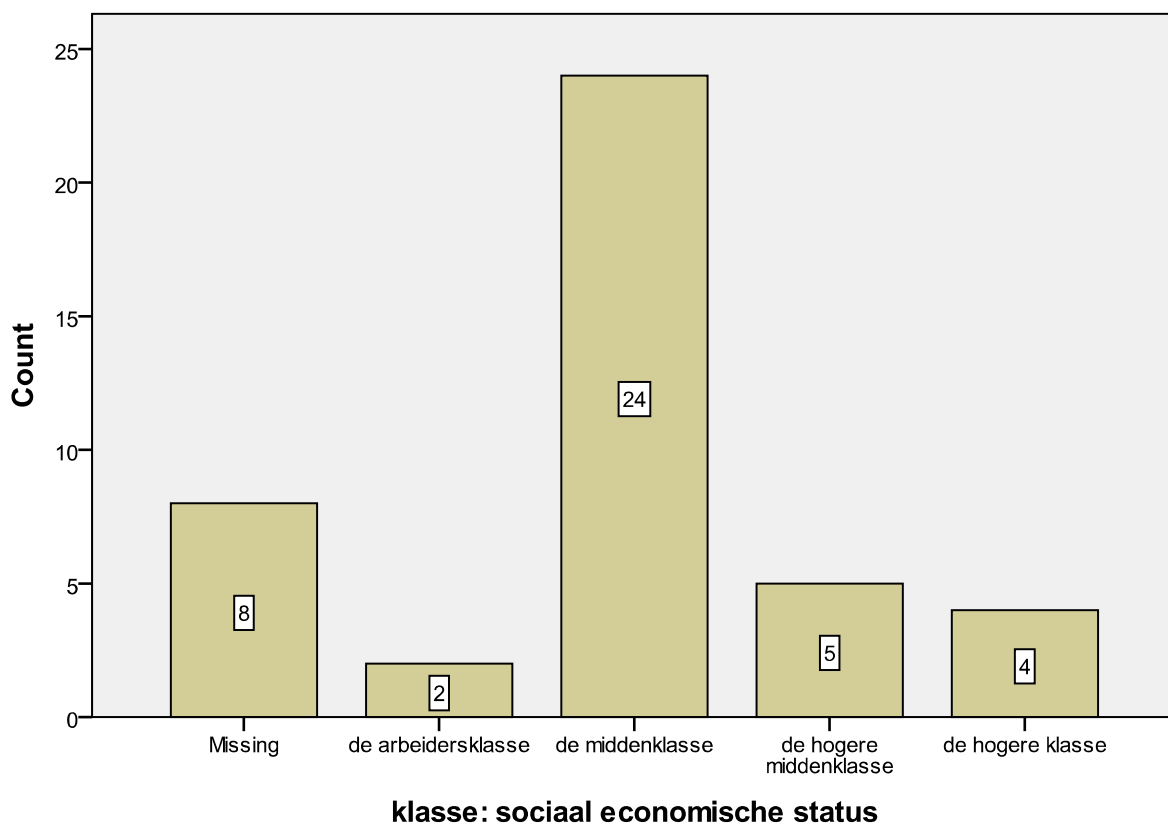
De gemiddelde leeftijd is 60 jaar (sd 12,44 jaar) (n = 40). Dit betekent dat de meeste respondenten 59 jaar hebben ingevuld. Het gemiddelde, de modus (59) en de mediaan (59) liggen

dicht bij elkaar maar de spreiding is groter gezien de standaarddeviatie van 12,44 jaar. De jongste respondent is 32 jaar en de oudste respondent is 80 jaar.

39% van de respondenten heeft een MBO opleiding. 68% van de respondenten plaats zichzelf in de middenklasse (n = 35). Geen enkele respondent plaats zichzelf in de hogere arbeidersklasse. Daarnaast zijn er 8 ontbrekende waarden.

Beroep	Aantal	Beroep	Aantal
Melkveehouder	6	Consultant	2
Agrariër	4	Ondernemer	3
Fruitteler	2	Bloemist	1
Leraar	2	Architect	1
Hoogleraar	1	Directeur	1
Jurist	1	Pensioen	8

Om een beeld te krijgen van het aantal respondenten dat te maken heeft met de schouw en om na te gaan of alle respondenten in de steekproef onderhoudsplichtig zijn heb ik hen naar de onderhoudsplicht voor een watergang gevraagd. 95% van respondenten is onderhoudsplichtig voor een watergang en 5% van de respondenten is niet onderhoudsplichtig voor een watergang (n = 41).

6.2 Schouw

De resultaten van de vraag informatie zoeken over de schouw, in gesprek willen met HDSR over de schouw en een bijeenkomst willen bijwonen over de schouw worden in deze paragraaf

beschreven. 19 respondenten hebben aangegeven geen informatie over de schouw te hebben gezocht op de website van HDSR het afgelopen jaar, de modus is 1 (n = 28). 9 van de respondenten zegt wel informatie te hebben gezocht in het afgelopen jaar. 14 respondenten hebben de vraag niet beantwoord. Het grootste deel van de respondenten heeft informatie opgezocht over de schouw. Hoewel dit resultaat niet duidt op motivatie voor deelname, laat het wel zien dat respondenten opzoek zijn naar informatie over de schouw.

Voor HDSR is het relevant om te weten hoeveel respondenten in gesprek willen met HDSR over de schouw en willen deelnemen aan een bijeenkomst over de schouw. De meeste respondenten willen niet in gesprek met HDSR, 66,7% wil niet en 33,3% van de 39 respondenten wil wel in gesprek met HDSR over de schouw. Het grootste deel van de respondenten wil een bijeenkomst bijwonen, 67,5% wil een bijeenkomst bijwonen en 32,5% van de 40 respondenten wil geen bijeenkomst bijwonen. Voor HDSR betekent het dat zij de onderhoudsplichtigen beter kan uitnodigen voor een bijeenkomst dan een gesprek. Uit de resultaten blijkt dat de onderhoudsplichtigen liever een bijeenkomst willen bijwonen van HDSR dan in gesprek te gaan met HDSR. De respondenten willen gemiddeld 2 (sd 1,02) bijeenkomsten per jaar bijwonen (n = 23), die bijeenkomst mag gemiddeld 2,1 uur duren (sd 0,63 en n = 24).

De opmerkingen van respondenten in de enquête hebben met name betrekking op de schouw (zie bijlage 8). Een aantal respondenten geeft suggesties voor het verbeteren van het schouw proces. Twee respondenten vinden dat de communicatie van het waterschap met de onderhoudsplichtigen verbeterd kan worden. De suggesties zijn interessant voor de onderzoeksorganisatie om mee te nemen in het veranderingsproces.

6.3 Samenhang van inhoud- en procesdimensie

In het theoretisch kader heb ik gesteld dat de motieven voor deelname samenhangen op twee dimensies, namelijk een inhoudsdimensie en een proces dimensie. Om deze samenhang te toetsen in de empirie voer ik een betrouwbaarheidsanalyse uit voor de inhoudsdimensie en voor de procesdimensie.

De items die betrekking hebben op de inhoud van het beleid hangen voldoende met elkaar samen blijkt uit de analyse. Dit betekent dat er sprake is van een inhoudsdimensie². De inhoudsdimensie bestaat uit de volgende motieven: interesse in de schouw hebben, kritiek op de

---

² Het inhoudsmotief heeft een Cronbach's alfa van 0,639.

schouw hebben, invloed willen uitoefenen op het proces van de schouw, betrokkenheid bij een deel belang, opkomen voor het eigen belang en bescherming van de directe leefomgeving (items 1 t/m 17, zie 3.4). Het verwijderen van items uit de schaal blijkt de betrouwbaarheid niet te verhogen. Alle inhoudelijke items kunnen meegenomen worden in de inhoudsdimensie. De inhoudsdimensie heeft een gemiddelde score van 3,4 (sd 0,61). De gemiddelde score ligt tussen neutraal en mee eens in. Dit betekent dat de respondenten het gemiddeld eens zijn met de inhoudelijke stellingen.

Uit de analyse blijkt dat de procesmotieven voldoende met elkaar samenhangen. Dat betekent dat er een procesdimensie is. De analyse toont aan dat de items voldoende met elkaar samenhangen om bij elkaar gevoegd te worden³. De procesdimensie bestaat uit de volgende motieven: gevoel van plicht om te participeren, in contact komen met anderen en persoonlijke ontwikkeling (items 18 t/m 29, zie 3.4). De procesdimensie heeft een gemiddelde score van 2,7 (sd 0,61). Het betekent dat het gemiddelde antwoord van de respondenten tussen oneens en neutraal ligt.

De gemiddelde score van het inhoudsmotief is sterker dan het procesmotief. De stellingen van het inhoudsmotief hebben hoger gescoord dan de stellingen van het procesmotief. Het betekent dat de respondenten het meer en/of vaker eens waren met de inhoud items dan de proces items. De resultaten tonen aan dat de respondenten meer gemotiveerd zijn om deel te nemen vanwege de inhoud van het beleid. De lagere gemiddelde score van de proces dimensie betekent dat de respondenten het minder eens zijn met de stellingen over het proces. Uit de resultaten blijkt dat de respondenten minder gemotiveerd zijn om deel te nemen vanwege het participatie proces.

6.4 Motieven

De gemiddelde scores van de dimensies inhoud en proces zijn niet hoog. In dit deel komen per dimensie de resultaten aanbod, eerst de inhoudelijke dimensie en daarna de proces dimensie. Ik geef een beschrijving van de resultaten per dimensie aan de hand van het item met de hoogste gemiddelde score, het item met de laagste gemiddelde score en een korte beschrijving van de resultaten daartussen. De resultaten worden geïllustreerd aan de hand van tabellen waarin het aantal antwoorden per antwoordschaal wordt weergegeven, het aantal respondenten dat de vraag heeft beantwoord, het percentage respondenten per antwoordschaal en het cumulatieve percentage van de antwoorden per schaal (zie bijlage 6 overzicht van de gemiddelde scores in grafieken en bijlage 7 voor de resultaten van de motieven in tabellen).

---

³ Het procesmotief heeft een Cronbachs's alfa van 0,769.

6.4.1 Inhoudsdimensie

Allereerst, het item deelnemen om invloed uit te oefenen op de onderhoudseisen van de watergang heeft de hoogste gemiddelde score van dit onderzoek en van de inhoudsdimensie, namelijk 3,9 (sd 0,99). Op de antwoordschaal ligt deze score dichtbij mee eens, het betekent dat de meeste respondenten het eens zijn met de stelling. In tabel 1 is ook te zien dat de helft van de respondenten mee eens hebben ingevuld, dus 50% van de 40 respondenten heeft mee eens ingevuld. Bovendien heeft 25% van de respondenten zeer mee eens ingevuld. Uit de cumulatieve percentages blijkt dat 75% van de 40 respondenten het eens is met de stelling. Uit de gemiddelde score en de tabel blijkt dat respondenten gemotiveerd zijn deel te nemen om invloed uit te oefenen op de onderhoudseisen van de watergang.

Tabel 1: Ik zal deelnemen om invloed uit te oefenen op de onderhoudseisen van de watergang.

Invloed 4	Aantal	Percentage (n =40)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	2	5%	5%
2. Oneens	1	2,5%	7,5%
3. Neutraal	7	17,5%	25%
4. Mee eens	20	50%	75%
5. Zeer mee eens	10	25%	100%
Totaal	40	100%	

Ten tweede, het item deelname omdat de schouw de respondent inhoudelijk aanspreekt heeft de laagste gemiddelde score van 2,8 (sd 1,20). In de tabel is te zien dat de meeste respondenten neutraal zijn over de stelling. Het gemiddelde is iets lager omdat een iets groter deel van de respondenten het oneens zijn met de stelling. Het resultaat op deze stelling is een neutrale score, het geeft niet aan of de respondenten door dit motief zullen deelnemen.

Tabel 2: Ik zal deelnemen omdat de schouw me inhoudelijk aanspreekt.

Interesse 2	Aantal	Percentage (n = 38)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	8	21,1%	21,1%
2. Oneens	5	13,2%	34,2%
3. Neutraal	16	42,1%	76,3%
4. Mee eens	6	15,8%	92,1%
5. Zeer mee eens	3	7,9%	100%
Totaal	38	100%	

De belangrijkste motieven hebben een score van gemiddeld 3,5 of hoger. Daar zijn meer dan de helft van de respondenten het mee eens, het motief uit de stelling zal de respondent motiveren om

deel te nemen. Van de 17 inhoudelijke stellingen er 9 een gemiddelde score van 3,5 of hoger. De negen belangrijkste motieven voor deelname zijn:

1. om invloed uit te oefenen op de onderhoudseisen van de watergang (3,9 en sd 0,99)
2. omdat de respondent belang heeft bij een doorstromende watergang (3,7 en sd 1,23)
3. om problemen met de schouw onder de aandacht te brengen (3,7 en sd 1,28)
4. omdat respondent onderhoudsplichtig is voor een watergang (3,7 en sd 1,01)
5. om invloed uit te oefenen op de manier van uitvoering van de schouw (3,6 en sd 1,16)
6. om geïnformeerd te blijven over de schouw (3,6 en 1,01)
7. omdat de respondent belang heeft bij de uitvoering van de schouw (3,6 en sd 1,01)
8. omdat de respondent aan een watergang woont (3,5 en sd 1,46)
9. om invloed uit te oefenen op het doel van de schouw (3,5 en sd 1,10)

Acht inhoudelijke motieven zijn niet motiverend voor de respondenten. De motieven met een neutraal antwoord zijn:

10. om invloed uit te oefenen op de periode waarin geschouwd wordt (3,4 sd 1,19)
11. omdat de respondent zijn mening wil geven over de schouw (3,4 en sd 1,20)
12. om op te komen voor een agrarisch belang (3,3 en sd 1,23)
13. om invloed uit te oefenen op het aantal schouwvoeringen (3,3 en sd 1,14)
14. omdat de respondent kritiek wil uiten op de schouw (3,3 en sd 1,28)
15. omdat de respondent interesse heeft in ontwikkelingen van de schouw (3,2 en sd 1,09)
16. om op te komen voor een natuur belang (3 en sd 1,38)
17. omdat de schouw de respondent inhoudelijk aanspreekt (2,8 en sd 1,20)

Een gemiddelde score rond de 3 betekent dat de meeste respondenten neutraal hebben ingevuld. Een neutraal antwoord van de respondent maakt niet duidelijk of men gemotiveerd is door het motief. De respondenten zijn neutraal over motivatie om betrokkenheid vanwege een agrarisch of natuur belang. De respondenten zijn neutraal over het motief kritiek hebben op het beleid, mening geven en kritiek willen uiten.

6.4.2 Procesdimensie

In dit deel komen de procesmotieven met de hoogste gemiddelde score, de laagste gemiddelde score, een neutrale score en een negatieve score aan bod.

De hoogste gemiddelde score van de procesdimensie is neutraal, het item is deelname om kennis op te doen over de schouw (3,2 en sd 1,30). De respondenten zijn niet gemotiveerd deel te nemen om kennis op te doen over de schouw. De meeste respondenten hebben neutraal ingevuld (zie tabel 6). De verdeling van 37 respondenten tussen oneens (32,5%) en eens (35,1%) is bijna gelijk. 5 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld. De resultaten tonen aan dat de respondenten het noch eens of noch oneens zijn met de stelling.

Tabel 3: Ik zal deelnemen om mijn kennis over het gebied te delen.

Kennis 1	Aantal	Percentage (n =37)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	5	13,5%	13,5%
2. Oneens	7	18,9%	32,4%
3. Neutraal	12	32,4%	64,9%
4. Mee eens	6	16,2%	81,1%
5. Zeer mee eens	7	18,9%	100%
Totaal	37	100%	

Het item met de laagste gemiddelde score van deze dimensie en het hele onderzoek is deelname om in contact te komen met anderen. De laagste gemiddelde score voor het hele onderzoek is deelname om contact te maken met anderen, de score is 2 (sd 1,10). 40% van de 35 respondenten heeft zeer mee oneens ingevuld (zie tabel 7). Cumulatief is 68,6% van de respondenten het zeer oneens of oneens met de stelling, dat is het grootste deel van de respondenten (zie tabel 7). Opvallend is dat geen enkele respondenten mee eens heeft ingevuld en 6 respondenten niet van toepassing hebben ingevuld. Uit de analyse blijkt dat respondenten niet gemotiveerd zijn deel te nemen om mensen te ontmoeten.

Tabel 4: Ik zal deelnemen omdat ik dan mensen ontmoet.

Contact	Aantal	Percentage (n =35)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	14	40%	40%
2. Oneens	10	28,6%	68,6%
3. Neutraal	9	25,7%	94,3%
4. Mee eens	0	0%	-
5. Zeer mee eens	2	5,7%	100%
Totaal	35	100%	

Het grootste deel van de proces motieven heeft een gemiddelde score van rond de 3. Op de antwoordschaal is deze score gelijk aan het antwoord neutraal. Bij een gemiddelde score van 3 hebben de meeste respondenten neutraal ingevuld. Deze onderzoeksresultaten tonen niet aan of de

motieven respondenten motiveren tot deelname. De meeste respondenten zijn neutraal over de volgende motieven: deelname om ervaringen over de schouw van anderen te horen (3,1 en sd 1,10), deelname om kennis over het gebied te delen (3,1 en sd 1,30), om ervaringen over de schouw te delen (3,1 en sd 1,11), omdat de respondent de bijeenkomst nuttig vindt (3 en sd 0,85) en omdat de respondent zich verplicht voelt t.o.v. zijn directe leefomgeving (2,8 en sd 1,10).

De overige proces items hebben een gemiddelde score van rond de 2, dan hebben de meeste respondenten aangegeven dat zij het oneens zijn met de stelling. Dit betekent dat de respondenten niet vanwege dat motief zullen deelnemen. De meeste respondenten zullen niet deelnemen om samen te werken met anderen (2,3 en sd 1,04), om te netwerken (2,3 en sd 1,17), omdat de respondent zich bondgenoot voelt van het waterschap (2,3 en sd 1,08) en om professionele vaardigheden op te doen (2,1 en sd 0,85).

6.5 Samenhang demografische gegevens en deelname

In literatuur en onderzoek over participatie zijn demografische gegevens vaak gebruikt om participatie van burgers te verklaren. Ik heb geanalyseerd of er samenhang bestaat tussen de demografische gegevens en deelname aan een bijeenkomst over de schouw. Uit deze analyse blijkt dat van de demografische gegevens alleen leeftijd een significant negatief verband heeft met het willen deelnemen aan een bijeenkomst⁴. Het betekent dat een toename in leeftijd samengaat met een afname in het willen bijwonen van een bijeenkomst.

Voor de overige demografische gegevens geldt dat er geen significant verband gevonden is met deelname. Uit de analyse blijkt dat er geen significante samenhang is tussen deelname aan een bijeenkomst en opleiding⁵. Uit de analyse blijkt dat er geen verband gevonden is tussen klasse⁶ en willen deelnemen aan een bijeenkomst over de schouw. Een verband onderzoeken tussen geslacht en deelname is niet zinvol omdat er maar drie vrouwen onderdeel uitmaken van de steekproef.

---

⁴ Uit analyse blijkt er een significante negatieve samenhang te zijn tussen leeftijd en het willen deelnemen aan een bijeenkomst ($r(36) = -0,346^*$, $p = 0,017$).

⁵ Er is geen significante samenhang tussen opleiding en het willen deelnemen aan een bijeenkomst (Somers' $d = 0,362$, $p = 0,07$).

⁶ Er is geen significante samenhang tussen deelname en klasse (Somers' $d = 0,051$, $p = 0,738$).

6.6 Resultaten

De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat de inhoudelijke motieven het hoger scoren dan de proces motieven. De hoogste gemiddelde score van het onderzoek valt binnen de inhoudsdimensie en het item met de laagste gemiddelde score hoort bij de proces dimensie. Dit betekent dat de inhoud van het proces respondenten meer motiveert deel te nemen dan het participatie proces op zich. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de respondenten niet gemotiveerd zijn om deel te nemen om samen te werken met anderen, om te netwerken, omdat de respondent zich bondgenoot voelt van het waterschap, om professionele vaardigheden op te doen en om andere mensen te ontmoeten.

De onderhoudsplichtigen zijn voornamelijk neutraal over het delen van kennis en ervaring over het gebied. De respondenten zijn niet gemotiveerd omdat zij de bijeenkomst nuttig vinden. Bovendien zijn de respondenten niet gemotiveerd deel te nemen omdat zij zich verplicht voelen ten op zichten van hun directe leefomgeving. De respondenten zijn niet gemotiveerd door de motieven in contact komen met anderen en professionele vaardigheden opdoen. De respondenten zullen niet deelnemen omdat zij zich bondgenoot voelen van het waterschap.

De negen belangrijkste motieven voor deelname zijn: (1) om invloed uitoefenen op de onderhoudseisen van de watergang, (2) om problemen met de schouw onder de aandacht brengen, (3) vanwege het belang bij een doorstromende watergang, (4) omdat de respondent onderhoudsplichtig is voor een watergang, (5) om invloed uit te oefenen op de manier van uitvoering van de schouw, (6) om geïnformeerd te blijven over de schouw, (7) omdat de respondent belang heeft bij de uitvoering van de schouw, (8) omdat de respondent aan een watergang woont en (9) om invloed uit te oefenen op het doel van de schouw.

De bovengenoemde motieven zijn operationalisering van motieven uit de literatuur. De volgende vier motieven zijn operationalisering van het motief opkomen voor het eigen belang: problemen met de schouw onder de aandacht brengen, belang hebben bij een doorstromende watergang, onderhoudsplicht voor een watergang en belang hebben bij de uitvoering van de schouw. Drie motieven zijn een operationalisering van invloed uitoefenen op het beleid, namelijk: invloed uitoefenen op de onderhoudseisen van de watergang, invloed uitoefenen op de manier van uitvoering van de schouw en invloed uitoefenen op het doel van de schouw. Aan een watergang wonen is de operationalisering van bescherming van de directe leefomgeving. Deelname om geïnformeerd te blijven over de schouw is een operationalisering van interesse in de schouw, dat burgers die interesse hebben geïnformeerd willen blijven over de schouw. De motieven voor

deelname aan interactieve beleidsvorming zijn opkomen voor het eigen belang, invloed uit oefenen op de schouw, bescherming van de directe leefomgeving en interesse in de schouw. Het volgende hoofdstuk van dit rapport beschrijft de conclusies van het onderzoek.

7. Conclusies

De centrale vraagstelling luidde: *‘Wat zijn redenen voor Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden om interactieve beleidsvorming in te zetten en welke motieven hebben onderhoudsplichtige burgers om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming over de schouw?’* Bovengenoemde redenen en motieven worden achtereenvolgens besproken.

Interactieve beleidsvorming sluit aan bij het functionele karakter van het waterschapsbestuur. Bij interactieve beleidsvorming is er aandacht voor de verschillende belangen die spelen in het integraal waterbeheer. HDSR is tevreden over de resultaten die ze met interactieve beleidsvorming bereikt. Het levert specifieke kennis en informatie op die het waterschap zelf niet in huis heeft. Als HDSR werkzaamheden moet uitvoeren op gronden van derden dan creëert interactieve beleidsvorming daar draagvlak voor. HDSR ervaart dat het beleidsproces ook sneller verloopt door interactieve beleidsvorming. Interactieve beleidsvorming levert erkenning en begrip op voor de werkzaamheden en taken van HDSR.

HDSR zet interactieve beleidsvorming als instrument om beleidsdoelen te bereiken, namelijk om draagvlak te creëren, probleemoplossend vermogen te vergroten, kwaliteit van beleid te verhogen en kloof tussen burger en bestuur te dichten. De bovengenoemde redenen zijn terug te vinden in de literatuur. Deze redenen wijken niet af van wat andere overheidsinstellingen doen op dit gebied.

Er is een negatief significant verband tussen leeftijd en deelname. Hoe hoger de leeftijd des te minder men bereid is een bijeenkomst bij te wonen. Dit is strijdig met de literatuur die stelt dat middelbare leeftijd samengaat met meer deelname. De verklaring voor het negatieve verband is dat 37,5% van de steekproef boven de 65 jaar is. De gemiddelde leeftijd in mijn steekproef is 60 jaar, dat is hoger dan de middelbare leeftijd. Het negatieve verband is te verklaren uit de hogere leeftijd in mijn steekproef omdat bereidheid om deel te nemen op een hogere leeftijd waarschijnlijk weer afneemt. De andere demografische gegevens zijn in dit onderzoek geen verklarende factor voor deelname. De literatuur stelt dat participatie en demografische gegevens met elkaar in verband staan. Dit verband is in de steekproef niet gevonden. Op basis van de beperkte steekproef kan niet gesteld worden of er al dan niet een verband is tussen demografische gegevens en deelname.

De motieven voor deelname bestaan uit een inhoud- en procesdimensie. De respondenten zijn gemotiveerd deel te nemen vanwege inhoudelijke motieven en niet vanwege procesmotieven. De inhoudelijke betrokkenheid van respondenten kan verklaard worden op basis van hun wettelijke onderhoudsplicht. Burgers zijn gemotiveerd vanwege de inhoud van het beleid omdat zij door hun onderhoudsplicht betrokken zijn bij het uitvoeringsproces. De respondenten willen opkomen voor hun belang in het schouwproces omdat zij vanwege hun plicht deel uit maken van het beleid. Het

beïnvloeden van de onderhoudseisen van de watergang kan gezien worden als eigen belang omdat zij de onderhoudseisen uit moeten voeren. De burgers zijn gemotiveerd deel te nemen omdat beïnvloeding van de inhoud in hun eigen belang is. De onderhoudsplicht verklaart de hoge score op het item invloed uitoefenen op de onderhoudseisen van de watergang.

De meeste respondenten hebben de volgende inhoudelijke motieven: opkomen voor een eigen belang, invloed uitoefenen op de schouw, beschermen van de directe leefomgeving en geïnformeerd blijven over de schouw. De respondenten zijn neutraal over de motieven opkomen voor een natuur belang, agrarisch belang en kritiek willen uiten op de schouw. De zes inhoudelijke motieven voor politieke participatie uit het theoretisch kader zijn: (1) interesse in het beleid hebben, (2) kritiek op het beleid hebben, (3) invloed willen uitoefenen door participatie, (4) betrokkenheid bij een deelbelang, (5) opkomen voor het eigen belang en (6) het beschermen van de directe leefomgeving. Motieven voor politieke participatie die in dit onderzoek ook gelden voor deelname aan interactieve beleidsvorming zijn: opkomen voor het eigen belang, invloed uitoefenen door participatie, bescherming van de directe leefomgeving en interesse in het beleid hebben.

Respondenten zijn niet gemotiveerd door de intrinsieke waarden van het participatie proces. De procesmotieven die de literatuur beschrijft zijn deelname omdat het een burgerlijke plicht is, om in contact te komen met anderen en om professionele vaardigheden te ontwikkelen. Deze motieven gelden niet voor de respondenten uit de steekproef. Opvallend is dat het procesmotief met de hoogste neutrale score inhoudelijk gerelateerd is. Het betreft deelname om kennis over het gebied te delen. Dat het procesmotief met de hoogste gemiddelde score ook inhoudelijk gerelateerd is wijst er erop dat de inhoud van de schouw de onderhoudsplichtigen motiveert om deel te nemen.

Onderhoudsplichtigen zijn gemotiveerd door de inhoud van de schouw omdat de wettelijke plicht overheerst en onderhoudsplichtigen zien deelname aan interactieve beleidsvorming als instrument voor bescherming van hun eigen belang en beïnvloeding van de onderhoudsplicht die zij uit moeten voeren.

8. Discussie

Dit hoofdstuk reflecteert op de inhoud van de resultaten en de methoden van het onderzoek. Nu het onderzoek voltooid is zijn er nog een aantal inhoudelijke en methodologische discussiepunten. Op basis van de discussiepunten stel ik vervolg onderzoeken voor. Het onderzoeksrapport sluit ik af met aanbevelingen en een korte conclusie voor de onderzoeksorganisatie.

Het eerste theoretische discussiepunt is dat interactieve beleidsvorming naast voordelen ook nadelen heeft. Deelname van verschillende belanghebbenden kan het beleidsproces vertragen en de besluitvorming over een complex beleidsissue nog ingewikkelder maken. Door participatie zijn belangentegenstellingen niet meteen opgelost (Bekkers & Meijers, 2010, p. 26). Participatie mogelijkheden leiden niet automatisch tot consensus in de besluitvorming (Barnes, 1999, p. 62). Bij het inzetten van interactieve beleidsvorming weegt HDSR de voor- en nadelen af, in de interviews zijn enkele nadelen genoemd. Om een compleet beeld te krijgen van de afweging is het voor vervolg onderzoek van belang ook aandacht te besteden aan de nadelen.

Het tweede theoretische discussiepunt betreft dat alleen de motieven voor deelname zijn onderzocht. De motieven om niet deel te nemen en allerlei praktische bezwaren voor deelname zijn niet meegenomen in het onderzoek. Burgers participeren niet omdat ze het niet kunnen (gebrek aan bronnen), ze niet gevraagd zijn (ze zijn niet geworven), of ze willen niet participeren (gebrek aan motivatie) (Han, 2009, p. 114). Een kanttekening bij participatie is de beperkte deelname van burgers (Bekkers & Meijer, 2010, p. 162). Niet alle burgers zijn betrokken, in staat en bereid om tijd, kennis en energie in participatie te investeren (Bekkers & Meijers, 2010, p. 26). De representativiteit van belangen en perspectieven kunnen daardoor in twijfel getrokken worden (Bekkers & Meijers, 2010, p. 26). Het is maar de vraag of de zwakke belangen vertegenwoordigd worden. Dit is een gevaar wanneer een overheidinstelling participatie inzet om draagvlak te creëren en de kwaliteit van beleid te vergroten. De overheidsinstelling moet dan rekening houden met de beperkte representativiteit van de deelnemers. Deelname aan een bijeenkomst hangt niet alleen af van motivatie maar ook van praktische zaken als tijd en locatie. Wat mensen motiveert deel te nemen kan verschillen van waarom men een bijeenkomst bijwoont. In een vervolg onderzoek kan geanalyseerd wat motieven zijn om niet deel te nemen en welke praktische redenen er zijn om wel of niet deel te nemen. Het doel van dit onderzoek was analyseren wat onderhoudsplichtige motiveert om deel te nemen aan interactieve beleidsvorming. Wat mensen motiveert voor deelname maakt niet duidelijk of men daadwerkelijk zal deelnemen. Vervolg onderzoek kan focussen op een analyse van de motieven die leiden tot deelname.

Het eerste methodologische discussiepunt is de interviewhandleiding. De interviews zijn afgenomen met een interviewhandleiding met een brede focus. De interviews zijn aan het begin van het onderzoek afgenomen, toen had het onderzoek een nog bredere focus. Later in het onderzoeksproces is besloten alleen de redenen voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten te onderzoeken. De interviews hebben voldoende aandacht besteed aan de redenen, de interviewverslagen bestaan uit voldoende data voor betrouwbare en valide onderzoeksresultaten.

Het tweede methodologische discussie punt is de operationalisering van het motief voor deelname vanwege een burgerlijke plicht. Het item betrokkenheid bij de schouw is een operationalisering van het procesmotief deelname vanwege een burgerlijke plicht. Het item hangt beter samen items uit de inhoudelijke dimensie dan de procesdimensie. Dit kan betekenen dat de operationalisering onjuist geweest is of het item niet duidelijk geweest is voor respondenten. Het kan ook betekenen dat het onderscheid tussen de inhoud en het proces van interactieve beleidsvorming minder scherp voor de respondenten is.

De selecte steekproef is het derde methodologische discussiepunt. Een aselecte steekproef is belangrijk in wetenschappelijk onderzoek. Tijdens het onderzoeksproces is gebleken de onderzoeksorganisatie niet beschikt over een adressenbestand met de gegevens van alle onderhoudsplichtigen. Voor gegevens van de onderhoudsplichtigen vragen zij de kadastrale gegevens op uit een kaartenprogramma. Het trekken van een aselecte steekproef kon alleen via die manier, dat is een zeer arbeidsintensieve manier en geen nauwkeurige manier. Gezien de tijd was het trekken van een aselecte steekproef niet mogelijk. De enige oplossing was een selecte steekproef uit het brieven bestand met adressen van burgers die hun onderhoudsplicht niet nageleefd hebben. Burgers die hun plicht wel nakomen zijn niet opgenomen in de steekproef. De onderzoeksresultaten kunnen niet gegeneraliseerd worden over de onderzoekspopulatie. Voor vervolg onderzoek is het van belang om wel een aselecte steekproef te trekken en ook de onderhoudsplichtigen die hun plicht zijn nagekomen te ondervragen over hun motivatie voor deelname. Dan kan onderzocht worden of er een verschil is in motivatie tussen overtreders en niet overtreders.

Het vierde methodologische discussiepunt is de kleine steekproef. De kleine steekproef beperkt de representativiteit van de resultaten, ze zijn niet extern valide. Binnen een kleine steekproef is het vinden van verbanden moeilijker en wel gevonden verbanden zijn op basis van een kleine steekproef niet hard te maken. Dat er geen verband gevonden is tussen demografische gegevens en deelname sluit niet direct uit dat er geen verband bestaat. De onderzoeksresultaten kunnen vanwege de kleine selecte steekproef niet gegeneraliseerd worden over de onderzoekspopulatie.

De resultaten van dit onderzoek zijn alleen valide voor HDSR maar op een hoger abstractie niveau dragen de resultaten bij aan de theorie en de praktijk. Er is nog niet veel theoretische kennis

over motieven voor deelname aan interactieve beleidsvorming. De resultaten van dit onderzoek dragen bij aan inzicht in en kennis over de motieven voor deelname. Voor alle overheidsinstellingen die burgers willen betrekken in interactieve beleidsvorming is het relevant om inzicht te hebben in de motivatie van burgers. De onderzoeksresultaten dragen bij aan dat praktijk inzicht.

8.1 Aanbevelingen

Het is HDSR aan te raden om burgers te betrekken in een interactief beleidsproces over de schouw. Ten eerste is het interactieve proces zinvol omdat de resultaten aantonen dat twee derde van de respondenten een bijeenkomst wil bijwonen. Ten tweede is het zinvol om een inhoudelijke bijeenkomst te organiseren omdat de respondenten gemotiveerd zijn vanwege inhoudelijke motieven. Dit betekent dat zij gemotiveerd zijn inhoudelijk bij te dragen aan een nieuwe visie op de schouw. Ten derde maakt het interactieve proces het mogelijk om kennis en inzichten van de onderhoudsplichtigen mee te nemen in de nieuwe visie. Dit kan het probleemoplossend vermogen vergroten en de kwaliteit van de schouw verbeteren. Ten vierde kan het interactieve proces draagvlak voor de nieuwe visie creëren, ondersteuning en minder weerstand dragen bij aan het verbeteren van de uitvoering. Ten vijfde biedt het interactieve proces de kans voor contact en interactie met de onderhoudsplichtigen zodat er een betere samenwerking tot stand komt tussen HDSR en de onderhoudsplichtigen. Interactieve beleidsvorming draagt bij aan het verbeteren van de relatie tussen de onderhoudsplichtigen en het waterschap.

Ik raad HDSR aan om een inventarisatie te maken van de gegevens van onderhoudsplichtigen om inzicht te krijgen in wie de bondgenoten zijn. Om de relatie met de onderhoudsplichtigen te verbeteren is het van belang te weten die de onderhoudsplichtigen zijn. Voor het inzetten van interactieve beleidsvorming is het van belang te weten met wie de organisatie communiceert. HDSR kan bijvoorbeeld een data bestand aanleggen van het aantal onderhoudsplichtigen, de watergang die ze onderhouden en de naleving van het onderhoud. Op basis van de gegevens kan HDSR gericht communiceren met onderhoudsplichtigen. Voor de verandering van de visie op de schouw is het relevant om te weten waar en bij wie het onderhoud niet in orde is. Met het databestand kan in kaart brengen waar het onderhoud niet nageleefd wordt, dan kan HDSR daar een oplossing voor vormgeven. Inzicht in de populatie onderhoudsplichtigen zal bijdragen aan de communicatie met de onderhoudsplichtigen en aan het verbeteren van de schouw.

Bijlagen

Bijlage 1: Literatuurlijst

Arnstein, S. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 34 (4), 216-224.

Barnes, M. (1999). Researching public participation. *Local government studies*, 25 (4), 60-75.

Boedeltje, M. & De Graaf, L. (2004). Draagvlak nader bekeken. Een verkenning van het begrip draagvlak binnen interactief beleid op lokaal niveau vanuit een normatief en instrumenteel perspectief. *Paper voor het politicologenetmaal, 26 en 27 mei 2004, Antwerpen*. Beschikbaar via: <http://www.decentraalbestuur.nl/lokpnl/ms/workshop2004/df/doc1>. Geraadpleegd op 3 februari 2011.

Boogers, M. & Tops, P. (2000). Waterschapsverkiezingen: over democratie en het bestaansrecht van waterschappen. *Bestuurswetenschappen*, 4, 288-303.

Bovens, M., 't Hart, P., & Twist, M. van (2007). Beleid en omgeving. In *Openbaar bestuur: Beleid, organisatie en politiek* (pp. 123-164). Alphen aan den Rijn: Kluwer.

Bovens, M., 't Hart, P., & Twist, M. van (2007). De politieke omgeving van het openbaar bestuur. In *Openbaar bestuur: Beleid, organisatie en politiek* (pp. 325-358). Alphen aan den Rijn: Kluwer.

Burkens, M.C., Kummeling, H.R.B.M., Vermeulen, B.P. & Widdershoven, R.G.J.M. (2006). Decentralisatie. In *Beginselen van de democratische rechtsstaat, Inleiding tot de grondslagen van het Nederlandse staats- en bestuursrecht* (pp. 279-326). Alphen aan den Rijn: Kluwer

Callahan, K. (2007). People, Politics, Participation, and Place. *Public Administration Review*, 67(5), 950-954.

Dicke, W. & Meijerink, S. (2006). Waarom de waterschappen (niet) moeten worden opgeheven. *Bestuurskunde*, 1, 2-8.

Edelenbos, J. (2000). *Proces in vorm. Procesbegeleiding van interactieve beleidsvorming over lokale ruimtelijke projecten*. Utrecht: Lemma.

Edelenbos, J. & Klijn, E. (2006). Managing Stakeholder Involvement in Decision Making: A Comparative Analysis of Six Interactive Processes in the Netherlands. *Journal of Public Administration Research Theory*, 16 (3), 417-446.

Frissen, V., Staden, M. van, Huijboom, N., Kotterink, B., Huveneers, S., Kuipers, M. & Bodea, G. (2008). *Naar een 'User Generated State'? De impact van nieuwe media voor overheid en openbaar bestuur*. Rapport voor het ministerie van BZK, Den Haag. Beschikbaar op: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2008/03/25/naar-een-user-generated-state-de-impact-van-nieuwe-media-voor-overheid-en-openbaar-bestuur.html> (1 februari 2011).

- Graaf, L.J. de (2009). Is interactief beleid nu een instrument of is het democratisch? *Bestuurswetenschappen*, 54 (2), 52-59.
- Graaf, L.J. de (2007). *Gedragen beleid. Een bestuurskundig onderzoek naar interactief beleid en draagvlak in de stad Utrecht*. Delft: Eburon.
- Han, H. C. (2009). Does the Content of Political Appeals Matter in Motivating Participation? A Field Experiment on Self-disclosure in Political Appeals. *Political Behaviour*, 31, 103–116.
- Hijum, E. van (2001). Collectieve actie in het waterbeheer. In *Kostelijk water. Een studie naar de organisatie en bekostiging van het Nederlandse waterbeheer* (pp. 19-33). Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Hijum, E. van (2006). Politiek en waterschappen. *Bestuurskunde*, 15 (1), 25-31.
- Jankowski, T.B. & Strate, J.M. (1995). Modes of Participation over the Adult Life Span. *Political Behavior*, 17 (1), 89-106.
- De Jong, P. & Meijerink, S. (2006). Democratische legitimatie: de achilleshiel van het waterschap? *Bestuurskunde*, 15 (1), 32-40.
- Lawrence, D. G. (1981). Towards an Attitudinal Theory of Political Participation. *Polity*, 14 (2), 332-346
- Meer, T. W. G. van der, Deth, J. W. van, & Scheepers, P. L. H. (2009). The politicized participant: Ideology and Political action in 20 Democracies. *Comparative Political Studies*, 42 (11), 1426 – 1457.
- Meijerink, S. (2009). De hardnekkige misverstanden over de waterschapsverkiezingen. Debatbijdrage in *Bestuurswetenschappen*, 63 (2), 59-68.
- Michels, A. (2006). Citizen participation and democracy in the Netherlands. *Democratization*, 13 (2), 323–339.
- Michels, A. & De Graaf, L. (2010). Examining Citizen Participation: Local Participatory Policy Making and Democracy. *Local Government Studies*, 36 (4), 477 – 491.
- Milbrath, Lester W. (1965). *Political participation; how and why do people get involved in politics?* Chicago: Rand McNally.
- Peppel, R. Van De (2001). Effecten van interactieve beleidsvorming. In Edelenbos, J. en Monnikhof, R., *Lokale interactieve beleidsvorming: een vergelijkend onderzoek naar de consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie* (pp. 31–45). Utrecht: Lemma.
- Pröpper, I. & Steenbeek, D. (2001). *De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders* (2e ed.). Bussum: Coutinho.
- Salisbury, R. H. (1975). Research on Political Participation. *American Journal of Political Science*, 19 (2), 323 – 341.
- Schaap, S. (2006). Behoud het goede, *Bestuurskunde thema*, 1, 9-12.

Schrijver, J. & Zuylen, J. van (2010). Hoezo kloof? In Verhoeven, I. en Ham, M. (red.), *Brave burgers gezocht: de grenzen van de activerende overheid*, Amsterdam: VanGenneep.

Thiel, S. (2010). *Bestuurskundig onderzoek, een methodologische inleiding*. Bussum: Coutinho.

Tonkens, E. & Verhoeven, I. (2010). Brave burgers: gezocht en gevonden. In Verhoeven, I. en Ham, M. (red.), *Brave burgers gezocht: de grenzen van de activerende overheid*, Amsterdam: VanGenneep.

Uitermark, J. & Beek, K. van (2010). Gesmoorde participatie. De schaduwkanten van 'meedoen' als staatsproject. In Verhoeven, I. en Ham, M. (red.), *Brave burgers gezocht: de grenzen van de activerende overheid*, Amsterdam: VanGenneep.

Verba, S. (1976). Democratic Participation. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 373 (2), 53-78.

Verba, S., Nie, N., & Kim, J. (1978). *Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.

Verhoeven, I. (2010). Wij weten het beter: spanningen tussen eigenzinnige burgers en politiek. In Verhoeven, I. en Ham, M. (red.), *Brave burgers gezocht: de grenzen van de activerende overheid*, Amsterdam: VanGenneep.

Wagenaar, H. & Specht, M. (2010). Hoe burgers zichzelf maken: het pragmatische idealisme van participatie. In Verhoeven, I. en Ham, M. (red.), *Brave burgers gezocht: de grenzen van de activerende overheid*, Amsterdam: VanGenneep.

Websites

Website van HDSR (www.hdsr.nl)

Waterschapswet 1992 http://wetten.overheid.nl/BWBR0005108/geldigheidsdatum_28-01-2011, geraadpleegd op vrijdag 28 januari 2011.

<http://nos.nl/artikel/80575-opkomst-waterschapsverkiezingen-24.html>, 28 november 2008, geraadpleegd op 1 februari 2011.

Bijlage 2: Interview handleiding

Interview over interactieve beleidsvorming bij HDSR

Inleiding:

- Voorstellen
- Doel interview + tijd (1 uur)
- Anonimiteit + opnamen
- Te bespreken onderwerpen

De doelstelling van het interview is data verzamelen om antwoord te kunnen geven op de volgende empirische deelvraag uit mijn bachelor scriptie onderzoek:

Wat zijn redenen voor HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten?

Vragen:

Algemeen

Wat is uw functie binnen HDSR?

Hoe zou u participatie en/of interactieve beleidsvorming omschrijven?

Visie

Wat betekent participatie binnen HDSR?

Welke motieven heeft HDSR om interactieve beleidsvorming in te zetten?

In hoeverre is participatie zinvol voor HDSR?

Welke partijen zijn van belang om te betrekken bij interactieve beleidsvorming?

Participatie proces

Bij welke beleidsterreinen/projecten wordt participatie ingezet?

Hoeveel beleidsruimte is er in die projecten?

Hoe wordt het participatie proces georganiseerd?

Welke participatie vormen worden er ingezet?

Welke partijen worden er betrokken om te participeren?

In welke beleidsfase worden de deelnemers betrokken?

Hoe worden deelnemers benaderd?

Randvoorwaarden

Wat doet HDSR aan verwachtingsmanagement?

Wat verwacht HDSR van het participatie proces?

Wat verwacht HDSR van de participanten?

Welke voorwaarden stelt HDSR aan participatie?

Hoeveel invloed geeft HDSR deelnemers?

Wat wordt er gedaan met de inbreng van participanten?

Hoeveel tijd wordt er gevraagd van de participanten?

Welke projecten worden in de toekomst opgezet?

Evaluatie

Wat gaat er goed in de participatie processen?

Wat gaat er nu niet goed?

Hoeveel invloed hebben de deelnemers daadwerkelijk op het beleid?

Wat zou u willen weten van deelnemers?

Afsluiting

Heeft u nog toevoegingen?

Heeft u nog vragen?

Het interview zal uitgewerkt worden tot een interviewverslag.

Bedankt voor uw tijd.

Bijlage 3: Interview verslagen

Respondent	Functie	Datum interview
Respondent 1 (R1)	Communicatie adviseur	27 januari 2011
Respondent 2 (R2)	Beleidsadviseur Strategie & Innovatie	31 januari 2011
Respondent 3 (R3)	Senior beleidsadviseur planvorming & advies	7 februari 2011
Respondent 4 (R4)	Medewerker waterplannen en ruimtelijke ordening	18 februari 2011
Respondent 5 (R5)	Medewerker planvorming & advies	2 maart 2011

Interviewverslag respondent 1 - 27 januari 2011 - Communicatie adviseur

Meedenken en meepraten over de wijze waarop we mensen bij ons beleid willen betrekken. In het communicatiebeleidskader hebben we duidelijk gezet wat we willen met participatie. Participatie door mensen mee laten denken en mee laten praten over de wijze waarop wij ons beleid maken. Dat wij denken dat participatie bij kan dragen aan het draagvlak voor de werkzaamheden of maatregelen die we uit moeten gaan voeren. En zeker als er wat grotere belangen op het spel staan of meerdere alternatieven zijn is participatie dan goed om te doen. Dan zetten we het ook in.

Creëren van draagvlak. Maar ook betrokkenheid bij ons werk. Laten zien wat je als waterschap doet. Aandacht voor de belangen van mensen, dat zit er ook in. Soms gaat het om oog hebben voor hele grote belangen van mensen. Als er verschillende alternatieven zijn dan krijg je door mensen te betrekken meer informatie. Wij kunnen wel zeggen we gaan het zo doen. Als je mensen vraagt uit de streek hoe zij er tegen aan kijken, dan kunnen mensen zeggen jullie hebben het wel zo op de kaart gezet maar dat klopt helemaal niet. Dus op die manier wordt je plan ook gewoon beter. Dat is ook een van de doelstellingen, om een beter plan te krijgen. Wij weten natuurlijk ook niet alles. Soms heb je wel gegevens, maar door dat ook te toetsen in de streek kunnen mensen daar nog goede aanvullingen op geven.

Participatie is heel zinvol. Dat heeft zich ook wel bewezen. Bij de watergebiedsplannen met name. Wat vaak hele ingrijpende trajecten zijn omdat agrariërs niet blij zijn als ze grond af moeten staan. En dan kom je ook aan hun bedrijfsvoering. Dan zou het heel raar zijn als het waterschap zei: nou wij hebben een plan en zo gaan we het uitvoeren en doe dat maar. Dan krijg je natuurlijk enorm veel weerstand in de streek. Terwijl je juist met participatie die weerstand weg kan nemen en soms ook zo die weerstand om kan draaien dat mensen gewoon enthousiast worden over het plan. Soms moet het waterschap daar dan wat concessies voor doen, maar als je dat kan bereiken dan is het super nuttig om te doen. Dat heeft zich al meerdere malen bewezen. En het is ook niet meer van deze tijd om het niet te doen. Ik zou zelf ook heel boos worden als de gemeente wat in mijn woonomgeving doet zonder dat ze mij betrekken. Je kan er niet omheen en je moet er ook niet omheen willen.

Interviewer: Als jullie het hebben over participatie of interactieve beleidsvorming welke partijen zijn dan van belang om te betrekken?

Respondent: Voor het waterschap zijn dat af en toe burgers. Dat is met name als je dus in de directe woonomgeving van mensen komt. Maar veel meer hebben wij nog te maken met wat wij noemen functionele relaties. Dat zijn maatschappelijke organisaties, belangen organisaties, maar ook andere overheden. Bijvoorbeeld andere waterschappen, provincies, gemeenten, Rijkswaterstaat. Dat zijn eigenlijk de partijen waar wij toch wel het meest mee te maken hebben en die ook vaak vertegenwoordigd zijn bij een participatieproces. En dan kun je denken aan agrariërs bijvoorbeeld LTO (Land en Tuinbouw Organisatie), maar ook de fruitorganisatie, het visserij platform, natuur en milieu organisaties, Utrechts landgoed. Twee jaar terug is het waterbeheer plan voor de periode

2010 – 2015 vastgesteld. Daar hebben we ook een heel intensief participatieproject doorlopen. Dat was met name met de functionele relaties omdat er verschillende onderwerpen waren waarvan wij vonden daar hebben we input van functionele relaties voor nodig.

Bij de schouw van afdeling V&H moet je om de tafel met de ingelanden of mensen die hun tuin aan het water hebben, die hun watergang moeten schonen. Dan kun je wel weer wat dichterbij burgers komen. Of als wij gaan baggeren bijvoorbeeld in een wijk waar mensen aan het water wonen. Of in een wijk waar wij natuur vriendelijke oevers aanleggen. Dat zijn projecten waar je directe impact op de woonomgeving hebt dus dan vinden we het ook heel erg belangrijk om die mensen mee te nemen en goed te betrekken. Voor ieder project maken we een communicatieplan.

Als we te maken krijgen met een gemeente, dan ga ik samen met de gemeente een communicatieplan opstellen. Dan zou je wel gek zijn als je daar de gemeente niet bij betrekt, zij hebben weer heel veel kennis over hoe mensen in hun gemeente reageren en wie je dan weer kan betrekken en welke organisaties je daar hebt. De gemeente heeft haar eigen middelen, zoals een wijkkrant waar je ook gebruik van kunt maken. Dan is het alleen maar een win-win situatie.

I: Je zei net al dat bij watergebiedsplannen participatie ingezet wordt. Zijn er nog andere projecten waar het speelt?

R: Er spelen wel veel projecten binnen het waterschap. Bij het watergebiedsplan heb je veel te maken met mensen uit de streek omdat het plan zo'n impact heeft. Samenwerking in de waterketen is ook een voorbeeld. Afkoppelen is ook zo'n project dat we samen met mensen doen en waarbij je ook probeert zoveel mogelijk mensen mee te krijgen. Afkoppelen doen we ook samen met de gemeenten. Bij bagger projecten komt participatie aan bod. Als het om veiligheid gaat, stel dat we ergens een dijk of een kade gaan verhogen of aanpassen. Stel dat we de lekdijk gaan ophogen, dat heeft een enorme impact voor mensen in het gebied. We zetten participatie in bij alle projecten waarvan we weten dat het impact heeft op mensen, dat kunnen inwoners of functionele relaties zijn. Dan gaan we na hoe we communicatie in kunnen zetten zodat het project beter wordt en dat het acceptabel wordt voor mensen.

Als het goed is wordt de communicatie afdeling vanaf het begin van het project betrokken. Met de projectleider wissel je gegevens uit om een communicatie plan te maken, de projectleider kent het project en weet goed wie er belangrijke spelers zijn en wie er betrokken moeten worden. Met de omgevingsanalyse kun je bepalen welke mensen je in welke fase van het plan betrokken moeten worden. Want het plan heeft vaak meerdere fases. Voor het watergebiedsplan hadden we een omgevingsanalyse gemaakt en wilden we een begeleidingsgroep instellen met externe partijen die dan advies zou kunnen geven. Maar ook een soort informatiegroep daaromheen. Wij hadden bedacht welke spelers in de begeleidingsgroep of de informatiegroep te plaatsen. Die informatie hebben we naar de partijen gestuurd om ze te informeren dat we met het watergebiedsplan zouden starten. De belangengroepen werden geïnformeerd om duidelijk te maken dat we hun inbreng hard nodig hadden en in welke groep wij ze geplaatst hebben. En we nodigden ze uit voor de eerste informatie bijeenkomst. Als de partijen het niet eens waren met de indeling konden ze zichzelf in een andere groep plaatsen. Dan laat je aan mensen zelf de keuze, zij kunnen de afweging maken of ze in de begeleidingsgroep willen en nauw contact met ons willen of alleen geïnformeerd willen worden via de informatiegroep. Partijen kunnen dan ook aangeven dat ze helemaal niet betrokken willen worden, die kunnen het dan op de website volgen. Dan laat je het bij de mensen zelf, en dan hoop je natuurlijk dat je niemand bent vergeten. Door de stakeholder analyse te maken met de projectleider heb je wel goed nagedacht over welke partijen betrokken kunnen worden. Er is ook nauw contact met bestuurders dus die kunnen ook nog gevraagd worden of er nog iets is waar we rekening mee moeten houden. Op die manier probeer je dan een zo goed mogelijk beeld van de situatie te krijgen. Door te starten met zo'n omgevingsanalyse heb je al een goede basis.

Op de eerste informatie bijeenkomst hebben we verteld wat voor plan we wilden gaan maken en hebben we geïnformeerd over het proces. Hoe lang het proces duurt, wanneer het plan er moet zijn, wanneer het wordt voorgelegd aan het bestuur en wanneer het bestuur beslist. Er is aangegeven wat de rol van de participant is en wat het waterschap van hen verwacht. Dit heeft met verwachtingsmanagement te maken, je moet het allemaal wel duidelijk maken. De rol van de participant is adviserend maar niet mee beslissen, want we hebben een gekozen bestuur. Het bestuur beslist en die stelt ook de financiën beschikbaar. Maar als je het dan over de participatie ladder hebt dan was dat voor het waterschapgebedsplan wel adviseren.

We hebben ook duidelijk gemaakt hoe vaak we bij elkaar komen en bij welke fasen in het proces. Want de ene fase kan misschien wel intensiever zijn dan de volgende fase. De begeleidingsgroep kent de belangen van hun achterban. Het waterschap kan wel wat bedenken, maar misschien vindt de begeleidingsgroep dat het wel anders en beter kan. De begeleidingsgroep is ook gebruikt als klankbordgroep en monitor tijdens het proces, ze kwamen met hele goede ideeën. Bij het watergebiedsplan waar ik bij betrokken was zag je dat de houding van de begeleidingsgroep veranderde, in het begin afwachtend. Kom niet aan ons belang, met name bij de agrariërs. Naarmate de bijeenkomsten vorderde was de conclusie het is een goed plan geworden en er is niet te veel rekening gehouden met de fruittelers. Dat was leuk om te horen. Voor het watergebiedsplan waar ik bij betrokken was hebben we ook veel voor het waterschap nieuwe vormen bedacht. We hebben de carrousel gedaan, dan kwamen mensen in drie groepjes verdeeld en hadden we dilemma's op tafel gelegd. De groepjes hadden een halfuur om de dilemma's te bespreken, wat ze als knelpunten zagen en als mogelijke oplossingen en andere dingen die opkwamen. Door die groepjes te laten rouleren kregen we een goed beeld van wat er allemaal speelde. Wat we een keer gedaan hebben was een rollen spel. We hebben de mensen van de begeleidingsgroep het bestuur laten spelen. Daardoor krijg je veel meer informatie op tafel dan wanneer je alleen maar aan de vergader tafel zit. Aan het eind hebben we een evaluatiespel gespeeld. De planvormingsfase en de uitvoeringsfase kwam aan bod. Met stellingen en evaluatie vragen hadden betrekking op participatie proces. De stellingen gingen in op de inhoudelijke evaluatie, is er voldoende aandacht besteed aan verschillende belangen. Ook stellingen over knelpunten in de uitvoeringsfase. Het spel was tweeledig omdat het de planvormingsfase evalueerde en er ook informatie boven kwam over knelpunten in de uitvoeringsfase. Evaluatie van het participatieproces is heel belangrijk. Het spel bood een doorkijkje naar de toekomst, wat we nog kunnen in de uitvoeringsfase. Onderzoeksgroep Newater heeft tijdens dit project onderzoek gedaan naar participatie. Samen met Newater is het participatieproces geëvalueerd tijdens het proces. Deze monitoring tijdens de participatie helpt bij het organiseren van de daarop volgende bijeenkomst. Iedereen betrekken is hartstikke leuk maar je moet wel vinger aan de pols blijven houden. Zitten we nog wel op de goede weg? Misschien moeten er wel weer nieuwe mensen aan tafel? Of zijn mensen het al zat maar blijven ze braaf komen? Op die manier hebben we daar heel veel aandacht voor gehad. Ik heb het idee dat evaluatie nog wel eens vergeten wordt bij participatie, je kunt er erg veel van leren.

Dat evaluatie spel hebben we met de begeleidingsgroep gedaan waar belangen organisaties in vertegenwoordigd waren. Het is wel van belang in gedachten te houden wat je ermee wilt bereiken want je kunt er ook te zwaar aan tillen. Je hebt dit plan of project, wat wil je dan bereiken met de communicatie? Hoe ga je dat dan bereiken? Door participatie in te zetten. Soms hoeft je dat niet zo zwaar op te tuigen. En soms denk je in dit project zijn er belangentegenstellingen dan zet je wel zwaarder in. We hebben veel gehad aan de betrokkenheid van die onderzoeksgroep.

I: Hoe gaan jullie om met belangentegenstellingen?

R: Door tijdens die begeleidingsgroepen die dilemma's maar gewoon op tafel te leggen. In het begin stonden ze tegen tegenover elkaar, dan merkte je ook dat mensen er niet blij van werden. Maar door heel open de dilemma's te benoemen ging dat beter. Na een aantal sessies werd duidelijk dat het waterschap ook een partij is. De onderzoeksgroep is daarom het proces gaan leiden, zodat het

waterschap geen dubbele rol meer had. De onderzoeksgroep zorgde dat discussies en bijeenkomsten goed verliepen en kon alle belangen goed in het oog houden. Met die procesbegeleiding gaan we wel wat doen, als er echt grote belangen spelen kan een procesbegeleider zorgen dat zo'n bijeenkomst goed verloopt. Je bent als waterschap voorzitter van zo'n bijeenkomst maar je zit ook als inhoudelijk deskundige aan tafel. Dus je hebt twee rollen, door de rol van voorzitter aan een buitenstaander te geven houdt je die twee rollen uit elkaar.

Bij het watergebiedsplan zijn mensen vanaf het begin van de planvormingsfase betrokken. Tijdens de laatste evaluatie bijeenkomst hebben we heel veel informatie boven tafel gekregen. We hadden afgesproken dat het plan na twee jaar geëvalueerd zou worden met de begeleidingsgroep. De bijeenkomst was bedoeld om de groep weer te vragen hoe zij nu vonden dat de uitvoering ging en hoe ze terug keken op het proces. Niet alle belangenpartijen zijn daarbij aanwezig geweest. Daar waren we al bang voor, het plan is nu al vastgesteld en we zijn al bezig met de uitvoering. Dan bestaat de kans dat partijen niet meer komen omdat het plan is vastgesteld en er niks meer te beïnvloeden is. De mensen die wel aanwezig waren vonden de bijeenkomst leuk en nuttig. Het geeft wel energie als je merkt dat mensen wel heel erg betrokken zijn. De collega's die met de uitvoering bezig zijn die zitten soms bij de inwoners aan de keukentafel, die hebben aandacht voor mensen en dan komt nog wel eens wat oud zeer naar boven. Dat is goed want dan kun je dat uit de weg helpen. We merkten wel dat persoonlijk contact voor mensen wel heel belangrijk is geweest. En nog steeds heel belangrijk is.

In zo'n communicatieplan heb je een aantal stappen in het proces. Eerst heb je de planvorming, dan heb je het conceptplan, dan gaat het conceptplan naar het bestuur, conceptplan gaat dan de inspraak in. In iedere fase heb je andere communicatie nodig. Bij de planvorming wil je zoveel mogelijk informatie, tips en aanbevelingen krijgen. Als het de inspraak ingaat hoop je dat je door de participatie minder bezwaarschriften ontvangt. Dat is ook een doel, je wilt een beter plan, dus een beter plan is ook minder weerstand dus minder bezwaarschriften. Zo kijk je per fase wat doe je met de communicatie, hoe zet je het in en wie betrek je allemaal. Ook die inspraak hebben we weer teruggekoppeld tijdens de bijeenkomsten en wat we ermee gedaan hebben. Het moet wel duidelijk zijn dat er een plan moet komen, je hebt die mensen aan tafel maar niet alles is mogelijk. De partijen zullen misschien concessies moeten doen, we moeten met zijn allen een goed plan bedenken. Je hebt met verschillende belangen te maken, je moet proberen die verschillende belangengroepen zoveel mogelijk tevreden te stellen.

I: Is dat ook een verwachting die jullie hebben van de participanten, dat ze hun eigen belang op zij kunnen zetten en in elkaar kunnen verplaatsen?

R: Dat hebben we in de begeleidingsgroep wel gedaan door sessies te organiseren dat de rollen van de belangengroepen werden omgedraaid in het rollen spel. Door een rollenspel moeten de partijen zich in elkaar verplaatsen. Als je echt grote belangentegenstellingen hebt die houd je natuurlijk toch. Als je mensen tevreden krijgt dan heb je al heel veel gewonnen. Ik kan me ook niet meer voorstellen dat je een plan gaat ontwikkelen zonder participatie. Maar dan zou ik mijn eigen functie denk ik ook onmogelijk of overbodig maken.

Bij een watergebiedsplan hebben wij best veel van mensen gevraagd en verwacht. We verwachtten dat de mensen duidelijke inbreng in het plan zouden hebben. Met kaarten op tafel hebben we gevraagd of de gegevens klopten en of het beter kan. Veel informatie verzameld door mensen te ondervragen. Het plan moest in relatief korte tijd ontwikkeld worden, er werd veel tijd gevraagd van de begeleidingsgroep. Je kunt niet altijd van te voren duidelijk maken hoeveel tijd het gaat kosten, soms moet er een extra bijeenkomst georganiseerd worden. De begeleidingsgroep werd als klankbordgroep gebruikt door hen te laten mee denken over communicatie. We hebben per fase wel gekeken naar de communicatie, hebben we voldoende communicatie ingezet?

Juist omdat zij van buiten naar binnen kijken. Wij wilden buiten naar binnen halen. De begeleidingsgroep kon heel goed de belangen van hun achterban inbrengen. De groep kon ook knelpunten aandragen. Op die manier probeer je wel begrip voor je plan te laten groeien, door te laten zien dat we mensen serieus nemen.

Tijdens de evaluatie hebben we stil gestaan bij waar we staan nu en daarover vragen. Wat hebben we gedaan? Hebben we dat goed gedaan? Hebben jullie daar een goed gevoel bij? Zijn er dingen die beter kunnen? Wat we anders moeten doen? Waar gaan we nu naar toe? Zowel op het proces als op de inhoud. Aan de begeleidingsgroep werd gevraagd om ideeën voor het proces, anders ben je nog steeds heel aanbodgericht bezig. Wij als waterschap weten het wel hoor, wij zullen het wel even vertellen. Zo werkt het niet meer, dat kan niet.

Het begon al met het maken van de stakeholders analyse die we gemaakt hadden. We vroegen aan de mensen of zij het ook zo zagen. Hadden wij ze in de juiste ring geplaatst? We hebben eerst toelichting gegeven over het proces, wat de rol en de verwachtingen zijn van de begeleidingsgroep. Daarna hebben we mensen hun rol laten kiezen.

I: Willen de partijen die jullie benaderen bereid om deel te nemen?

Bij dit plan en bij het waterbeheer plan waren de partijen wel bereid om deel te nemen. Het waterbeheer is het beleidsplan voor het huidige bestuur. Daar zaten best wel grote thema's in. Je hebt een visie op hoe je in de toekomst met water omgaat. Die visie moet je wel delen met veel belangenorganisaties. Voor het waterbeheer plan hebben we een hele grote conferentie gehouden met functionele relaties om input te krijgen. Daarna zijn de resultaten teruggekoppeld om te laten zien wat er met de inbreng gedaan is. Je doelen zijn wel dat er een goed plan komt en dat er weinig bezwaarschriften komen.

Wij merken als waterschap dat we toch wat verder van burgers afstaan. Als zo'n watergebiedsplan niet in de achtertuin van een burger speelt dan zijn ze niet zo geïnteresseerd. Bij natuurvriendelijke oevers of baggeren, zoals ik al zei, proberen we wel aan te haken bij burgers. Dan gaat het ook om hun eigen leefomgeving, dan willen ze ook wel. Als je op iets hoger abstractieniveau gaat zitten dan is het best lastig om mensen te bereiken.

Je moet wel nagaan wat het waterschap met haar communicatie wil bereiken. Het is wel een van de doelstellingen uit ons communicatie beleidskader, contact met de samenleving is een speerpunt. Dat is er nog niet echt, letterlijk: er is weinig contact met de inwoners. Inwoners krijgen wel een aanslag van ons, maar inwoners weten vaak niet wat het waterschap doet. Zeker niet in stedelijk gebied, in landelijk gebied wel meer. We hebben in ons communicatiebeleidskader wel een wensbeeld staan. In 2013 willen we midden in de samenleving staan, op alle niveaus willen we goede contacten in de regio hebben en waar nodig ook daar buiten, zowel op bestuurlijk en ambtelijk niveau met inwoners, bedrijven en functionele relaties al dan niet in georganiseerd verband. Dat is een mooi streven. We onderhouden directe contacten met onze ambassadeurs zoals de schouwmeesters en oud medewerkers. En het is de inwoners in ons gebied duidelijk waar hun belasting geld aan wordt besteed. Maar dat is een wensbeeld.

I: Is het voor het waterschap relevant om burgers te betrekken?

R: Het hangt heel erg af van het project. Het is altijd goed om besef te creëren bij mensen over wat het waterschap doet. Op het moment dat een thema actueel is waar wij mee bezig zijn merk je dat mensen wel degelijk geïnteresseerd zijn. Ze gaan ons volgen op twitter bijvoorbeeld. We willen graag dat mensen weten wat er met hun belastinggeld gedaan wordt. Maar of dat dan participatie is. Je wilt legitimeren waarom je je werk doet en waarom mensen daarvoor moeten betalen. Het heeft met het bestaansrecht te maken, je wilt mensen laten weten wat je doet en waar ze belasting voor betalen.

Interviewverslag respondent 2 - 31 januari 2011 – Beleidsadviseur Strategie & Innovatie

Een jaar geleden zat ik bij de afdeling Planvorming & Advies. Ik was betrokken bij het watergebiedplan tussen Kromme Rijn en Amsterdam-Rijnkanaal. In dat watergebiedsplan is veel gedaan aan participatie, deels ingegeven door een onderzoeksgroep van een aantal universiteiten. Deze groep heeft onderzoek gedaan naar de manier waarop wij participatie op een passende wijze ingezet hebben voor het watergebiedsplan. We zijn begonnen met een stakeholderanalyse waarbij alle belangengroepen wie we konden bedenken in een begeleidingsgroep of een informatiegroep zijn geplaatst. Alle groepen die we hadden geïdentificeerd hebben we uitgenodigd voor een eerste bijeenkomst. De vertegenwoordigers van de belangengroepen konden zichzelf in of uit een groep plaatsen. Deelnemen aan de begeleidingsgroep betekende dat de belangengroep meer invloed kreeg maar ook dat wij meer van de groep verwachtte qua inzet en tijd. Een plaats in de informatiegroep betekent minder nauw betrokken maar dat het de groep ook minder tijd kostte.

Vanaf dat moment zijn we ook met die groepen gaan werken. In de kerngroep zaten de andere overheden; de provincie, de drie betrokken gemeenten en wij. In de begeleidingsgroep zaten vooral agrarische vertegenwoordigers, zowel van de landbouworganisatie (LTO) als de fruitteeltorganisatie (NFO), maar ook natuurorganisaties en de visorganisatie. De informatiegroep werd uitgenodigd gelijk met de mensen in de streek op de gebiedsavonden. Tijdens het proces hebben we wel steeds verdergaande vormen van participatie toegepast, met name bij de begeleidingsgroep. We zijn begonnen om samen met de begeleidingsgroep het probleem te definiëren. We ontdekten dat het waterschap ook een groot belang had in het gebied. Het was niet handig om twee rollen te hebben; het proces te begeleiden én een belang te hebben. Toen is de onderzoeksgroep het proces gaan begeleiden. Wij als waterschap zijn mee gaan praten met de groep om een oplossingsrichting te kiezen. Deze voorkeursvariant hebben we als groep voorgelegd aan het bestuur. De rol van de begeleidingsgroep was om te adviseren maar het bestuur neemt uiteindelijk de beslissing. Het waterschapsbestuur beslist.

Om de begeleidingsgroep te laten realiseren hoe moeilijk het is voor het bestuur om te beslissen hebben we de groep een rollenspel van het bestuur laten spelen. Dat was een waardevolle discussie omdat de partijen zich realiseerde dat het waterschap in een lastige situatie zat. Het werd door het rollenspel duidelijk dat als het gebied niet mee zou werken, het waterschap zou stoppen en helemaal geen maatregelen zou nemen. Aan het eind van het proces is een evaluatiespel gespeeld met de groepen. Afgelopen november is er nog een bijeenkomst georganiseerd, daar kwam naar voren dat de veetelers en de fruittelers nog steeds tevreden zijn met het plan. De uitvoering is nu volop bezig.

Het besef van de noodzaak van de maatregelen was in de streek heel groot doordat we zo'n actieve participatie gevoerd hadden. We hebben tijdens de planperiode in korte tijd heel veel bijeenkomsten georganiseerd en veel mensen bij elkaar gebracht, de urgentie was dus ook heel duidelijk. Dat merk je nu ook. De betrokkenen weten wat er gaat gebeuren. Daardoor verloopt de uitvoering ook sneller. Het heeft heel positief uitgedaakt.

Dit planvormingsproces heeft wel meer tijd gekost aan de voorkant. Het levert aan de achterkant winst op. Planvorming is meestal toch een stuk goedkoper dan uitvoering. Het proces heeft ook goodwill opgeleverd in de streek dus voor het imago van het waterschap is het ook goed geweest. We hebben mensen echt serieus genomen. Dat wordt ook zo gewaardeerd. En je kan nu ook laten zien dat je een daadkrachtige overheid bent want het uitvoeren van het plan gaat erg snel.

Je hebt heel veel niveaus van participatie op zo'n participatieladder. Van informeren, vind ik geen participatie, tot aan meebeslissen, dat was hier niet van toepassing omdat het waterschapsbestuur beslist. Ik vind wel dat wij belanghebbenden uit de streek hele grote inspraak hebben gegeven op het niveau van meedenken. Informatieavonden houden en er verder niks mee doen dat is geen participatie. Participatie is als je inbreng van gebruikers van het gebied serieus neemt en daar wat mee doet. Maar je moet wel afwegen of er ruimte is voor inbreng. Als er geen ruimte is creëer je een soort schijnproces, dat is zinloos. Als je iets gaat doen in de leefomgeving van mensen vind ik dat je er eigenlijk niet omheen kan om die mensen te betrekken en serieus met hun opmerkingen om te gaan. Dan moet je die mensen ook hun zegje laten doen en daar serieus mee omgaan.

De vertegenwoordigers van de belangengroepen waren bijna allemaal inwoners in het gebied en gebruiker. Bij de streekbijeenkomsten waren allemaal bewoners aanwezig, zo waren inwonende burgers betrokken. We hebben ook een speciale avond georganiseerd voor mensen die langs watergangen wonen die wij wilden gaan verbreden. Dus we hebben de meest directe vorm van participatie geprobeerd toe te passen.

Het waterschap heeft een paar jaar geleden besloten om dingen op meer interactieve wijze aan te pakken. In praktijk verschilt de mate van participatie per plan. We werken vanuit de goede intentie, we willen heel graag het gebied betrekken. Bij het waterschap werken veel mensen met een technische achtergrond en geen sociale achtergrond, daardoor weten ze ook niet zo goed hoe ze participatie aan moeten pakken. Het waterschap ziet er wel de meerwaarde van participatie en vindt het ook belangrijk om te doen. Maar mensen vinden het hier wel moeilijk om te doen en komt het niet zo goed uit de verf. Veel dingen gebeuren onder hoge tijdsdruk en dan wordt het omwille van de tijd niet gedaan. Of het wordt heel beperkt gedaan waardoor de meerwaarde ook afneemt. Het plan wordt hier gemaakt en gaat dan naar de uitvoering. Dat het participatie tijd kan opleveren in de uitvoering is hier niet zichtbaar. In de afweging of en hoe participatie ingezet wordt, wordt dat ook meegenomen.

Het gekozen bestuur vindt het heel belangrijk dat plannen zorgvuldig gemaakt worden met betrokkenheid van de streek. Dat is een heel belangrijke reden. Het levert gebiedskennis op die je zelf misschien niet hebt. Plannen worden vaak beter. Het kan je ook draagvlak opleveren. Alhoewel participatie ook slapende honden wakker maakt en je daardoor dus je eigen weerstand organiseert. Het gaat wel twee kanten op.

Bij planvorming is het heel duidelijk de mensen die in het gebied wonen zijn belanghebbenden. Door de te kijken naar de functies van het gebied vindt je ook nog belanghebbenden en dan zijn er nog partijen als gemeenten, natuur, landbouw. Bij interactieve beleidsvorming is het moeilijker, dan moet je kijken wie er straks beïnvloed worden door het beleid dat je maakt. Bij planvorming is het concreter waardoor het aantrekkelijker is voor mensen om te participeren. Bij beleidsvorming blijft het heel abstract dat is voor veel mensen ook te abstract om daar fatsoenlijk in te kunnen participeren. Er zit wel een groot verschil tussen interactieve beleidsvorming en interactieve planvorming.

Vaak wordt beleid niet heel interactief opgesteld. Er is wel inspraak op het beleid. Er is een groot verschil, beleid is regels en plannen zijn concrete inrichtingsplannen. We hebben een pilot gehad voor de kader richtlijn water, dat was meer beleid. Maar mensen begrijpen dat beleid niet, ze willen dat je terugkomt als er meer concrete plannen zijn. Dan is het te abstract en te ver van hun bed. Als

de gemeente beleid op gaat stellen over bijvoorbeeld parkbankjes dan zal het je niet veel uitmaken. Maar als je toevallig bij een speeltuin woont, dan wil je daar wel graag een bankje. Bij het aanleggen van een speeltuin zeg je dan dat je een bankje wil. Maar bij de algemene beleidsvorming zal je daar niet zo veel over willen zeggen.

Hoe het proces georganiseerd wordt hangt af van het type project en de projectleider. Daar is geen standaard voor. Het is nu wel een soort standaard dat er gebiedsavonden zijn voor watergebiedsplannen. Door alle fasen van de planvorming gehouden. Het is afhankelijk van het project en de project leider of er een begeleidingsgroep ingesteld wordt. Er zijn geen algemene richtlijnen voor.

We zijn nog wel een stap hoger gegaan met participatie. Het is wel vergaand adviseren aan ons bestuur. Het is net wat meer dan stukken lezen en daarop reageren. Het is meer pro-actief.

Bij de uitvoering is het meer één op één contact over de belangen die dan nog spelen. Dat zou ik geen participatie meer noemen.

De begeleidingsgroep wordt gevraagd om deel te nemen. En individuen worden uitgenodigd voor gebiedsavonden. En er wordt duidelijk gemaakt wanneer er inspraak procedures lopen, zodat ze nog een formele reactie kunnen geven.

We weten wie in het gebied de belangrijkste belangen vertegenwoordigers zijn, daar hebben we een bestand van. We hebben de betrokken ook gevraagd of zij nog andere partijen wisten. De groepen met een groot belang willen wel met ons meedenken, want het kost wel wat tijd. De mensen die verder van het project afstaan hebben er logischerwijs minder tijd voor over.

Het watergebiedsplan gaat vooral over het landelijk gebied. Voor de steden hebben we stedelijke waterplannen, de mensen uit Houten en Wijk bij Duurstede kwamen dus niet. Het stond wel in het krantje dat ze konden komen, maar ze komen niet want ze hebben geen belang. Dus de enige burgers die kwamen waren gewoon die stukken grond hadden in dat gebied, en dat waren eigenlijk allemaal boeren. En een aantal vertegenwoordigers van natuurbelangen omdat ze wilden dat er meer natuur in het gebied kwam. Burgers in de zin van mensen uit de stad die komen niet. Op zo'n gebiedsavond zie je boeren, dus mannen tussen de 40 en de 60. De onderzoekers zeiden ook er zijn geen vrouwen en geen allochtonen. Op een gebiedsavond komen belanghebbenden en dat zijn blijkbaar altijd mannen tussen de 40 en de 60.

We verwachten van participanten een actieve inbreng. Het waterschap behoeden voor domme dingen. Vooral op gebiedsavonden krijg je heel veel informatie terug. Mensen hebben veel kennis van het gebied. We verwachten een open mind. We verwachten dat de personen in de begeleidingsgroep daar niet zitten vanwege een persoonlijk belang maar een groep vertegenwoordigen. Op een gebiedsavond komen mensen vanwege hun eigen belang maar we verwachten wel dat ze naar de belangen van anderen luisteren. Als zij er niet samen uit kunnen komen dan kan het waterschap daar ook niks mee.

Deels zou je verwachten dat je meer draagvlak krijgt maar ik heb ook wel gezien dat het niet heel realistisch is. Wat je in ieder geval krijgt is dat iedereen beter op de hoogte is waarom we het doen. Dat zou in zekere zin het draagvlak kunnen verhogen. Maar er blijven altijd mensen die er tegen het plan zijn. Je moet niet focussen op 100% draagvlak. Die verwachting moet je niet te hoog hebben.

Het gaat erom dat iedereen de kans heeft gehad om goed mee te denken. En dat wij ons voordeel daar uit hebben kunnen halen, maar zij ook.

Ik denk dat je besluiten zorgvuldiger en beter opgesteld zijn. Maar of dat ons legitimeert democratisch weet ik niet.

We nemen zoveel mogelijk mee, daar doet iedereen zijn voordeel mee. Er is wel duidelijk gezegd dat het bestuur beslist dus de participanten hebben een adviserende rol. Het kan zijn dat het bestuur het advies volledig naast zich neer legt. Dit is de randvoorwaarde. We nemen alles mee en we nemen alles serieus maar dat wil niet zeggen dat we alles overnemen.

Tijdens het proces is er met de begeleidingsgroep en de informatie groep terug gekeken naar wat er de vorige bijeenkomst gedaan was en wat er met de resultaten gedaan werd. Na het vaststellen van het plan is iedereen via een nieuwsbrief om de hoogte gesteld. Na de inspraakprocedure is iedereen ook geïnformeerd of de bezwaren gehonoreerd werden en wat er mee gedaan was in het plan. Alles wat we deden tijdens het proces was openbaar. Ook nu tijdens de uitvoeringsfase verschijnen er nieuwsbrieven over hoe het gaat. Tijdens de laatste bijeenkomst is besproken met de deelnemers of zij vonden dat het plan in uitvoering ook overeen kwam met het plan dat we samen gemaakt hebben. Zo voelt het wel dat we samen met plan gemaakt hebben. Het was goed om te horen dat ze nog steeds tevreden zijn.

En ik heb het idee dat het goed is geweest voor het imago van het waterschap in het gebied.

Het was wel heel succesvol. Ik zou wel weer proces begeleiding inschakelen, het is handig om iemand te hebben die wel verstand heeft van participatie. Omdat de meeste mensen hier dat van nature niet hebben. Participatie gaat er anders als eerst vanaf omdat het gezien wordt als een extraatje en veel tijd kost. Alle werkvormen die we hebben toegepast ben ik ook heel tevreden over. Er dus niet veel wat ik zou veranderen.

De onderzoeksgroep heeft ook onderzoek gedaan onder de belanghebbenden over hun ervaringen met het proces. Misschien heb je daar wat aan. Al mijn vragen zijn daarin beantwoord.

Interviewverslag respondent 3 – 7 februari 2011 – Senior beleidsadviseur planvorming & advies

Voor mij zijn interactieve beleidsvorming en participatie wel twee verschillende begrippen.

Interactieve beleidsvorming zie ik als een traject in een beleidsnota of plan waarbij je het proces zo inricht dat je mensen bij de totstandkoming hun mening laat geven, mee laat denken en hun reactie laat geven. Dat varieert dan van alleen reageren op tot het meedenken bij totstandkoming. Ik zie dat ook niet op een moment, maar zowel aan het begin, bij het tussenproduct en bij het eindproduct. En zowel intern als extern uit het waterschap. Interactieve beleidsvorming is gekoppeld aan een plan of beleidsstuk. Participatie dat is dan niet direct gekoppeld aan een plan of beleid, participatie kan ook bij een project of participatie bij onze uitvoeringstaken. Participatie kan bij beleidsvorming trajecten gebruikt worden maar kan ook bij uitvoering en beheersaspecten van het waterschap betrokken worden. Ze worden wel allebei ingezet bij het waterschap, maar de respondent komt in haar werk meer in aanraking met interactieve beleidsvorming.

Bij watergebiedsplannen wordt interactieve beleidsvorming ingezet. Bij de Europese kaderrichtlijn was ook interactieve beleidsvorming. Bij gebiedsgerichte processen voeren wij eerst een actoren analyse uit dan kijken we welke actoren heel dicht bij het proces betrokken zouden moeten worden en welke partijen een wat minder direct belang hebben. Zo proberen we ook de verschillende aspecten van participatie te beleggen, de een betrek je in veel bijeenkomsten en andere partijen vraag je maar om twee keer betrokken te zijn. Aan de hand van de actoren analyse bepalen we welke partijen we betrekken, op welke manier we ze betrekken en hoe vaak. Per gebiedsgericht project verschilt de manier waarop we dat allemaal vormgeven.

Wij denken dat het product beter wordt door interactieve beleidsvorming, omdat er vaak hele specifieke kennis bij de actoren ligt. We zijn een bestuurlijke organisatie waarbij er veel waarde gehecht wordt aan draagvlak. Wij kunnen onze taken vaak niet uitvoeren als wij niet op gronden van derden komen. Dan moet er draagvlak zijn anders kunnen de voorgestelde maatregelen gewoon niet uitgevoerd worden. Onze maatregelen hebben consequenties voor de aangrenzende gronden, dat heeft ook met draagvlak te maken, anders krijg je zoveel weerstand dat het gewoon niet haalbaar is. Beter product en draagvlak dat zijn denk ik wel de belangrijkste motieven. Met name de gerichtheid op bestuurlijke component en externe component dat zich heel sterk in de draagvlak hoek.

Wij moeten verantwoording afleggen over de dingen die we doen en hoeveel het kost. In de grondbeginselen zit democratische legitimiteit er zeker bij. De wijze waarop ik het dan vertaal is draagvlak, dat is hoe zich dat vaak uit. "Heel concreet, je krijgt geen plan erdoor als er geen draagvlak voor is. Op een hoger niveau legt ons bestuur verantwoording af naar de samenleving over het geld wat ze binnen halen."

Er zijn heel veel partijen waar we mee te maken hebben. De belangenorganisaties zijn van belang om te betrekken. Dat zijn landbouw, natuur en milieu organisaties. We hebben ook te maken met visserij verenigingen, langgoed eigenaren, recreatieve organisaties als de ANWB en cultuur historisch zijn er verenigingen. Maar er zijn ook bewonersverenigingen die in de streken actief zijn. En andere maatschappelijke organisaties uit het gebied betrekken we. Een andere groep zit in de overheden sfeer zoals Rijkswaterstaat, gemeenten, andere waterbeheerders. Soms krijg je ook te maken met ministeries. Dan heb je nog de groep direct belanghebbenden. Voor het watergebiedsplan gaat het dan om individuele boeren, grondeigenaren en landgoed eigenaren zijn dan direct belanghebbenden. In stedelijk gebied betrekken we die mensen er ook bij hoewel voor de stedelijke burger staat het

waterschap wel een stuk verder weg. Zo heb je eigenlijk drie grote brokken van doelgroepen die wij benaderen.

Overall waar een breder doel speelt dan een specifieke maatregel uitvoeren en waarbij je echt mensen nodig hebt om je maatregelen uit te voeren starten we zo'n gebiedsgericht proces op. Ook voor onze beleidsproducten hebben we zo'n doorsnede van de betrokken actoren.

Voor de watergebiedsplannen organiseren we gebiedsavonden en dan worden alle belanghebbenden door middel van persoonlijk aanschrijven of nieuwsbrieven uitgenodigd.

We beginnen het interactieve beleidsvormingsproces met een actoren analyse en een communicatieplan. Daarin bepalen hoe vaak betrekken we bepaalde groepen, op welke momenten en over welke tussen producten gaan we praten. En welke vorm van communicatie we gaan inzetten. Er worden verschillende middelen ingezet, we hebben gebiedsavonden in de eerste fase. Dan vragen we erkenning voor de knelpunten die wij zien, welke knelpunten de betrokkenen zien en welke oplossingsrichtingen er zijn. Verder in het traject vragen we mensen zich te verplaatsen in een andere doelgroep of verplaatsen in een andere overheid. We vragen ze dan vanuit die andere rol welke oplossing dan het meest voor de hand zou liggen. Zo proberen we het gesprek op gang te brengen. Uiteindelijk komen we in de fase waarin er echt een plan ligt. Dan hebben wij een keus gemaakt en dan kan er via inspraak nog op gereageerd worden, maar dat is reactief. Je ziet hoe minder interactief het proces is hoe later al die doelgroepen er bij betrokken worden. Het meest extreme geval is alles intern doen en het plan alleen in de inspraak leggen. Je ziet dat de afgelopen jaren dat waterschappen een bredere kijk hebben gekregen op het waterbeheer en dat daarbij ook interactieve processen zijn ingezet. Doordat het waterschap haar taken in bredere zin benaderd heeft het ook met meerdere partijen te maken. Het maakt wel uit hoe het waterschap haar taken invult. Met twee partijen ga je geen interactief proces starten. Die visie op het proces kan wel weer veranderen zodra het waterschap terug moet naar haar kerntaken. Het systeem denken zal niet veranderen maar de mate waarin wij de omgeving daarin meenemen kan wel veranderen. Er is nu een tendens dat wij meer moeten samenwerken met andere regionale overheden als gemeenten. Dan heb je het meer over het waterketen denken, maar dat is minder zichtbaar voor de omgeving.

De principes van participatie zullen wij wel blijven omarmen. Per proces moet je kritisch bekijken hoe breed zet je het project in? Hoe breder je een proces inzet met hoe meer partijen je te maken hebt. Als de projecten wat smaller worden zullen de doelgroepen waar je mee te maken hebt ook afnemen. Dat speelt wel een rol in hoe je participatie processen inzet.

Respondent beaamt dat participatie ingezet wordt omdat het een meerwaarde heeft. We doen het niet omdat participatie een doel op zich is.

Wij zijn hier bezig met de planvorming. De uitvoering ligt niet bij ons dus we hebben geen overzicht van wat daar gebeurt. Ik weet dat er bij projecten ook wel partijen betrokken worden voor de uitvoering. Daar zie je ook dat ze samen opzoek gaan naar een oplossing. Maar wij zijn een afdeling die daar wat verder vanaf staat.

De gedachte erachter is wel dat draagvlak zich doorzet richting de uitvoering. Uiteindelijk maak je niet alleen een plan om het plan maar moet het ook uitgevoerd worden. Het moet zijn voordelen opleveren dat mensen akkoord zijn met de gekozen oplossing. Bij wijze van kunnen de

koepelorganisaties akkoord zijn samen met het overgrote deel van de streek. Het besluit is dan genomen. Maar een individuele boer waar de watergang verbreed moet worden kan het er nog steeds niet mee eens zijn. Draagvlak wil niet zeggen dat je zonder problemen alles er doorheen krijgt.

We maken een plan van aanpak en communiceren dat. We schetsen het traject dat we gaan doorlopen. We geven aan hoe het participatie proces eruit ziet en op welke momenten de doelgroepen invloed uit kunnen oefenen maar dat het aan het bestuur is om te beslissen. We schetsen ook wanneer er besluitvorming is en wanneer dan inspraak op is. Het onderscheid in invloed en besluitvorming wordt altijd geschetst. We zouden nog wel zuiverder kunnen zijn over de randvoorwaarden. We nodigen mensen uit mee te denken, maar de beeldvorming over invloed van mensen kan nog wel verschillen. We doen het impliciet aan verwachtingsmanagement, maar het zou nog wel explicieter aan de orde mogen komen.

Ik vind het goed gaan dat we steeds meer en steeds vroeger in het traject mensen betrekken. In principe maken we een actoren analyse, maar die wordt ook vaak gekopieerd van het ene proces naar het andere proces. Ik vind eigenlijk dat je dat vrij zuiver moet doen. En met bepaalde vragen in zo'n proces moet starten om dan elke keer te kijken heb ik wel echt de goede mensen te pakken en in welke vorm ga ik die mensen bij het proces betrekken. Dat is wel een verbeter element. Dat vraagt ook wel dat je meer aandacht besteedt aan het communicatie traject. Het doel is zeker dat draagvlak voor het project zijn vruchten afwerpt in het uitvoeringstraject maar de intensiteit zie je dan na de planvormingsfase wegzakken. Terwijl het dan nog net zo belangrijk is of misschien nog wel belangrijker om dat vast te houden. Dat is een punt wat we ons wel realiseren maar wat nog niet optimaal uit de verf komt.

De kwaliteit van je product verbetert als je mensen erbij betreft. Je kan een goed product hebben maar als niemand er wat mee doet dan kun je het in de kast zetten.

Ik zelf vind het wel interessant hoe direct belanghebbenden tegen ons aankijken als waterschap. Wanneer ze het waterschap ook echt zien. Voor het gezicht naar buiten toe van het waterschap is het vaak de man in het veld die bepalend is voor hoe mensen kijken naar het waterschap en denken hoe hun inbreng bij ons land. Ik ben wel nieuwsgierig wat voor hun het waterschap is.

Interviewverslag respondent 4 – 18 februari 2011 – Medewerker waterplannen en ruimtelijke ordening

In 2004 was er een burgerpanel opgezet voor het stedelijk water plan Utrecht. Het burgerpanel bestond uit 16 personen en was een representatieve groep daarbij was gelet op geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en afkomst.

De mensen vonden het leuk en interessant. Ze voelden zich betrokken bij de stad. Ook al was het een heel algemeen ingestoken vraag, namelijk meedenken over water in de stad, dat is niet iets waar je als inwoner direct belang bij hebt. Het was voor mensen dus een leerzame ervaring, water dat vind ik interessant en daar wil ik meer over weten laat ik maar meedoen.

Het waterplan Utrecht had als doel alle aspecten van water in en om de stad in samenhang aan te pakken en te verbeteren. Het doel van het burgerpanel was als volgt: de waterbeheerders waren bezig met een inventarisatie van maatregelen die kunnen bijdragen aan een duurzaam Utrechts waterbeheer, de gemeente Utrecht en HDSR hebben er voor gekozen om via een burgerpanel een beeld te krijgen over de aspecten die Utrechters belangrijk vinden en welke ideeën zij hebben over aanpassingen die genomen moeten worden in het waterbeheer. De adviezen geven de opdrachtgevers inzicht in hoe burgers aankijken tegen de problematiek en welke factoren zij van belang achten bij het realiseren van de maatregelen. Ook kunnen de adviezen de beleidsmakers van nieuwe ideeën voorzien. Daarnaast komen de burgers in contact met besluitvorming van het waterbeheer. Dat was de aanleiding. De centrale vraag was: 'hoe willen Utrechters het open water in hun stad beter benutten?' Wij stelden dus een hele brede vraag. Alle waterbeheerders die betrokken waren bij het water in de gemeente Utrecht hebben een stedelijk waterplan opgesteld om met name samenhang te creëren tussen de overheidsinstellingen. Daarvoor werkten alle partijen vanuit hun eigen taak, niet slecht maar het kan beter. Het ontwikkelen van zo'n plan door het ambtelijk apparaat is een onzichtbaar proces, zeker voor de burgers voor wie het uiteindelijk is. Wij dachten, we doen dit voor mensen dan laten we mensen ook meedenken. De insteek was om een representatieve afspiegeling van de gemeente Utrecht te nemen. We hebben de groep weinig gestuurd in een bepaalde richting, we hebben ze met name inhoudelijke expertise aangeboden.

We hebben wel duidelijk gemaakt dat het burgerpanel een advies aanlevert. Dit advies gaat rechtstreeks naar het bestuur. We hebben geprobeerd niet te hoge verwachtingen te wekken. Door deelname beïnvloed je misschien niet direct het plan, maar je kan er zelf wat van leren. En het heeft het waterschap een idee wat burgers belangrijk vinden.

Het burgerpanel heeft aan de bestuurders hun advies gegeven. Aan het burgerpanel is na het uitbrengen van het advies gevraagd wat ze nu verder nog verwachtten. Het verwonderde mij maar ze zeiden niet zoveel. Zij vonden het heel interessant om mee te doen en op voorhand was al duidelijk wat er met hun advies zou gebeuren. Daar hadden ze vrede mee. Doe er je voordeel mee was een beetje de boodschap. Het burgerpanel had ook geen behoefte om nog wat terug te zien of om terugkoppeling te krijgen. Ze vonden het wel goed zo. Dat verbaasde mij. Dat was de uitkomst.

Uit de inhoud haal ik de belangrijkste conclusie die ik hiervan heb meegenomen. Wij hebben geprobeerd het burgerpanel zelf te laten beslissen wat ze wilden weten om tot een advies te komen. Wij hebben de middelen beschikbaar gesteld om die kennis ook te kunnen krijgen. Wat je ziet is dat de oordelen die ze zich gingen vormen weinig afweken van de professionals. Wat zij wilden met de

stad was net zo genuanceerd als wat wij ambtenaren bedacht hadden als plan. Dat was voor mij wel een openbaring want ik had verwacht dat is allemaal wat ruwer, wat meer uit de context getrokken en misschien wat dichter bij wat je daar als bewoner zelf van vindt. Mijn conclusie was: hoe meer informatie je iemand geeft hoe eerder ervaart hoe lastig het is om daar keuzes in te maken. Dat is waar het ambtelijk apparaat continue tegen aan loopt, je hebt verschillende belangen die tegen elkaar afgewogen moeten worden. Maar als je uiteindelijk die belangen gaat afwegen dan kwam daar hetzelfde verhaal uit als wij hadden ontwikkeld. Dat was boeiend om te zien.

Respondent concludeert dat het misschien niet nodig was het burgerpanel in te zetten. Ik dacht wel waarom hebben we dit nu eigenlijk gedaan. Ja het was een leuk experiment. Je vraagt je wel af wat dan de meerwaarde is op dit abstractie niveau. Op een ander abstractie niveau, bijvoorbeeld je gaat maatregelen uitwerken en je hebt daar de betrokkenheid of goedkeuring voor nodig dan krijg je een hele andere afweging. Je ziet dat het voor de oplossingen voor een algemene problematiek zoals dit stedelijk waterplan het niet veel uitmaakt. Ik probeer in mijn werk altijd wel de doelgroep voor ogen te houden voor wie ik het beleid maak. De ongenuanceerdheid die ik had verwacht zit hem dus klaarblijkelijk in het feit dat mensen niet beschikken over alle informatie. Nu wil ik niet zeggen dat wij alle informatie hebben, wij missen ook wel delen van de informatie om tot een beslissing te komen. Alleen met de voor ons beschikbare informatie kom je dus blijkbaar tot dezelfde keuzes. Dat vond ik fascinerend om te zien.

Waarom heb je dit dan gedaan is dan de vraag? Dat is makkelijk, er was iemand die een proeflocatie zocht voor een burgerpanel. We hebben toen gekozen voor het Utrechtse water. Wij waren het anders denk ik niet van plan.

Dit proces voor het waterplan ging om samenwerking met andere overheden. Dat raakt de burger niet echt. Het burgerpanel insteken voor draagvlak paste niet echt bij het proces. De reden dat het waterschap meedeed aan het waterplan is om de relatie met de gemeente Utrecht te verbeteren en dat is ook heel goed gelukt. Had je daar een burgerpanel voor nodig? Nee. Het voegde voor die doelstelling helemaal niks toe. Aan de andere kant is het wel interessant voor de betrokken organisaties om te zien hoe je klant omgaat met zo'n plan, en die klant is voor ons toch allemaal hetzelfde. Vanuit die context is het wel boeiend om te zien wat de burgers daar dan van vinden. Dus het was heel opportunistisch.

Heel waardevol. Alleen het inzicht dat ik kreeg was anders dan ik had verwacht.

We vonden het ook heel boeiend dat burgers wilden deelnemen aan een panel over voor zo'n abstracte vraag. Daarom is dit ook een hele leuke case, anders dan andere. Het waren bijzonder enthousiaste mensen.

Ik had verwacht dat daar veel duidelijker heel spannende en nieuwe ideeën uit naar voren zouden komen. Dat was helemaal niet zo.

Wederom, dan ga je terug naar wat is het belang van zo'n burger om deel te nemen aan een panel. Het belang hier was dat zij inwoner van de stad zijn en nieuwsgierig. Het hele waterplan daarvan was op voorhand al duidelijk dat het hen niet echt zou raken. Terwijl in watergebiedsplannen heb je het over mensen of belangenorganisaties die heel nadrukkelijk in hun inkomsten misschien of directe

woonomgeving worden belast met plannen die wij maken. Plus de stedeling is wel anders dan de inwoners van het platteland. Dit ging over de stad dus dat is wel een hele andere insteek.

Ik zou het niet nogmaals inzetten voor deze brede thematiek.

Inzetten als de invloedssfeer dichterbij huis komt van mensen, dan voelt een burger zich sneller betrokken. Als ze niet betrokken zijn dan gaan ze wel reageren, dus op een of andere manier krijg je dan wel met die mensen te maken. Dat was bij het waterplan niet aan de orde. De gemeente Utrecht heeft het misschien wel in de inspraak gelegd, maar wie gaat daar op inspreken? Niemand. Dus ik zou het doen bij plannen waarvan je zeker weet dat je reacties gaat krijgen.

Bij dit burgerpanel zat draagvlak wel in het achterhoofd, maar de problematiek was zo breed dat met of zonder draagvlak was dat plan wel doorgegaan. Het is een heel belangrijk motief denk ik om tot participatie over te gaan.

Het eerste wat ik doe is een actoren analyse maken om na te gaan wie er allemaal beïnvloed worden door datgene wat ik van plan ben te gaan doen. In zo'n actoren analyse kun je ook aangeven hoe die partij tegenover jouw plan zou staan. Op het moment dat je merkt dat er mogelijk wrijving kan ontstaan dan ga je daar een strategie gaat ontwikkelen. In die strategie kan zitten dat je die partij heel nadrukkelijk betreft bij je planvorming. Dan maak je ze onderdeel van waar je mee bezig bent. Dan ga je na op welke manier je die participatie kan vormgeven. Op een of andere manier wil je de persoon of organisatie wel horen.

Ik maak sowieso veel actoren analyses. Als je te maken hebt met andere overheden probeer je daar ook een soort van participatie voor in te richten. Alleen noem je dat dan een projectgroep of een klankbordgroep. Je wilt mogelijk tegengeluid een stem kunnen geven. Die wil je goed begrijpen zodat je weet waar jouw plan sterker kan worden. Dat zijn redenen om tot participatie over te gaan. Of eenvoudiger, je plan heeft betrekking op iemand zijn terrein. Je hebt wel bevoegdheden voor onteigenen. Maar voor een efficiënt verloop van je project heb je het liefst samenwerking.

Op het moment dat mij als burger een algemene vraag wordt gesteld over water in mijn stad. En ik zou daar tijd in willen steken, dan zou ik het prima vinden en interessant vinden om over een onderwerp waar ik niet veel van weet om daar meer over te weten te komen. Dat is een hele simpele reden voor de meeste van deze mensen om daar aan mee te doen. Wat kun je van water vinden? Je kan van alles van water vinden, iedereen weet wat water is en iedereen heeft er wel iets mee. Op die manier kan ik me best voorstellen dat je geïntrigeerd bent om mee te denken over zo'n vraag.

Je hebt veel associaties bij water. Het is je eerste levensbehoefte omdat je drinkt. Je kan het plezierig vinden. Ik kan zo snel geen ander onderwerp bedenken waar je zo'n algemene vraag kan stellen en dat de mensen ook oprecht geïnteresseerd zijn zonder daarbij direct belang te hebben om daar op in te duiken.

De respondent geeft aan dat lage verkiezingsopkomst en onzichtbaarheid van de organisatie geen redenen waren om dit burgerpanel op te zetten. Ik weet niet of het zo erg is dat we onzichtbaar zijn. Als je zichtbaar bent als beheersorganisatie dat betekent meestal dat je het niet goed doet. Aan de andere kant is het ook wel fijn om erkenning te krijgen voor wat je doet. In ons geval is dat zeker niet een reden om dat te doen. Ik kan me wel voorstellen als het waterschap op het punt staat om ergens maatregelen te nemen die misschien wat impopulair zijn of degelijk ingaan tegen belangen van

mensen of groeperingen, dat je juist dan probeert aan de voorkant wat ruimte maakt om die belangen een plek te geven. Aan de andere kant onbekend maakt onbemind. Het is niet perse iets slechts. Het kan zijn dat je heel graag iets wilt veranderen en je hebt de burgers erbij nodig. Bijvoorbeeld om urgentie te krijgen.

Je kan participatie bijvoorbeeld ontwikkelen omdat je als organisatie juist wilt laten zien wat je doet. Via participatie kan de organisatie op een laagdrempelige manier laten zien wat ze doen. Je bereik is maar heel klein. In ons geval bestond het burgerpanel uit 16 mensen. De cirkel die je bereikt is dan beperkt. Is dat dan een interessante invalshoek?

Er was een Europese subsidie om dit burgerpanel in te zetten. Een hele legitieme reden.

Interviewverslag respondent 5 – 2 maart 2011 – Medewerker planvorming & advies

Inwoners hebben kennis van het gebied.

Inwoners bedenken soms nieuwe oplossingen of alternatieve oplossingen die we mee kunnen nemen. Zo kwamen de inwoners een keer met een goedkopere alternatieve oplossing.

Het bestuur hecht veel waarde aan communicatie.

De reden dat wij interactieve processen inzetten start met het vergroten van het probleemoplossend vermogen.

De kwaliteit van het beleid kan verhoogt worden door kennis van de inwoners.

Het draagvlak voor plannen is erg belangrijk, daar gaat het wel 90% om denk ik.

Het versnellen van het beleidsproces speelt wel een rol maar is niet het grootste doel. De tijd die voor het proces staat is toch vastgelegd.

Participatie dwingt mensen om buiten hun eigen perceel te kijken. Er komen verschillende belangen bij elkaar.

Het hangt van het gebied af wat voor mensen er naar de gebiedsavond komen.

Bijlage 4: Enquête

Enquête

Het onderwerp van deze enquête is: uw motivatie om deel te nemen aan een bijeenkomst over de schouw van het waterschap. U wordt gevraagd aan te geven in welke mate u het eens bent met de stellingen. Probeer bij het invullen van de enquête te denken aan uw eigen motivatie om deel te nemen aan de bijeenkomsten over de schouw. Het duurt tien minuten om deze enquête in te vullen.

Heeft u op de website van het waterschap het afgelopen jaar weleens gezocht naar informatie over schouw?

0 Ja / 0 Nee

Inhoudelijke motieven

1. *Ik zal deelnemen* omdat ik onderhoudsplichtig ben voor een watergang.

Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
0	0	0	0	0	0	0 NVT

2. *Ik zal deelnemen* omdat ik belang heb bij de uitvoering van schouw.

Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
0	0	0	0	0	0	0 NVT

3. *Ik zal deelnemen* om invloed uit te oefenen op de manier van uitvoering van de schouw.

Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
0	0	0	0	0	0	0 NVT

4. *Ik zal deelnemen* omdat ik belang heb bij een doorstromende watergang.

Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
0	0	0	0	0	0	0 NVT

5. *Ik zal deelnemen* omdat ik aan een watergang woon.

Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
0	0	0	0	0	0	0 NVT

6. *Ik zal deelnemen* om op te komen voor een agrarisch belang.

Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
0	0	0	0	0	0	0 NVT

7. *Ik zal deelnemen* om invloed uit te oefenen op het aantal schouwvoeringen.

Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
0	0	0	0	0	0	0 NVT

8. *Ik zal deelnemen* om op te komen voor een natuur belang.

Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
0	0	0	0	0	0	0 NVT

9. *Ik zal deelnemen* om invloed uit te oefenen op de periode waarin geschouwd wordt.

Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
0	0	0	0	0	0	0 NVT

Z.O.Z.

10. *Ik zal deelnemen* om mijn problemen met de schouw onder de aandacht te brengen.

Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
-----------------	--	--	--	--	---------------	--

	0	0	0	0	0	0 NVT
11. <i>Ik zal deelnemen</i> om invloed uit te oefenen op de onderhoudseisen van de watergang.						
Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
	0	0	0	0	0	0 NVT
12. <i>Ik zal deelnemen</i> om geïnformeerd te blijven over de schouw.						
Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
	0	0	0	0	0	0 NVT
13. <i>Ik zal deelnemen</i> om invloed uit te oefenen op het doel van de schouw.						
Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
	0	0	0	0	0	0 NVT
14. <i>Ik zal deelnemen</i> omdat ik interesse heb in de ontwikkelingen van de schouw.						
Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
	0	0	0	0	0	0 NVT
15. <i>Ik zal deelnemen</i> omdat ik kritiek op de schouw wil uiten.						
Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
	0	0	0	0	0	0 NVT
16. <i>Ik zal deelnemen</i> omdat schouw me inhoudelijk aanspreekt.						
Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
	0	0	0	0	0	0 NVT
17. <i>Ik zal deelnemen</i> om mijn mening te geven over de schouw.						
Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
	0	0	0	0	0	0 NVT
18. <i>Ik zal deelnemen</i> omdat ik me betrokken voel bij de schouw.						
Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
	0	0	0	0	0	0 NVT
Proces motieven						
19. <i>Ik zal deelnemen</i> om mijn kennis over het gebied te delen.						
Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
	0	0	0	0	0	0 NVT
20. <i>Ik zal deelnemen</i> om te netwerken.						
Zeer mee oneens					Zeer mee eens	
	0	0	0	0	0	0 NVT

Z.O.Z.

Bijlage 5: Begeleidende brief enquête

Geachte heer/mevrouw,

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) wil haar visie op 'de schouw' veranderen. Het waterschap wil in gesprek over 'de jaarlijkse schouw' met inwoners uit het gebied die als onderhoudsplichtigen direct betrokken zijn bij het waterbeheer in de regio. Het waterschap denkt eraan bijeenkomsten te organiseren om met inwoners te spreken over een andere aanpak van het schouwen. De onderhoudsplicht blijft, maar het waterschap kan het houden van toezicht wijzigen door meer op maat te gaan schouwen. Het waterschap wil onderhoudsplichtigen vragen om ideeën over de onderhoudseisen en de controle waarmee de schouw wordt uitgevoerd.

Om de gesprekken aan te kunnen sluiten op wat er leeft en wat u als inwoner beweegt, wil het waterschap graag weten wat uw motieven zouden zijn om deel te nemen aan de bijeenkomsten over de schouw. Deze standaard vragenlijst bestaat uit stellingen over uw motivatie om deel te nemen aan (een) voorgenomen bijeenkomst(en) die het waterschap zou willen organiseren. Door medewerking aan het onderzoek kunt u bijdragen aan het opzetten van effectieve bijeenkomsten. Als derdejaarsstudent Bestuurskunde aan de Universiteit Utrecht voer ik dit onderzoek uit voor het waterschap.

Het duurt ongeveer 10 minuten om de enquête in te vullen. De enquête bestaat uit stellingen. De enquête is anoniem en de resultaten worden anoniem verwerkt. U vindt de enquête en een port vrije antwoord envelop bijgevoegd bij deze brief. Wilt u de enquête uiterlijk voor 21 maart 2011 terug sturen. Mocht u de resultaten van het onderzoek willen ontvangen dan kunt u dat aangeven op het enquête formulier of uw gegevens doorsturen naar het onderstaande e-mail adres.

Heeft u nog vragen dan kunt u contact opnemen met mij op 030-6345803 of een e-mail sturen naar maarleveld.sh@hdsr.nl.

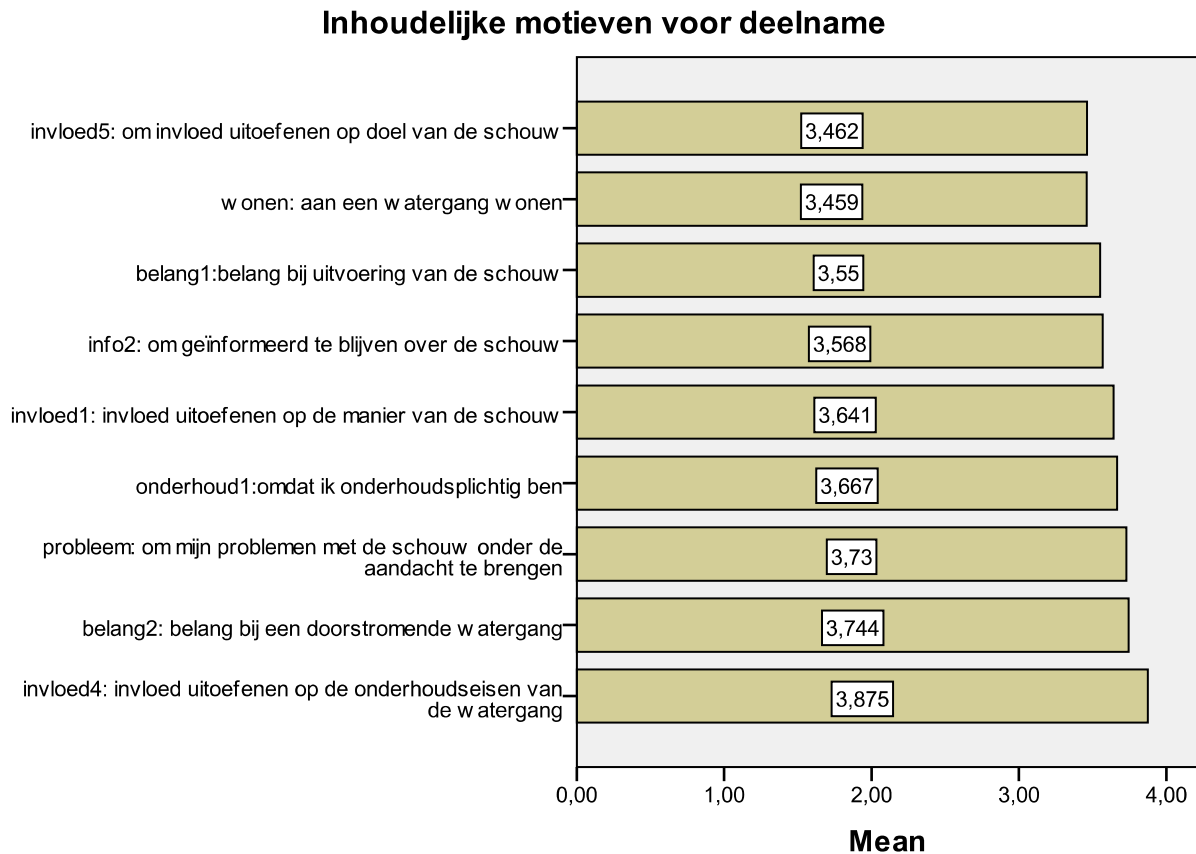
Bedankt voor het invullen van de enquête.

Met vriendelijke groet,

Sophie Maarleveld
Stagiaire bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

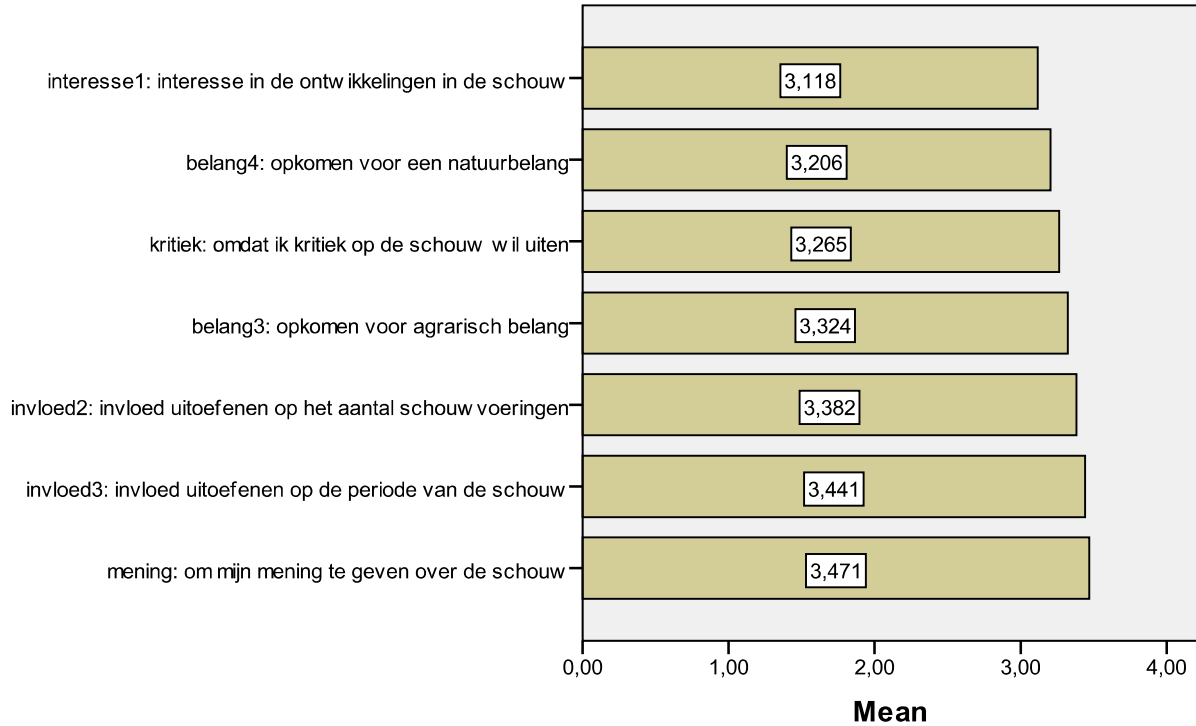
Bijlage 6: Grafieken van de motieven

In de onderstaande grafieken zijn de gemiddelde scores van alle motieven weergegeven. De eerste twee grafieken bestaan uit de inhoudelijke motieven. In de laatste grafiek zijn de proces motieven te zien.

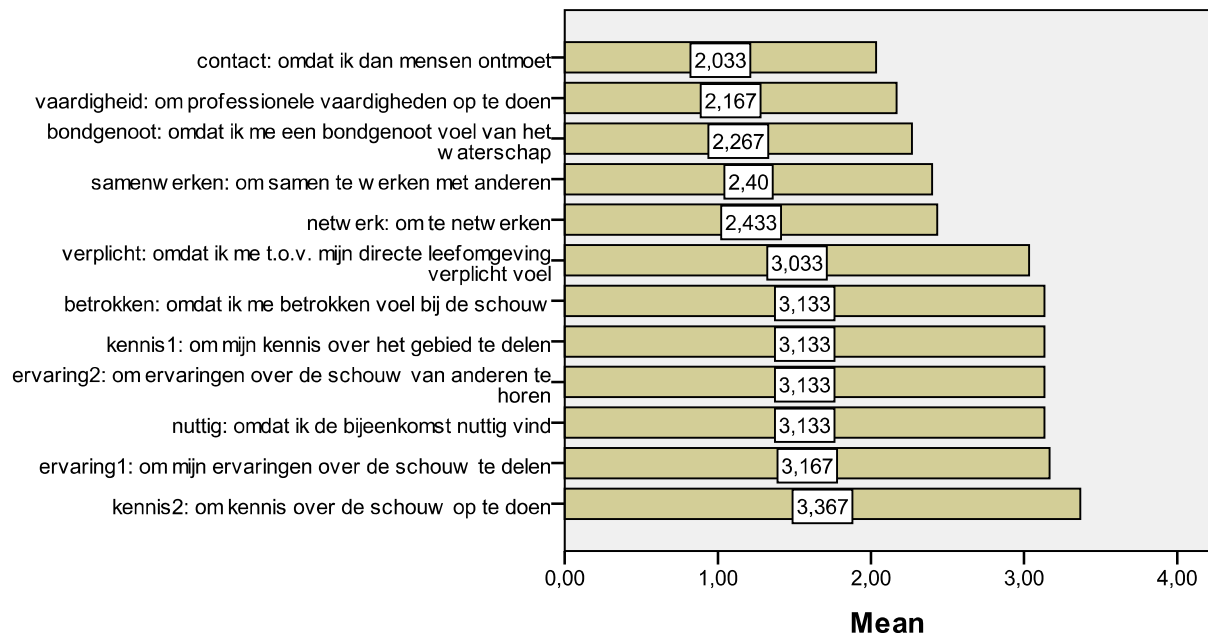

Inhoudelijke motieven voor deelname

Gemiddelde score rond de 3

Proces motieven voor deelname

Bijlage 7: Tabellen van de resultaten

In deze bijlage zijn de frequentie tabellen van alle motieven weergegeven. De stelling uit de enquête wordt bij ieder motief genoemd. De tabel geeft een overzicht van het aantal antwoorden per antwoordschaal, het percentage van het aantal antwoorden uit het totaal aantal gegeven antwoorden en het cumulatieve percentage van alle antwoordschalen. Eerst volgen de tabellen van de inhoudelijke motieven in 9.7.1. Gevolgd door de tabellen van de proces motieven in 9.7.2.

9.7.1 Inhoudelijke motieven

Interesse 1: Ik zal deelnemen omdat ik interesse heb in de ontwikkelingen van de schouw. Deze stelling heeft een gemiddelde score van 3,2 (sd 1,09). De modus is 4. 4 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Interesse 1	Aantal	Percentage (n = 38)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	5	13,2%	13,2%
2. Oneens	2	5,3%	18,4%
3. Neutraal	14	36,8%	55,3%
4. Mee eens	15	39,5%	94,7%
5. Zeer mee eens	2	5,3%	100%
Totaal	38	100%	

Interesse 2: Ik zal deelnemen omdat de schouw me inhoudelijk aanspreekt.

De gemiddelde score op deze stelling is 2,8 (sd 1,20). De modus is 3. Het grootste deel (34,32%) van de respondenten is het oneens met de stelling. 3 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Interesse 2	Aantal	Percentage (n = 38)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	8	21,1%	21,1%
2. Oneens	5	13,2%	34,2%
3. Neutraal	16	42,1%	76,3%
4. Mee eens	6	15,8%	92,1%
5. Zeer mee eens	3	7,9%	100%
Totaal	38	100%	

Info 2: Ik zal deelnemen om geïnformeerd te blijven over de schouw.

Deze stelling heeft een gemiddelde score van 3,6 (sd 0,96). De modus is 4. Niet van toepassing is door 4 respondenten ingevuld.

Info2	Aantal	Percentage (n = 37)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	2	5,4%	5,4%
2. Oneens	1	2,7%	8,1%
3. Neutraal	13	35,1%	43,2%
4. Mee eens	16	43,2%	86,5%
5. Zeer mee eens	5	13,5%	100%
Totaal	37	100%	

Mening: Ik zal deelnemen om mijn mening te geven over de schouw.

De gemiddelde score voor deze stelling is 3,4 (sd 1,20). De modus is 4. Het gemiddelde valt lager uit dan de modus omdat een groot deel (13) van de respondenten neutraal heeft ingevuld. 3 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld

Mening	Aantal	Percentage (n = 39)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	3	7,7%	7,7%
2. Oneens	3	7,7%	15,4%
3. Neutraal	13	33,3%	48,7%
4. Mee eens	14	35,9%	84,6%
5. Zeer mee eens	6	15,4%	100%
Totaal	39	100%	

Kritiek: Ik zal deelnemen omdat ik kritiek op de schouw wil uiten.

De gemiddelde score voor deze stelling is 3,3 (sd 1,28). De modus is 3. Niet van toepassing is door 4 respondenten ingevuld.

Kritiek	Aantal	Percentage (n =38)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	4	10,5%	10,5%
2. Oneens	5	13,2%	23,7%
3. Neutraal	13	34,2%	57,9%
4. Mee eens	7	18,4%	76,3%
5. Zeer mee eens	9	23,7%	100%
Totaal	38	100%	

Invloed 1: Ik zal deelnemen om invloed uit te oefenen op de manier van de uitvoering van de schouw

De gemiddelde score op deze stelling is 3,6 (sd 1,16). De modus is 4. 3 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Invloed 1	Aantal	Percentage (n = 39)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	3	7,7%	7,7%
2. Oneens	3	7,7%	15,4 %
3. Neutraal	8	20,5%	35,9 %
4. Mee eens	16	41%	76,9%
5. Zeer mee eens	9	23,1%	100%
Totaal	39	100%	

Invloed 2: Ik zal deelnemen om invloed uit te oefenen op het aantal schouwvoeringen.

De gemiddelde score op deze stelling is 3.3 (sd 1,14) De modus is 4. 30.6% van de respondenten heeft neutraal ingevuld, daarom is het gemiddelde lager dan de modus. 4 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Invloed 2	Aantal	Percentage (n = 36)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	4	11,1%	11,1%
2. Oneens	3	8,3%	19,4%
3. Neutraal	11	30,6%	50%
4. Mee eens	14	38,9%	88,9%
5. Zeer mee eens	4	11,1%	100%
Totaal	36	100%	

Invloed 3: Ik zal deelnemen om invloed uit te oefenen op de periode van de schouw.

De gemiddelde score voor deze stelling is 3,4 (sd 1,19). De modus is 3. 35,9% van de respondenten is neutraal over de stelling. Het gemiddelde valt hoger uit omdat 46,2% van de respondenten het eens is met de stelling. 3 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Invloed 3	Aantal	Percentage (n = 39)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	3	7,7%	7,7%
2. Oneens	4	10,3%	17,9%
3. Neutraal	14	35,9%	53,8%
4. Mee eens	9	23,1%	76,9%
5. Zeer mee eens	9	23,1%	100%
Totaal	39	100%	

Invloed 4: Ik zal deelnemen om invloed uit te oefenen op de onderhoudseisen van de watergang.

Deze stelling scoort gemiddeld 3,9 (sd 0,99). De modus is 4. 75% van de antwoorden valt binnen mee eens en zeer mee eens. 2 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Invloed 4	Aantal	Percentage (n =40)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	2	5%	5%
2. Oneens	1	2,5%	7,5%
3. Neutraal	7	17,5%	25%
4. Mee eens	20	50%	75%
5. Zeer mee eens	10	25%	100%
Totaal	40	100%	

Invloed 5: Ik zal deelnemen om invloed uit te oefenen op het doel van de schouw.

De gemiddelde score voor deze stelling is 3,5 (sd 1,10). De modus is 4. 12 respondenten hebben neutraal ingevuld, door die verdeling valt de gemiddelde score lager uit dan de modus. 3 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Invloed 5	Aantal	Percentage (n =39)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	3	7,7%	7,7%
2. Oneens	3	7,7%	15,4%
3. Neutraal	12	30,8%	46,2%
4. Mee eens	15	38,5%	84,6%
5. Zeer mee eens	6	15,4%	100%
Totaal	39	100%	

Belang 3: Ik zal deelnemen om op te komen voor een agrarisch belang.

De gemiddelde score is voor deze stelling 3,3 (sd 1,23). De modus is 3. 40% van de respondenten is het eens met de stelling, dit trekt het gemiddelde omhoog. 2 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Belang 3	Aantal	Percentage (n = 40)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	4	10%	10%
2. Oneens	4	10%	20%
3. Neutraal	16	40%	60%
4. Mee eens	7	17,5%	77,5%
5. Zeer mee eens	9	22,5%	100%
Totaal	40	100%	

Belang 4: Ik zal deelnemen om op te komen voor een natuur belang.

De gemiddelde score op deze stelling is 3 (sd 1,38). De modus heeft twee waarden, 9 respondenten hebben neutraal ingevuld en 9 respondenten hebben mee eens ingevuld. De andere antwoord categorieën scoren niet veel lager, de antwoorden zijn gelijk verdeeld over de hele schaal. 3 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Belang 4	Aantal	Percentage (n = 39)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	7	17,9%	17,9%
2. Oneens	7	17,9%	35,9%
3. Neutraal	9	23,1%	59%
4. Mee eens	9	23,1%	82,1%
5. Zeer mee eens	7	17,9%	100%
Totaal	39	100%	

Onderhoud 1: Ik zal deelnemen omdat ik onderhoudsplichtig ben.

De gemiddelde score op deze stelling is 3,7 (sd 1,01). De modus is 3 (neutraal), maar de antwoordcategorie mee eens heeft is ook 13 keer ingevuld. Er zijn meer respondenten positief (56,4%) dan negatief over de stelling (10,3%). Deze hogere scores trekken het gemiddelde omhoog waardoor het gemiddelde hoger uitvalt.

Onderhoud 1	Aantal	Percentage (n = 39)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	1	2,6%	2,6%
2. Oneens	3	7,7%	10,3%
3. Neutraal	13	33,3%	43,6%
4. Mee eens	13	33,3%	76,9%
5. Zeer mee eens	9	23,1%	100%
Totaal	39	100%	

Belang 1: Ik zal deelnemen omdat ik belang heb bij de uitvoering van de schouw

De gemiddelde score op deze stelling is 3,6 (sd 1,01). De modus is 3. 2 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Belang 1	Aantal	Percentage (n = 40)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	2	5%	5%
2. Oneens	2	5%	10 %
3. Neutraal	15	37,5%	47 %
4. Mee eens	14	37,5%	82,5%
5. Zeer mee eens	7	17,5%	100%
Totaal	40	100%	

Belang 2: Ik zal deelnemen omdat ik belang heb bij een doorstromende watergang.

De gemiddelde score op deze stelling is 3,7 (sd 1,23). De modus is 4. 3 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Belang 2	Aantal	Percentage (n = 39)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	4	10,3%	10,3%
2. Oneens	1	2,6%	12,8%
3. Neutraal	8	20,5%	33,3 %
4. Mee eens	14	35,9%	69,2%
5. Zeer mee eens	12	30,8%	100%
Totaal	39	100%	

Probleem: Ik zal deelnemen om mijn problemen met de schouw onder de aandacht te brengen.

De gemiddelde score voor deze stelling is 3,7 (sd 1,28). De modus is 4. 5 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Probleem	Aantal	Percentage (n =37)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	4	10,8%	10,8%
2. Oneens	2	5,4%	16,2%
3. Neutraal	6	16,2%	32,4%
4. Mee eens	13	35,1%	67,6%
5. Zeer mee eens	12	32,4%	100%
Totaal	37	100%	

Wonen: Ik zal deelnemen omdat ik aan een watergang woon.

De gemiddelde score op deze stelling is 3,5 (sd 1,46) voor n = 37. De modus is 5. De mediaan is 4. Het verschil tussen het gemiddelde, de modus en de mediaan valt op, de spreiding in de data is daarvoor verklarend. 7 respondenten hebben zeer mee oneens ingevuld, dit trekt het gemiddelde naar beneden. Daarnaast hebben 6 respondenten niet van toepassing aangekruist.

Wonen	Aantal	Percentage (n = 37)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	7	18,9%	18,9%
2. Oneens	1	2,7%	21,6%
3. Neutraal	9	24,3%	45,9%
4. Mee eens	8	21,6%	67,6%
5. Zeer mee eens	12	32,4%	100%
Totaal	37	100%	

Betrokken: Ik zal deelnemen omdat ik me betrokken voel bij de schouw.

Deze stelling heeft een gemiddelde score van 2,9 (sd 1,09). De modus is 3. Er is een groter deel (34,2%) van de respondenten het oneens met de stelling dan eens (29%). 3 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Betrokken	Aantal	Percentage (n =38)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	5	13,2%	13,2%
2. Oneens	8	21,1%	34,2%
3. Neutraal	14	36,8%	71,1%
4. Mee eens	9	23,7%	94,7%
5. Zeer mee eens	2	5,3%	100%
Totaal	38	100%	

9.7.2 Proces motieven

Verplicht 1: Ik zal deelnemen omdat ik me t.o.v. mijn directe leefomgeving verplicht voel.

Deze stelling heeft een gemiddelde score van 2,8 (sd 1,10). De modus is 3. Het gemiddelde is lager dan de modus omdat een 38,5% van de respondenten het zeer oneens of oneens is met de stelling. 23,1% is het eens met de stelling. 3 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Verplicht	Aantal	Percentage (n =39)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	5	12,8%	12,8%
2. Oneens	10	25,6%	38,5%
3. Neutraal	15	38,5%	76,9%
4. Mee eens	6	15,4%	92,3%
5. Zeer mee eens	3	7,7%	100%
Totaal	39	100%	

Bondgenoot: Ik zal deelnemen omdat ik me een bondgenoot voel van het waterschap.

De gemiddelde score voor deze stelling is 2,3 (sd 1,08). De modus is 2. Niet van toepassing is 5 keer ingevuld.

Bondgenoot	Aantal	Percentage (n =37)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	9	24,3%	24,3%
2. Oneens	13	35,1%	59,5%
3. Neutraal	11	29,7%	89,2%
4. Mee eens	2	5,4%	94,6%
5. Zeer mee eens	2	5,4%	100%
Totaal	37	100%	

Contact: Ik zal deelnemen omdat ik dan mensen ontmoet.

De gemiddelde score voor deze stelling is 2 (sd 1,10). De modus is 1. Niet van toepassing is 6 keer ingevuld.

Contact	Aantal	Percentage (n =35)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	14	40%	40%
2. Oneens	10	28,6%	68,6%
3. Neutraal	9	25,7%	94,3%
4. Mee eens	0	0%	-
5. Zeer mee eens	2	5,7%	100%
Totaal	35	100%	

Samenwerken: Ik zal deelnemen om samen te werken met anderen.

Deze stelling heeft een gemiddelde score van 2,4 (sd 1,04). De modus is 3. 6 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Samenwerken	Aantal	Percentage (n =36)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	10	27,8%	27,8%
2. Oneens	9	25%	52,8%
3. Neutraal	12	33,3%	86,1%
4. Mee eens	5	13,9%	100%
5. Zeer mee eens	0	0%	
Totaal	36	100%	

Netwerk: Ik zal deelnemen om te netwerken.

De gemiddelde score op deze stelling is 2,3 (sd 1,17). De modus heeft twee waarden bij deze stelling, 10 respondenten zijn het zeer oneens met de stelling en 10 respondenten zijn het oneens met de stelling. 8 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld. Het cumulatieve percentage

respondenten dat het zeer oneens en oneens is met de stelling is 58,8%. Er zijn meer respondenten het oneens met de stelling dan eens.

Netwerk	Aantal	Percentage (n =34)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	10	29,4%	29,4%
2. Oneens	10	29,4%	58,8%
3. Neutraal	9	26,5%	85,3%
4. Mee eens	3	8,8%	94,1%
5. Zeer mee eens	2	5,9%	100%
Totaal	34	100%	

Kennis 1: Ik zal deelnemen om mijn kennis over het gebied te delen.

De gemiddelde score voor deze stelling is 3,1 (sd 1,30). De modus is 3. De verdeling van respondenten tussen oneens (32,5%) en eens (35,1%) is bijna gelijk. 5 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Kennis 1	Aantal	Percentage (n =37)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	5	13,5%	13,5%
2. Oneens	7	18,9%	32,4%
3. Neutraal	12	32,4%	64,9%
4. Mee eens	6	16,2%	81,1%
5. Zeer mee eens	7	18,9%	100%
Totaal	37	100%	

Kennis 2: Ik zal deelnemen om kennis over de schouw op te doen.

Deze stelling heeft een gemiddelde score van 3,2 (sd 1,10). De modus is 3. 36,1% van de respondenten zijn het eens met de stelling. Het gemiddelde wordt daardoor omhoog getrokken. 6 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Kennis 2	Aantal	Percentage (n =36)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	4	11,1%	11,1%
2. Oneens	2	5,6%	16,7%
3. Neutraal	17	47,2%	63,9%
4. Mee eens	9	25%	88,9%
5. Zeer mee eens	4	11,1%	100%
Totaal	36	100%	

Ervaring 1: Ik zal deelnemen om mijn ervaringen over de schouw te delen.

De gemiddelde score voor deze stelling is 3,1 (sd 1,11). De modus is 3. Het gemiddelde is hoger dan de modus omdat 31,5% van de respondenten het eens zijn met de stelling en 20% van de respondenten oneens. 6 respondenten heeft niet van toepassing ingevuld.

Ervaring 1	Aantal	Percentage (n =35)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	5	14,3%	14,3%
2. Oneens	2	5,7%	20%
3. Neutraal	17	48,6%	68,6%
4. Mee eens	8	22,9%	91,4%
5. Zeer mee eens	3	8,6%	100%
Totaal	35	100%	

Ervaring 2: Ik zal deelnemen om ervaringen met de schouw van anderen te horen.

De gemiddelde score is 3,1 (sd 1,10). De modus is dus 4. 5 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Ervaring 2	Aantal	Percentage (n =37)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	4	10,8%	10,8%
2. Oneens	6	16,2%	27%
3. Neutraal	11	29,7%	56,8%
4. Mee eens	14	37,8%	94,6%
5. Zeer mee eens	2	5,4%	100%
Totaal	37	100%	

Nuttig: Ik zal deelnemen omdat ik de bijeenkomst nuttig vind.

De gemiddelde score voor deze stelling is 3,1 (sd 0,85). De modus is 3. De meeste respondenten heeft aan neutraal te zijn over de stelling. Het cumulatieve percentage van zeer mee oneens en oneens is 13,5%. Het cumulatieve percentage van mee eens en zeer mee eens is 24,3%. Dit betekent dat meer respondenten het eens zijn met de stelling. Daardoor valt de gemiddelde score wat hoger uit dan de modus. 5 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Nuttig	Aantal	Percentage (n =37)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	3	8,1%	8,1%
2. Oneens	2	5,4%	13,5%
3. Neutraal	23	62,2%	75,7%
4. Mee eens	8	21,6%	97,3%
5. Zeer mee eens	1	2,7%	100%
Totaal	37	100%	

Vaardigheid: Ik zal deelnemen om professionele vaardigheden op te doen.

De gemiddelde score voor deze stelling is 2,1 (sd 0,85). De modus is 2. 6 respondenten hebben niet van toepassing ingevuld.

Vaardigheid	Aantal	Percentage (n =36)	Cumulatief percentage
1. Zeer mee oneens	10	27,8%	27,8%
2. Oneens	13	36,1%	63,9%
3. Neutraal	12	33,3%	97,2%
4. Mee eens	1	2,8%	100%
5. Zeer mee eens	0	0%	
Totaal	36	100%	

Bijlage 8: Opmerkingen van respondenten uit de enquête:

- Liefst een persoonlijk gesprek
- Onzinnige vragen. Het waterschap + gemeente moet zorg dragen voor zijn deel van de watergangen. De bewoners voor hun deel. Basta. We betalen al voldoende belasting!
- (Naar aanleiding van deze enquête) Jullie wisten zeker niet wat jullie met al dat geld moesten doen. Een onzinnige enquête + portovrije enveloppe. Ook dan kan de contributie toch weer omhoog. Zo gaat dat toch! Het bestuur is volgens ons genoeg voor de gaan en komende dingen.
- Ga niet te 'milieu vriendelijk' te werk, anderen worden daardoor gedwongen meer te spuiten.
- Nooit meer iets gehoord op mijn telefoontje + email van vorig jaar.
- Stichting "het Utrechts Landschap" is verantwoordelijk voor de watergang waaraan onze tuin grenst.
- Niet te snel dreigen met sancties, indien termijn overschreden is!
- "ik zal deelnemen" met de vraag volgend. Komt bij mij overkomen om invloed uit te oefenen met schouwen dit moet niet. Je moet volgens de regels die opgesteld zijn volgen.
- Belangrijk dat waterschap beter gaat communiceren met direct belanghebbenden (eigenaren van percelen en onderhoudsplichtigen)
- Vraagstelling 2 niet relevant en zelfs tegen het onfatsoenlijke aan gelet de casus.
- De schouw is tegenwoordig ambtelijk geregeld en staat volkomen naast de praktijk
- Bij ons gebied (De Bilt – Veldzichtstraat) vindt thans een dergelijk overleg plaats.